Поштарина паушалована.

Шумарски лист

Издаје Југословенско Шумарско Удружење.

Уређује редакциони одбор. — Главни и одговорни уредник:
Проф. др. Александар Угреновић

о. 10. Загреб, 1. октобра 1925. Год. 49.

Садржај:

ng. Andrija Perušić: „Krajiške Imovne Općine" (svršetak). — Инг. Драго-ьуб С. Петровић: „Шуме и шумска привреда у Македонији" (наставак). — Ing. A. Šivic: „Gozdarstvo Slovenije leta 1923." (nastavak). — Dr. Iufnagl -- prof. Veseli: „Praktično uredjivanje šuma" (nastavak). — Nauka nastava. — Trgovina i industrija. — Literatura. — Zakonodavstvo. — ovstvo. — Iz Jugosl. Šumarskog Udruženja. — Lične vijesti. — Oglasi.

o. 10e 49 Année

Revue Forestière

'our les affaires forestières, de l'industrie et du commerce de bois.
Rédigée par le Comité de Rédaction.
Rédacteur en chef: Prof. dr. Aleksandar Ugrenović
dition de l'Union Forestière Iougoslave 2 Rue Vukotinović Zagreb, Iougoslavie.
'arait chaque mois. Conditions de l'abonnement pour l'étranger Din. 120 par an.
Résumés en langue française.

Sommaire:

g. Perušić: „Les Communautés des Confins Militaires". — Ing. Petrović: „Les forêts l'exploitation des forêts en Macédoine" (suite). — Ing. A. Šivic: „Les affaires forè-ieres de Slovénie en 1923. (suite.) — Dr. Hufnagl -- prof. Veseli: „L'amènagement es forêts pratique" (suite). — L'enseignement et les sciences. — Commerce et in-ustrie de bois. — Literature. — Législation. — Vénerie. — Union. — Nominations et mutations. — Adjudications.

Šumarski list

izlazi svakog prvog u mjesecu na 3—5 tiskanih araka.

Članovi redovni J. Š. U. dobivaju ga besplatno nakon podmirenja članskog god. doprinosa od 50 Din.

Članovi pomagači a) kategorije plaćaju godišnje 25 Din.
b) « « « 100 Din.

Članovi utemeljitelji i dobrotvori dobivaju ga nakon jednokratnog doprinosa od 500 dot. 3000 Din.

Pretplata za nečlanove iznosi godišnje 100 Din.

Pretplata se šalje za članove iz Slovenije na Podružnicu J. Š. U. u Ljubljani na ček. broj 11.054 ili po poštnoj nakaznici, za sve ostale pak na ček. J. Š. U. 34.293 ili na adresu blagajnika: Zagreb, Vukotinovićeva ulica 2.

Uredništvo i uprava nalazi se u Šumarskom domu Zagreb, Vukotinovićeva ul. 2. Telefon 6—60.

Za oglase plaća se:

Za stalne oglase (inserate) kao i za dražbene oglase:

1/1 strana 500 (petstotina) Din. 1/4 strane 175 (stosedamdesetpet) Din.
1/2 strane 300 (tristotine) Din. 1/8 strane 90 (devedeset) Din.

Kod trokratnog oglašivanja daje se 15%, kod šesterokratnog 30% i kod dvanaesterokratnog 50% popusta.

Sakupljači oglasa dobivaju nagradu.

Za šumske industrije i trgovce drva:

Pravi Göhlerovi kolobroji, šumski čekići, čekići za daske, klupe za mjerenje, vrpce za mjerenje, brojevi iz ocijeli u svim veličinama najbolje vrsti, šumske krede i olovke kod

Šandora Schnellera

rezbara

ZAGREB, STROSSMAJEROVA ULICA BROJ 6.

Ing. Andrija Perušić [Ogulin]:

Krajiške Imovne Općine.

(Prilog uređenju uprave i gospodarstva sa šumama Krajiških Imovnih Općina s naročitim osvrtom na Brodsku Imovnu Općinu).

(Nastavak)

Od cjelokupne te površine otpada znatan dio (koliki tačno, znat će se uskoro po novoj izmjeri) na neplodno tlo, prosjeke, puteve, kanale, močvare, bare, dosta na takve površine, koje su predane u zakup ili se drugačije uživaju. Možemo reći, da je dobro pošumljeno i šumom obraslo do 80.000 jutara. Tolika je dakle danas proizvodna površina. Veći dio šuma nalazi se u posavskoj ravnici gdje preteže hrastovina, pomiješana brijestom i jasenom, ponešto grabom, manji dio na blagim brežuljcima Dilj-gore i brdima Papuka i Krndije, gdje nalazimo bukovinu, a na južnim ekspozicijama nešto primiješanog zakržljalog hrasta. — Najviši vis u Dilj gori mjeri 471 metar.

U nizinskim šumama živu starci glasoviti slavonski hrastovi, koji su pred 50 godina zapremali više od polovine površine šuma u ravnici, a danas su se toliko poredili da su svi pod brojem.

Nešto više od polovice šuma nalazi se u okrugu srijemskom, a ostalo u požeškom. Neznatna površina ima u okrugu virovitičkom, dakle u kotarevima (srezovima) i sudovima vinkovačkom, županjskom brodskom, požeškom, đakovačkom i šidskom.

Članovi Imovne Općine, koji se koriste potrajnim prihodom iz šuma, dijele se na pravoužitne, crkvene, školske, mjesne općine i na pravoužitničke zadruge i obitelji.

Upravnih općina ima u svemu 44. Kod postanka Imovne Općine bilo ih je 24 sa 33 selske straže, škola 86 sa 123 učitelja, crkvenih općina rimokatoličkih 54, srpsko-pravoslavnih sa filijalama 11, evangeličkih 2 i grčko-katolička 1, koje su unešene u katastar pravoužitnika Brodske Imovne Općine kao njezini članovi.

Nekadanji krajišnici, seljaci, pravoužitnici većim su dijelom (s obzirom na druge krajeve naše države) imućni ljudi. Obrađuju vrlo plodnu zemlju i goje konje, goveda, osobito svinje i ovce. Stoku prehranjuju većim dijelom na polju.

Vrijednost drveta i drugih koristi, što ih primaju pravoužitnici iz šuma godišnje u drvu, paši, žirovini, iznaša po prilici 23 milijona dinara. Ogrijeva se izdaje besplatno godišnje do 190.000 prost. metara u vrijednosti od 18,000.000 dinara. Građe se besplatno izda u vrijednosti od 1,100.000 dinara. Vrijednost besplatne šumske paše, žirovine, sakupljanje suharaka, panjeva, iznosi oko 4 milijona dinara.

Savska voda redovito poplavljuje polja i šume. Dok šumama voda savska u glavnom ne smeta, uništava ona poljske usjeve kad nadođe u nevrijeme u većoj mjeri.

Osim šuma ima Brodska Imovna Općina i mnogo zgrada. Ukras Vinkovaca je palača Brodske Imovne Općine, u kojoj je smješten ured, razne trgovine i stanovi. Osim ove ima još u Vinkovcima deset što vrlo lijepih većih kuća što malih kućica. Svaka od 8 šumarija ima svoju zgradu. Lugarnica ima 14. U Pleternici pod gospodarskom upravom ima neko 10 kuća sa gospodarskim zgradama, poznatu Trenkovu vojarnu, mlin, poznati podrum.

Pokretni imetak također je znatan. Nepotrošna šumska glavnica iznašala je koncem godine 1923. — 22,318.317 Din. 66 p. Godine 1918. iznašala je 46,532.185 zlatnih kruna 25 filira.

Kad se dovrši uređenje šuma saznat će se i vrijednost imetka Brodske Imovne Općine prema sadanjem stanju, a tu bi vrijednost trebalo iskazati i u zlatnim dinarima kao najstabilnijoj valuti.

Višak godišnjeg prihoda po pokriću vlastitih potreba davao se na osnovu člana 10. zakona o Imovnim Općinama od 15. VII. 1873. u svrhe opće korisne cijeloj Imovnoj Općini, za ceste, kanalizacije, škole, crkve i t. d. Samoga novca izdano je do godine 1911. preko 6,790.287 zlatnih kruna.

Vrhovna uprava i nadzorna vlast nad Imovnim Općinama jest Ministarstvo Šuma.

Imovnu Općinu predstavlja njezino zastupstvo, u koje svaka pravoužitnička politička općina njenog teritorija šalje redovno po jednog svojega viječnika. Zastupstvo se sastaje dva puta u godini — pred zimu, da raspravi i prihvati proračun Imovne Općine za buduću godinu i pred ljeto, da ispita i odobri poslovanje i rad uprave u prošloj godini. Zastupnici Imovne Općine osim toga odlučuju o pokretnom i nepokretnom imetku Imovne Općine.

Gospodarski odbor od 4 lica sa predsjednikom bira se iz zastupstva, a predstavlja Imovnu Općinu u svim njezinim pravnim poslovima i vrši proračun u detaljima.

Zaključci zastupstva i odbora imaju pravnu valjanost istom po odobrenju nadzorne vlasti. Uprava je podržavljena a plaća je Imovna Općina.

Za upravu ovih šuma postavljen je gospodarski ured u Vinkovcima, u kojem je godine 1914. bilo 28 činovnika a godine 1924. 23, od kojih su trojica računarsko-blagajnički, a trojica šumarskih tehničara bila su zaposlena na vanrednom poslu, sastavku novih gospodarskih osnova. Godine 1914. bilo je 7 šumarija sa 14 šum. činovnika i jedna gospodarska uprava u Pleternici. Za čuvanje šuma postavljeno je 125 do 135 čuvara u 95 revira.

Već četvrtu godinu obavlja se najvažniji posao kod Imovne Općine, sastavljaju se nove gospodarske osnove za sve šume, kojima će se utvrditi budući način iskorišćavanja i uživanja šuma. Taj će posao za matični dio biti uskoro dovršen.

Moje mišljenje o temeljnim principima uređenja šumskog gospodarstva kod Brodske Imovne Općine jest ovo:

Ekonomska i pravna priroda Imovnih Općina u glavnom je poznata. U koliko bude potrebno, na ovo ću se zasebno osvrnuti.

Krajiške Imovne Općine jesu naše najveće šumske privatnopravne seljačke zajednice, koje vežu i stotine sela, više općina kroz više kotareva u jedinstvenu cjelinu bez obzira na prostorni položaj sela prema šumama a u čijoj zajednici imaju njihovi članovi iste vrsti koristi ali u raznoj mjeri u pravilu samo s obzirom na veličinu posjeda u oranicama i livadama. Danas još ne mogu zagovarati diobu šuma na zemljišne zajednice, jer naš krajiški narod nije još sazrio, da bez strogih propisa sam upravlja sa svojom šumskom imovinom i jer su po mojem mišljenju njihovi interesi bolje zaštićeni u većoj zajednici. Do diobe može ipak doći i brže, nego što se i nadamo. Konačno je zbog nevođenja brige o eventualnoj budućoj diobi faktično izvršeno takvo prostorno gospodarsko podjeljenje šuma, da bi za slučaj diobe neka sela i općine dobile same branjevine a neka same stare šume. Nalazim da je potrebno već danas prilikom sastavka novih osnova imati pred očima trajno ušumljenje pojedinih sela u onim šumama, koje čine interesnu sferu pojedinih sela i općina, dakle da provedemo idejno diobu šuma ili stručno rečeno da provedemo naročito gospodarsko razdjeljenje šuma sa što manjim gospodarskim jedinicama, izborom odgovarajuće vrsti uzgoja i drveća. Ophodnju u visokim šumama za financijsko gospodarenje odrediti sa 120—140 god., a za proizvodnju seoske građe sa 80 g. — U matičnim šumama, dakle u krajiškom području, u koliko to dozvoljava trajno ušumljenje i pomanjkanje građevnog drveta, treba izdvojiti posebne objekte za čisto finansijsko ili bolje reći spekulativno gospodarenje i za rezerve (za slučaj glada, povodnje). Ove bi šume činile posebne gospodarske jedinice, da se iz njih pokrivaju opće potrebe čitave Imovne Općine.

Pleterničke prikupljene šume jesu zaseban i potrošan objekt, koji ima da služi također potrebama čitave Imovne Općine. One su drvni reservoar, iz kojega će se uzimati užitci u koliko bude zahtjevala po potreba u matičnim šumama. Za te šume, namijenjene finansijskom gospodarenju i za rezerve imale bi se sastaviti posebne osnove sa posebnim jedinicama prema posebnoj osnovi o eksploataciji tih šuma, koja će se osnova sastaviti istom onda, kad se tačno procijene i inventarišu matične šume.

U duhu spomenutog idejnoga razdjeljenja šuma ima se uređivati cjelokupno matično šumsko gospodarstvo imajući za glavni zadatak proizvodnju ogrijeva. Pošto u prvom uporabnom razdoblju u pojedinim gospodarskim jedinicama neće biti dovoljno ili nikako ogrijeva ili građe za pojedina sela, trajno ušumljena u te jedinice — dobavit će im se manjak iz zajedničke šume (Pleternice, spekulativnih objekata, rezerva) pod posebnim lakšim uslovima, na teret zajedničkoga imetka, tako da bi poslije izvjesnog perioda vremena kad bi idejno razdijeljene šume mogle davati pravoužitnicima što trebaju ili veći dio toga, već dio tereta pao na same članove. Kod pravoužitnika probudio bi se potreban osjećaj i smisao za svoje šume, veća štednja s drvetom, bolje čuvanje i uzgajanje šumaa. S vremenom bi se smanjio nadzor i režija, član bi dobio relativno onoliko, koliko mu

srez ušumljenja može da najviše da, režija, porezi i ostalo isplaćivalo bi se iz spekulativnih zajedničkih šuma, manjak bi dobio uz povoljnije uslove iz zajedničkih šuma, dok bi se pitanje takse za drvo u šumama, u kojima je neko selo ušumljeno, imalo da riješi prema općem stanju. Izbjeglo bi se i čestim trzavicama u stvari snižavanja kompetencija.

Opseg uživanja šumskih pripadnosti naročito ogrijevnog drveta treba postaviti na pravedniji temelj. Odlučan ima biti pri tom broj samostalnih familija, broj duša u njoj i potreba kućanstva. Gdje dozvoljava prihod šuma, neka se uzme obzir i na potrebe gospodarstva. Gradu doznačivati individualno, bez okvira, ali do stanovite granice. Preko nje neka se plati puna taksa u koliko ima raspoloživog materijala. Za ovo treba promjene zakona.

Dok se ne donesu potrebni specijalni privredni zakoni u smislu Ustava, dostajala bi i odluka zastupstva, da se odmjere pripadnosti na drugoj bazi mimo Naputka. Treba prije pokušati. U koliko to ne uspije, imamo stalan jedan faktor, godišnji etat, koji se ne mijenja, dok se način razdiobe etata može i kasnije izmijeniti.

Dužnost sastavka katastra ušumljenja trebala bi biti obavezna za sve Imovne Općine, naročito za šume na relativnom šumskom tlu, gdje se populacija uvećava.

S vremenom bi se moglo uz rekompenzaciju u pravima dozvoljavati članovima, da mogu krčiti dio tih svojih šuma za slučaj, kad normalna populacija zatraži krčenje šumskog tla u poljsko gospodarske svrhe. Kod Brodske Imovne Općine moglo bi ovo mjestimice već danas biti aktuelno ili prije toga treba osigurati zbog toga potrebno zemljište od privatnoga ili državnoga susjednog velikog posjeda.

Šume u Vojvodini, Posavini i Podravini neće i onako imati raison d' être čim se provedu potrebne vodograđevine. Taj danas šumoviti kraj pretvoriti će se silom prilika, provođenjem agrarne reforme, u unosniju vrst kulturnoga tla, a mi nećemo smjeti, da to priječimo, kako se još danas momentano a opravdano čini. Prema tome nema mnogo vjerojatnosti, da će se gospodarske osnove za šume u ravnici moći konačno za 100—120 godina i izvršiti. Vrijeme leti a život traži hljeba. Na apsolutnom šumskom tlu u državi imamo dosta šume i odavle treba deposedirati i kolonizirati po Slavoniji, Srijemu, Vojvodini hiljade porodica koje ovdje žive u šumama i kraj šuma na pola životinjski, gladuju i jako se množe, dok mi šumari dole sadimo žir, umjesto da naš seljak sije žito, koje bi po jutru donijelo do 6 puta više koristi od današnje skupe hrastovine.

Državna šumska uprava zvana je u prvom redu da agrarnoj reformi prepusti sve svoje šume u ravnici na relativnom šumskom tlu. Poslije države imaju se upotrijebiti privatni posjedi, dok zemljišta komunalnih šuma treba zadržati za sebe pravoužitnike.

Brodska Imovna Općina ne može normalno iskorišćivati svoje posavske šume, kojih ima preko 50.000 jut., jer su premlade. Brdske šume Brodske Šumarije pokrivaju potrebu pravoužitnika ali ne mogu pokrivati i svoju režiju, brdske šume Trnjanske Šumarije ne mogu pokrivati ni potrebe svojih pravoužitnika. Brodska bi Imovna Općina

bila u težem položaju od svih ostalih Imovnih Općina kad ne bi imala starih hrastovih šuma i prikupljenih bukovih t. zv. pleterničkih šuma. Poljska ekonomija u Pleternici, koja b mogla nosti godišnje do 2 milijuna dinara, izgleda da će se morati zbog agrarne reforme napustiti. Neznatni kapital u vrijednosnim papirima kao odšteta za izdvojeno zemljište neće preći u gotovom svote od 10 mlijuna dinara. U novoj gospodarskoj osnovi ne treba s tom svotom računati, već neka se ona rezervira za vanredne proračunske potrebe u prvom redu za opće potrebe pravoužitnika (ceste, kanale, nasipe) jer je ekonomija Pleternica i onako potrošno dobro.

Stari hrastici osiguravaju novčani kapital i neznatno ogrijev, dok su pleterničke šume znatan ogrijevni rezervoar, koji može pokriti sve etate, sav manjak na etatu u matičnim šumama, bilo u naravi ili u novcu, a dati će nešto i novaca.

I ako je za stare hrastike iz uređajnih razloga a s obzirom na buduće uređenje šuma neuputno, da se izdvoje i za njih sastavi jedna posebna gospodarska jedinica, ipak nema opravdane zaprijeke, da se obuhvate kao jedinstveni uporabni objekti i po nalazu o vrijednosti i izdržljivosti stvori pro domo osnova o iskorišćavanju onih jedinica, u kojma se pojedine stare hrastve šume još nalaze.

Eventualna praznina odnosno prikrata na redovitom prihodu neke jedinice zbog pomanjkanja sječivih sastojina a na štetu članova, naknadit će iz pleterničkih šuma ili kupom ogrijeva na strani.

Obratno, skraćeno uporabno doba zbog starosti i slabije kvalitete i teže izdržljivosti neke hrastove šume neka se kao predhvat užije na račun budućeg gospodarstvenoga razdoblja.

Pleterničke šume sa površinom od preko 20.000 jutara na Papuku, Krndiji, Dilju Babjim gorama prirašćuju godišnje sa poprečno najmanje 1.50 m^3 po jutru dakle sa 30.000 m^3. Jedan dio šuma u Diljgori biti će za koju godinu iskorišćen. Na Papuku i Kaptolu postoje znatne zalihe prištedene bukovine. Kolika je drvna zaliha, mislim, da je već ustanovljeno. Imovna Općina morat će da gradi dvije šum. industrijske željeznice, iz Papuka jugo-istočno i iz Kaptola i Krndije na sjever odnosno za manje partije južno. Veći dio gravitira pravcem prema stanici u Velikoj, a manji prema stanicama u Orahovici i Drenovcu. Investicije bit će znatne, jer treba izgraditi šum. industrijske željeznice na daljini od 10—25 klm. prema području eksploatacije, zatim plaćati prevoz drž. željeznicom iz Velike u područje Vinkovaca, a eventualno podići modernu pilanu.

Pri tome će se uvažiti i činjenica, da će se investicije prije i lakše amortizovati u koliko se bude izrađivala veća drvna masa u kraćem vremenu, ali kontinuitet u iskorišćavanju trebat će osigurati. Bez obzira na to započela je imovna općina osiguravati potreban kapital za investicije. Odmah po eksploataciji šuma u Dilju ima doći na red Stražeman na Papuku.

Ovamo spada i razmatranje o pitanju, jesu li i u koliko članovi imovne općine dužni, da snašaju troškove za izradbu i privoz ogrijevnog i građevnog drveta, što ga Imovna Općina u režiji za njih izrađuje i dobavlja na najbližu željezničku stanicu.

I na ovo pitanje nismo mogli ranije naći pravilnog riješenja, koje bi odgovaralo odnosu članova Imovne Općine prema svojoj zajednici.

Član Imovne Općine ima pravo i po intenciji zakona za Imovne Općine, da mu se označi u šumi na panju (bliže ili dalje) pripadnost na gradi, ogrijevu i paši. On ima radnu i voznu snagu, a zimi i vremena, da sam drvo usječe, preradi i izveze. On se mora pokoravati, a redovno se i pokorava, ako se odredi šumska taksa na drvo ili ako se snizi pripadnost. Ovo je sve u saglasnosti sa zakonskim propisima a odgovara i shvatanju seljaka. Ali njegovom shvatanju nije odgovarao postupak po kojem šuma u blizini njegova sela nije sječena ili je već sasječena iz razloga, korisnih cijeloj Imovnoj Općini a on je morao ili mora, da plaća neku pristojbu za drvo, što ga uprava za njega sa strane nabavlja, jer mu u blizini ne može označiti drvo iz rečenoga razloga. Ili, on nije odobravao, što se skupocjena hrastovina prodaje trgovcima, a on zbog toga mora još plaćati doprinos za drva i t. d.

Stoga pravoužitničke zadruge i obitelji Brodske Imovne Općine nijesu ništa plaćale za izrađeni ogrijev građu, dobavljenu sa strane ili iz prikupljenih šuma, a postavljenu na skladištu ili željezničkoj stanici. — Pravoužitničke općine, crkvene, školske, upravne i ako su se tomu protivile, plaćale su punu odštetu za izradbu i dovoz ogrijevnog drveta po izričnoj odredbi nadzorne vlasti, koja je opetovano upućivala upravu Imovne Općine, da traži takovu odštetu cijelog ili dijela odštete i od pravoužitničkih zadruga i obtelji. Šumsku taksu na panju naravno nisu plaćale.

Ovo traženje troškova izradbe i dobave za sve pravoužitnike bez razlike nije posve ispravno i ako bi se moglo pravdati takvo traženje od pravoužitničkih općina, koje su i onako sve drvo za crkve, škole i općine, označeno im u obližnjim šumama davale na izradu a često i privažale po poduzetniku, jer u svakoj upravnoj općini ima i nepravoužitnika, koji se koriste crkvom, školom i općnom.

Ali kad bi se usvojilo moje mišljenje, da se idejno šume podijele u interesne sfere pojedinih sela, odnonso sastavi katastar trajnoga ušumljenja, pitanje nije teško riješiti.

Za ono potrebno drvo, što ga pravoužitnik ne može dobiti iz svojih šuma, dobit će iz zajedničkih objekata ali uz naplatu jednoga dijela ili cijelih troškova prema općem stanju Imovne Općine. Bit će mu na volju, da manjak traži ili ne traži.

Teoretski uzeto nisu pravoužitnici Brodske Imovne Općine bili dužni davati nikakov doprinos u ime troškova za izradbu i dopremu drveta, jer su stare hrastove sastojine iskorišćene skraćenim uporabnim vremenom i pretvorene u novčane glavnice.

Kad bi postojala danas i nepotrošna glavnica od 50 miljuna zlat. kruna, ne bi ovo pitanje trebalo raspravljati. Ali pošto tog više nema, moramo računati sa faktičnim stanjem i financijskom mogućnošću Imovne Općine općenito, a naročito s obzirom na položaj budućih generacija prema Imovnoj Općini.

Dobrotom uredništva iznijeti će se pred stručnu javnost neki inetresantniji fragmenti iz istorije uprave uređenja šuma Brodske

Imovne Općine. Za sad spominjemo koliko nam treba. Odmah u početku rada Imovne Općine pred 50 godina prodavalo se pravožitnicima drvo iz »prorede« i plaćalo za kola 80 novčića. Prorede u srezu Adi Dionici izložene su godine 1877. prodaji u količini od 400—500 hvati. Danas se naprotiv u blizini te šume za pravoužitnike iz privatnih šuma drvo za skupe novce i iz udaljene Pleternice dobavlja drž. željeznicom. Jedan kubični metar hrastovine prodavan je po 2.5 do 5 forinti. Ovih suvišaka na drvetu bilo je svuda. Već 1887. zaključeno je, da se nabavlja za neka sela ogrijev iz državnih šuma. Osnovan je fond za nabavu ogrijeva pravoužitnicima. Od toga fonda nastala je nepotrošiva šumska glavnica. Ova briga za nabavu ogrijeva povlači se od početka života općine do danas.

Prvo uređenje šuma datira iz godine 1880. i kako su se mijenjali taksatori, mijenjale se i osnove, jer tako, na žalost, obično biva. U tim osnovama nije bilo ništa osobito, što bi odgovaralo specijalnim prilikama Imovne Općine. Kompetencije na ogrijevu određene su bile u prvi kraj prema broju duša, malo kasnije u vršenju novoga zakona prema selišnom posjedu snižene su na 5, 7, 9, 11 pr. m. kasnije uskoro povišene na 12, 16, 20, 24 pr. metara. Početkom se plaćalo za ogrijev 15 novčića po metru a za 1 kub. met. građe 1 for. i 90 novčića.

Godine 1878. plaćalo se i za pašarinu, ali je ta taksa zbog skuplje manipulacije oko ubiranja ukinuta.

Taksa za gradnju ostala je samo za sitne potrebe, dok se inače dobivala besplatno ne samo na panju, već i otesana. Građa se doznačuje prema gradjevnim kotarevima (u posavini zbog vode veća pripadnost, inače manja) i to samo za krovnu konstrukciju za novogradnje u gradjevnom turnusu od 100—200 god. Za popravke kad treba. Od kako se pravoužitnicima izradjuje i doznačuje gotova gradja nema više razlike po građevnim kotarevima. Paša je katastrom ograničena, ali je danas faktično besplatna. Jednako je sa žirovinom.

U spomenutoj brošuri su iznešeni podaci o visini kompetenciji prema selištima i prikazana borba uprave za sniženje ogrijevnih kompetencija od godine 1920. unaprijed, koja je za moje uprave postigla vrhunac, jer sam po trajnom savjetovanju dugogodišnjega taksatora i saslušanju svih šumarskih stručnjaka Brodske Imovne Općine odredio predhodno obustavu jednog dijela ogrijevnih kompetencija za one šume, za koje je gospodarstvena osnova bila već sastavljena, a po kojoj se dosadanji užici nisu više mogli ni smjeli izdavati.

Borba jednog dijela pravoužitnika, poduprta upravo onim činovnicima, koji su godinama zagovarali sniženje kompetencija, vodila se van zastupstva, jer bi u zastupstvu pobjedio razum, ispoljila se kasnije kao politička i šef je bio žrtva. Neka ovo bude memento šefovima Imovnih Općina, da danas nije još vrijeme uređivanju šuma ako izgleda, da bi se mogla sniziti dosadanja prava članova, jer se može desiti, da nam se vlastiti naši ljudi iznevjere i da idealni šumarski, teški i nezahvalni rad posve propadne.

Prelazimo na dosadašnje uređenje šuma Brodske Imovne Općine.

Po g. O. Agiću u Šumarskom Listu god. 1905. u br. 7. i 8. zapremaju šume Brodske Imovne Općine površinu od 73.203.57 katastralnih jutara.

Šumom obraslo 65.227.41, stare čistine 5034.22 jut., neplodno tlo 2.941.94 kat. jutara.

Gospodarski razdijeljene su šume u tri glavna razreda:

1. Visoke hrastove šuma sa turnusom od 140 god. za veliku prodaju;

2. Visoke bukove za gradu i ogrijev pravoužitnicima sa turnusom od 80 g.;

3. Sitne isto za pravoužitnike sa turnusom 30 i 40 godina.

ad 1. Visoke hrastove šume, razdijeljene na 31. gospodarstvenu jedinicu, prostiru se plodnom posavskom ravnicom sa dubokom vlažnom crničnom ilovačom.

Krajem godine 1904. dobni su razredi bili zastupani ovako:

I. raz.	od	1— 20	g.	sa	15.936.44	kat.	jutara
II.	«	« 21— 40	«	«	10.139.78	«	«
III.	«	« 41— 60	«	«	2.720.78	«	«
IV.	«	« 61— 80	«	«	1.834.40	«	«
V.	«	« 81—100	«	«	295.74	«	«
VI.	«	« 101—120	«	«	29.44	«	«
VII.	«	« 121—140	«	i više	13.556.58	«	«
		Ukupno			44.513.16	kat.	jutara
		Čistine			3.382.79	«	«
		Neplodno tlo			2.036.24	«	«
		Svega			49.932.19	kat.	jutara

Etat ovih (po periodičkim jednakim masama) osim jednog uređajnog razreda iznašao je . . . . . 82.692 m³

T. zv. vanredni prihod zbog skraćenog uporabnog doba u starim hrasticima . . . . . 57.027 m³

Godišnji prihod visokih šuma svega . . . . 139.719 m³

ad 2. Visoke bukove šume prostiru se Dilj-gorom i ograncima. Na južnim jugozapadnim i zapadnim ekspozicijama ima čistog ali kržljavog hrastika u smjesi s bukvom i cerom. Sastoje od gospodarskih jedinica (uređajnih razreda) s ovim dobnim razredima:

I. raz.		1— 20	god.	sa	552.89	kat.	jutara
II.	«	21— 40	«	«	1.829.90	»	«
III.	«	41— 60	«	«	1.660.32	»	«
IV.	«	61— 80	«	«	1.115.04	»	«
V.	«	81—100	«	«	1.127.85	»	«
VI.	«	101—120	«	«	1.271.30	»	«
VII.	«	121—140	«	«	1.267.76	»	«
		Ukupno			8.825.06	kat.	jutara
		Čistine			785.59	«	«
		Neplodno tlo			119.13	«	«
		Svega			9.729.78	«	«

ad 3. Sitne šume nalaze se dijelom po ograncima Dilj-gore dijelom zapremaju pomanje šumske odjele u posavskoj ravnici.

Ima 22 gospodarska razreda sa ovim dobnim razredima:

I. raz.	1—10	god.	sa	1.829.02	kat.	jutara
II. «	11—20	«	«	923.75	«	«
III. «	21—30	«	«	2.627.21	«	«
IV. «	31—40	«	«	3.089.50	«	«
V. «	41—50	«	i više	3.419.71	«	«
	Ukupno			11.889.19	kat.	jutara
	Čistine			865.84	«	«
	Neplodno tlo			786.57	«	«

Sveukupni potrajni redoviti godišnji prihod iznašao bi svega približno do 122.000 m³.

Iz gospodarskih razloga nije se uživao prihod svih 65 gospodarskih razreda. Zato je etat smanjen za 13.500, iznašao je dakle 108.500 m³.

Ali, kako je napred rečeno, sječe se u visokim hrastovim šumama i t. zv. vanredni prihod od 57.027 m³ ili svega godišnje 139.719 m³ u visokim hrastovim, a u svim ostalim (visokim buk. i sitnim) samo . . . . . 25.808 m³

Svega se dakle redovitog i vanrednog prihoda uživalo godišnje (122.000 — 13.500 + 57.027) = . . . 165.527 m³

Na osnovu § 6. Naputka A. zakonu od 11. VII. 1881., kojim se razjašnjuju odnosno preinačuju neke ustanove zakona od 15. VII. 1873. o Imovnim Općinama, dužna je Brodska Imovna Općina svojim pravoužitnicima podavati građu, ogrijev, pašu i žirovinu kako je to detaljno u brošuri prikazano.

Potreba pravoužitnika iznašala je	116.337 m³
Dakle redoviti godišnji prihod sa	122.000 m³
odbivši potrebu pravoužitnika sa	116.340 m³
preostaje za režiju, javne daće i ostalo	5.660 m³

Proračun je iznašao redovito oko 620.000 kruna zlatnih. Da se namakne ta suma trebalo je prodati (620.000 : 6 =) 103.333 pr. met. ili oko 70.000 m³ ogrijeva iz vlastitih šuma ili (620.000 : 50) oko 12.500 kubika stare hrastove građe.

Preostatak od redovitog prihoda od 5.660 m³ nije dostajao.

Razmjer dobnih razreda posve je abnormalan. Srednjodobnih hrastovih sastojina gotovo i nema. Brodska Imovna Općina primila je prilikom segregacije oko 30.000 jut. starih hrastika.

Dakle, da se pokrije manjak, treba ili sniziti pripadnost pravoužitnicima ili odrediti takse na drvo pravoužitnicima, što nije bilo oportuno, već je nađen izlazak u finansijskom gospodarenju, dakle po osnovi određena je prodaja hrastove građe i prikupljanje novčanog kapitala.

Pošto vrijednost starih hrastika ne raste, a po općoj sječnoj osnovi imale bi pojedine slabije i lošije šume doći na sječu dosta kasno,

neke pače i za 130 godina, skraćeno je doba njihove upotrebe na 40 za bolje, i na 20 godina za slabije sastojine.

Ogrijev od grana, ogranaka, leževine i teševinu od takvih hrastova dobiju pravoužitnici u ime ogrijevnog pripadka, a novac od prodanog tehničkog drveta ide dijelom na račun redovitog, a dijelom na račun t. zv. vanrednog prihoda, zapravo predhvata. Taj dakle vanredni užitak od godišnjih 57.027 m³ spašava situaciju, jer osigurava pokriće potreba Imovne Općine.

Po iskorišćenju starih hrastovih šuma krajem godine 1933. bilo bi imovinsko stanje ovakovo: nepotrošna šumska glavnica 6.700.000 kruna (iz raznih prištednja i predhvata) zatim imanje Pleternica Velika također kao nepotrošna šumska glavnica i t. zv. vanredni prihod sa 23,500.000 zlatnih kruna.

Za pokriće redovnih godišnjih režijskih potreba imaće Brodska Imovna Općina:

1. od kamata nepotrošne šumske glavnice . . .	270.000 K
2. rentu od t. zv. vanrednog prihoda . . . . . ,	1,090.000 «
Svega	1,360.000 «

Ovomu treba dodati i redoviti prihod dobara Pleternica Velika bez amortizacije kupovnine, jer je i taj kup prostorna pretvorba drvnog hrastovog u drvni bukovi kapital. Za pokriće svih potreba (na drvu i novcu) poslije god. 1934. trebala bi Imovna Općina po računu imati glavnicu od 40,500.000 Din. u zlatu.

Računom je dokazano, da će uprava Imovne Općine kombinujući rad s novčanim drvnim kapitalom i kamatima (etatima) moći pokrivati potrebe permanentno, da će se po iskorišćenju starih hrastika od g. 1934. unaprijed iz prikupljene nepotrošne novčane glavnice nastale iz tih hrastika kao i prihodom iz šuma, koje su kupljene od te glavnice — pokrivati potrebe za vrijeme ekonomskog vacuuma, jer će dobni razredi izgledati poslije g. 1934. ovako:

I.	raz.	od	1— 20	god.	9.366	jutara
II.	«	«	21— 40	«	12.801	«
III.	«	«	41— 60	«	9.535	«
IV.	«	«	61— 80	«	10.140	«
V.	«	«	81—100	«	2.720	«
VI.	«	«	101—120	«	1.735	«
VII.	«	«	121—140	« i više	915	«

Kako se vidi praznina (vacuum) osjetljiva je u V. do VII. dobnom razredu.

Ovi su podaci iznešeni po g. O. Agiću u Š. L. g. 1905. br. 11.

Redovito se pri tom zaboravlja na krupan nedostatak šestarskih metoda uređenja, da smo u opće u računima, koji idu u decenije, tačni, da stežemo naše šume, u kojima često vladaju tako heterogeni i stojbinski i sastojinski odnošaji, u gvozdene okvire, težeći normalnosti a ne obazirući se na ranije žrtve ili propadanje čitavih sastojina. Zaboravljamo, da upravo kod komunalnih šuma ne zavisimo od pijace, možemo, a zbog zadaće Imovnih Općina upravo moramo težiti za što slobodnijim kretanjem po šumi i da možemo bez znatnijih poteškoća

sastojinski gospodariti. Sastavljamo skupocjene osnove za stoljeća, a da već u trećem deceniju moramo te precizno izrađene osnove iz temelja mijenjati, kao što je i ovdje slučaj, jer je već poslije 25 god. započela glavna revizija, koja je u stvari sastav novih osnova.

Zaboravljamo na važne momente što ćemo na kraju naročito spomenuti.

Dakako, da je ratno stanje izmijenilo situaciju kod Brodske Imovne Općine, jer je došla u pitanje nepotrošna glavnica, koja je iznašala krajem 1917. g. 36 i pol milijuna zlatnih kruna.

(Svršit će se.)

Communautés des Confins Militaires.

La partie de la Croatie—Slavonie, limitrophe de l' Empire Ottoman était soumise à un régime spécial et nommée Confins Militaires. Elle possédait de grandes communautés forestières qui existent encore aujourd' hui. Les forêts de ces communautés couvrent 360.000 hectares de terrain. L' auteur de cet article critique l' exploitation et la gestion de ces forêts (à suivre).

Rédaction.

Инг. Драгољуб С. Петровић [Алексинац]:

Шуме и шумска привреда у Македонији

(У ОКРУГУ ТИКВЕШКОМ.)

(Наставак.)

6. Висински облик. Тиквешки округ је планински. Краћи планински ланци, који се протежу у разним правцима, испуњавају га свега, остављајући нешто долина око већих река. Испуњен је планинама Родопског система. Са десне стране Вардара дуж границе према Грчкој протеже се планина Нице, управо њен део Магленска пл., састајући се са Кожухом. Огранци Ницеа испуњавају Морихово чији источни део зван Рожденска планина припада овоме округу. На самој граници округа су висови Козјак (1550 м), Кучков камен (највиша тачка Перун преко 1800 м), Желка (1250 м). Са леве стране Црне реке уздиже се Радобиљска планина, која пада у очи не толико својом висином (800 м) колико својим каменитим зидовима и стрмим странама. На Кожуху су највећи висови у овоме округу: Дудица (2024 м) код нас, а код Грка је виша Шареника (1673 м), Порта (2050 м), Мала Рута (1929 м). Кожух је алпијског карактера. Од њега као од неког чвора протеже се на север Маријанска пл., која се својим огранцима спушта у Вардар образујући са Градачком пл. Демир-Капијску клисуру. Највиши је врх Маријанске пл. Две Уши (Браточило, 1423 м).

Са десне стране Вардара према Грчкој, а за тим између срезова Струмичког с једне и Дојранског и Неготинског с друге стране протеже се Беласица, Благуш и Градачка пл. у дугоме луку, који полази од тромеђе, па се свршава у кривој Лакавици, протежући се у главном на северо-запад. Беласица је доста висока (Висока чука 1494 m), а Благуш и Градачка пл. су средње висине (Бели камен 750 м). Границом према Брегалничком округу све до границе према Бугарској и Малеш пл. протеже се Огрожден пл. (највиши вис 1300 м). Дојрански срез је испуњен огранцима Беласице раскомаданим и разбацаним са највишим врхом Дубом (535 м) западно од језера.

По гредама ових планина налазе се пространи сувати, који су врло подесни за развијање сточарства и који у шумарској привреди играју важну улогу. Једна група сувата налази се на греди, која полази од Козјака, па иде преко Кучковог и Ђуровог камена на Желку. Кожух образује другу групу сувата са ситнијим дело-

вима Рожденске пл. Маријанска планина је трећа група. Беласица и Градачка пл. имају своје сувате, а такође и Родобиљске пл. О свима овим суватима биће доцније говора.

Између ових планина теку веће реке око којих се налазе веће или мање равнице, чија површина знатно заостаје иза оне коју заузимају планине.

Оваквом расподелом планина и оваквим великим висинским разликама створени су извесни крајеви, који се и по клими и по привредном обележју, моћи и значају доста разликују. На тај начин можемо одвојити Морихово, Тиквеш, Демир Капијску Клисуру, Дојранску котлину, Ђевђелијску котлину са Бојмијом и Струмичку котлину. Морихово, које се протеже од Полошког Манастира крај Црне реке до Скочивара, од Битољске котлине га одваја Селечка пл., само је једним делом, и то мањим, онај кога смо назвали Рожденска пл., у овом округу. То је потпуно планински крај са средњом надморском висином од 1000 м. Тиквеш, који сачињава део округа северно од Морихова, је најнижа котлина у средњој Македонији. Ђевђелијска котлина са Бојмијом (Валандовска котлина) је дугачка 30 км, широка 5 до 6 км, рачунајући од Демир-Капијске клисуре (Ж. ст.), па до Циганске клисуре у Грчкој, остајући код нас у дужини од 25 км. Демир-Капијска клисура је дугачка 19 км, рачунајући од Жељезних Врата до ж. ст. Струмица. Она спаја Тиквеш са Ђевђелијском котлином. Струмичку котлину затварају Беласица, Благуш и Огражден. Са северо-западне стране готово је сасвим затвара једна греда, која полази од Градачке пл., а образује је Саланџак и Требичанска Коса. Широка је до 15 км до подножја планине, и дугачка (код нас) 35 км. Вредно је споменути још и висораван Витачево. Оно се протеже између Витоша, Бојанчишта и Конопишта. Надморска висина му је око 700 м и веома је сушно. Лети се нигде капи воде не може наћи и ако се иде кроз њега 4 часа. Ипак није тако топло као Тиквеш, јер ћарлија ветар са планине.

Геолошки облик. Цео Тиквешки округ испуњен је планинама Родопског система. Овај систем је не само најстарији на Балканском полуострву, него и један од најстаријих планинских система у опште. Овај систем је састављен из више плећатих, често усамљених планина и дубоких пространих котлина поређаних у разним правцима. Беласица је планина из централних области Родопског система. Овај систем је постао набирањем коре земљине и састављен је од најстаријих стена земаљске површине, поглавито кристалних шкриљаца. Набирање стена овога система вршено је у палеозојику и пре перна. Ове првобитне планине, које су можда биле веначне, разнела је вода у току времена. У терцијеру од прилике у средини настала су нова набирања и дизања при коме су планине достигле данашњу висину. Одмах за тим настало је прскање ових маса, пукотине је испресецаше у свима правцима, те тако од првобитне планине посташе многе усамљене планине и планинске групе између којих се протежу дубоке котлине и речне долине. Најдужа таква долина је долина Вардара, која пролази и кроз овај округ.

Вардар је граница између источне и западне Македоније. На левој страни Вардара планине су састављене од кристалног шкриљца и еруптивних стена, јер ови делови нису никад били под морем: Они су увек били копно. Са десне стране Вардара налазимо много седиментарних стена из палеозојика и мезозојика, јер је тај део у то време био под морем. И ту имамо и еруптивних стена, јер цео масив Кожуха представља еруптивну област. Ипак сам врх Дудице је од кречњака из доба креде, што сведочи да је и сам тај врх био некад под морем. И у целоме томе масиву срећемо поред еруптивних стена много седиментарних испресецаних и раскиданих. Читава Чатерна између Мрежичког и Клинова је од кречњака или кречног доломита, са којим се појављује и глинасти шкриљац у разним прелазима. Код самог Мрежичког имамо поред седиментарних стена и серпентина, као и мермера. Мермер и серпентин као и доломит појављују се даље и код Рождена и Алшара.

Родобиљска планина је сва од кречњака и глинастог шкриљца у разним прелазима. Кречњака има компактног као и у слојевима, од чистог мрамора до разних других облика мање чистих. Врхови Родобиљске планине су такође од неких седиментарних стена (пешчар). Кречњака има мнго да често даје пределу изглед краса оголеног, топлог, сувог, са нешто закржљалом џбуновима Iuniperus-a. Ту имамо за једно два часа од села Галишта и једну пећину са капавцима звану »Водена пеш« на месту Раван. Има кровног шкриљца као и лискунског шкриљца. Кроз ове разне седименте пробија се и серпентин на месту Пештера (Божанијата) преко кога пролази пут за 15 до 20 минута више села Галишта. Од тога серпентина постаје азбест од кога се ту могу наћи врло лепи примерци.

Цео Тиквеш састоји се из наслага песка, глине, шљунка и пешчаника измешано са комадима еруптивног камења донетог са Кожуха и Дудице. Има ту огромне наслаге талога преко 100 м дебљине, што се лепо може видети на Витачеву и долини Бошаве. Долине речица су се овде дубоко усекле, што им није било тако тешко. Управо ту можемо видети врло лепо т. зв. земљане пира-

Сл. 11.

миде до 3 м висине. Једну такву пирамиду код села Конопишта на левој страни Бошаве показује нам сл. 11. Оваквих пирамида са каменом капом има на месту Мрежички осој са десне стране пута Кавадар-Мрежичко на 200 метара испод пута, за тим код села Конопишта и Г. Бошаве. Има их тек у зачетку и доцније ће их вероватно бити више, него што их сада има. Те наслаге песка и шљунка разне величине на Витачеву вероватно да су у многоме постале и наносом бујица, које су свој талог са Кожуха ту постављале. То се да закључити из оних великих комада заобљеног камења, кога налазимо чак до Ватоша. Права Тиквешка котлина нема тога камења, него има само песак и глину.

Кречњака чистог или доломитног има на доста места. Тако је Кечикаја од кречњака. Село Хума је на самом кречњаку, који узима облик краса на јужној и западној страни од села. Сама Демир Капија је од доломита, која има доста кречњака. Брда западно од старог Дојрана сва су од кречњака, који местимично узима облик краса. Много кречњака има и између села Татарли и Влландова. И у опште има много кречњака који је вероватно о производ делом Егејског језера, о коме ће још бити речи. Код села Сермецина има кречњака познатог под именом бигар (сига). Изгледа да је и село на томе кречњаку. И у Градачкој пл. има доста кречњака (Бели камен), као и пешчаника (северни део планине).

Измешаност ових седиментарних стена са еруптивним и пракамењем (гнајс), као и сами облик земљишта заслужују испитивање стручњака геолога, који би посветили овоме послу више времена.

Да би слика била потпунија морам навести још неке податке црпљене из испитивања Цвијића и Др. Дедијера. Балканско полуострво, па дакле и тиквешки округ, је имало други изглед у оно доба када су се одигравале све оне промене о којима је напред била реч. Знатан део полуострва био је под Егејским језером. Егејско море није постојало, већ је између Мале Азије и Балканског полуострва било копно. Тиквешки округ је већим делом био под језером, које је своје краке пуштало чак до Грделичке клисуре, Косовског и Тетовског басена. Сва места која данас имају надморску висину од 800 м била су тада под тим језером. Са образовањем Егејског мора почело се губити Егејско језеро, давајући делом своју воду Егејском мору, делом образујући самостална језера. И ова језера су постепено изчезавала из разних узрока. Сва језера на Балканском полуострву, дакле и Дојранско су остатак тога великог Егејског језера.

Постепеним изчезавањем Егејског језера има да заблагодари и постанак Демир Капија. О постанку те клисуре Дедијер каже[1]: Вардарска долина почела се интензивније развијати тек од како је изчезло Аксијско језеро[2] и кад се Егејско море повукло из Солунске Кампање. У Солунској Кампањи при крају дилувиума јавише се многи раседи, који су се међусобно изукрштали. Већи део земљишта који обухатише ти раседи потону.

[1] Нова Србија стр. 61. — Издање Српске Књижевне Задруге, коло XXII, бр. 154.

[2] Једно од заосталих језера Егејског Језера.

Реке које су се уливале у Аксијско језеро и Солунски Залив Егејског мора, после исушивања Аксијског језера и повлачења Солунског Залива беше продужене. У томе продуживању оне почеше тећи по дну бившег језера. Њихово корито се дакле на тај начин спустило. Чим се спустило и продужило корито, река је добила већи пад и речна вода је почела брже тећи и јаче усецати се у дотадашње корито, које је од новог корита било знатно више. Такве промене извршене су и на Вардару, који се уливао у Аксијско језеро. Он је почео да удубљује своју долину и да је помера у назад. Најпре се спустио у Циганској клисури, па је своје корито продужио кроз Бојмијско-Ђевђелијску котлину. Тим продужавањем у назад усекло се у пречагу која је растављала Бојмијско-Ђевђелијску и Тиквешку котлину, а тим усецањем постала је данашња Демир Капија.

Рожденска планина, као еруптивна област богата је рудама. Средиште рудног богатства је засеок Алшар (Маден). Алшар је у почетку био рударско насеље. После рата, када су рудокопи били уништени, рудари са још неким насељеницима из села Зборског у Грчкој испод Кожуха предали су се земљорадњи, која у овом планинском пределу може само слаба бити. У 1890. години почеше у Алшару вадити руде Солунски индустријалци. Од имена њиховог предузећа је и дошло име месту (почетни слогови). Они су вадили све до светског рата. Руде којих овде има следеће су: Антимонит, реалгар, аурипигмент, гипс, хромит, лимонит, пирит, горка со, лорандит, стиблит, валентинит и чисто специјалитети Алшара алшарит и врбнит. На Дудици има чистог (елементарног) сумпора, малахита, халкопирита и галенита. Код Алшара има још у једној наслази песка и злата. Код места Св. Петар у реци Белашници испод села Рождена има азбеста, а на Изгорелој Чуци више села Рождена има гвоздене руде.

Арсеном и антимоном Алшар је богат, јер антимонова руда има 54—65% антимона, а арсенова руда 40—55% арсена.

Ради потпуности да напоменем да рудокопа има још код села Раброва близу Валандова и код старог Дојрана. Код Раброва се вадила хромна руда још под Турцима (пре 25 г.), али је рудокоп упропашћен за време рата. Сада се помало обнавља. Још за сада не ради. Бакарне и оловне руде има још код села Негораца близу Ђевђелије. Угаљ је нађен код села Богородице до саме границе.

Киселих вода има на неколико места и то: код села Градеца на два часа од села у Градачкој реци, код села Мојина, десет минута на север, код села Коњског далеко пола часа, на путу за Хасан Чесму и код Мрежичког на путу за Рожден, код места Рождова. Горничетска пресуши преко лета. Мрежичка је слабо кисела и сељаци се њоме лече кад болују од желудца, нема угљендиоксида. Коњска је доста хладна и има доста угљендиоксида. Градачка има доста гвожђа и прилично угљендиоксида. Сељаци причају да у Градачкој планини има и извор отровне воде, јер се стока трује од те воде. Ту воду нисам нашао.

Има и лековитих вода. То су Негоричка Бања и бања у селу Бањском у Струмичком срезу. Негоричка бања је далеко 40 минута

од Ђевђелије и има 2 извора, један са водом 40° С. топлоте, а друга 27° С. Вода садржи сумпор. Крај бање има и сумпорно блато, које се сматра као најлековитије у Србији. Код хладнијих извора подигао је купатило Шукри паша, који је бранио Једрене. То купатило било је његова својина. И код топлога извора постоји купатило. Све је још не уређено.

Код села Бањског на 10 км од вароши Струмице има бања, чија је вода топла 70° Ц. Кувају јаја у тој води. Има 2 извора. Ту се лече околна села од реуматизма и кожних болести. Пре рата било је купатило прилично уређено, но ово је оштећено за време рата. Сада је употребљив само један базен и 3 цементиране каде. Бања није још испитана.

9. Клима. Ма колико да клима игра важну улогу у шумарству, ипак се сем општег описа ништа више о њој не може дати. Податци о температури, влази, влази ваздуха и талогу не постоје. Но ипак и општи опис може нечем послужити.

У опште узевши клима је овде прелаз од медитеране и континенталне, приближујући се више медитераној и ако има делова код којих је клима готово континентална. Медитерана клима преовлађује по речним долинама и ако није ни овде чиста. Кише и ту падају лети и ако не тако често, што није одлика медитеране климе. У планинама се више осећа континентална клима. Напред је већ речено на стр.* да је планинама и долинама округ подељен у извесне делове, који имају своје локалне климе, што се и по биљном цвету да видети. Описаћу колико је могуће те локалне климе.

Део Морихова који је под овим округом има готово континенталну климу, што се лако може закључити, кад се има на уму да је средња надморска висина Морихова 1000 м. Зима је јака са доста снега, који по највишим висовима остаје шест месеци. Мразеви су толико јаки да дрвета пуцају. Медитерана флора среће се само овде у Црној реци. Винове лозе има само код села Галишта; иначе не може овде да опстане. Па и воће је ретко. Шљива има али само округлаче. Од жита по питомијим местима успевају: пшеница, раж, јечам, овас, кукуруз. Ипак код села Рождена на једној сунчаној страни успева нешто мака. Лета услед знатне висине нису никад тако несносна као у осталом делу округа. Киша пада највише у пролеће. Од ветрова дува зими северац који је доста јак и доноси снег. Он не дува тако често. Највише дува северо-источни ветар назван овде »кривац«. Он је хладан и сув, а толико јак да искорућује и ломи дрвета, дува у пролеће и јесен. У пролеће, лето и јесен дувају јужни и југо-југозападни ветар, који су топли и доносе кишу.

Тиквеш је у средњој Македонији најнижа и најтоплија котлина. Врућине почињу рано, а у септембру је још веома топло. Лето је суво, јер кише падају у прољеће и јесен. Жара сунчана тада спржи све те, како је Тиквеш потпуно го, личи на пустињу. Усеви зру месец дана раније, него у Скопској и Битољској котлини, пше-

* Број странице биће означен у књизи, која ће се засебно штампати. —

ница већ у мају. Почетак вегетације је раније, већ крајем фебруара, ако не буде нека нарочита година, као што је била 1922. г. Зими има свега али се дуго не задржава. Тада има и јаких ветрова. Успевају сва жита, а нарочито винова лоза. Тиквеш је управо такво место за винову лозу какво се само пожелети може. Успевају: сусам, мак, памук, дуван и ширинач где се може наводњавати. Део Тиквеша на левој страни Вардтра мање је плодан и личи много на праву пустињу. Услед велике суше у лето и недостатка воде не могу се у Тиквешу добити две жетве.

Ђевђелијска котлина са Бојмијом има највише медитеранску климу, што се види и по флори. Овде има највише зимзеленог растиња и онога кога срећемо по приморју. Лета, и ако врло топла, ипак имају извесне свежине нарочито ноћу, те нису тако несносна као у Тиквешу. Зиме су благе, али температура пада у јануару и испод нуле до 5—6° С., што је ређе. Ово не траје дуго и већином је онда кад дува вардарац. Снега има мање него у Тиквешу и тешко се задржава. Често кад у Тиквешу има снега овде га нема. Ветрови су ти који зиму чине несносну. Најопаснији је вардарац т. ј. североисточни ветар, хладан и који ту хладноћу да кадкад и лети осетити То је врло јак ветар, који подсећа на далматинску буру. Дува ударцима да се куће тресу и може да траје по неколико дана. Сув је и растерује облаке. Слабији и топлији је северац, који доноси снег. Дува зими и у пролеће. Са запада од Кожуха дува »мегленац«. То је топао ветар, који у пролеће доноси најјаче кише. Лети је врло топао. Са југа дува јужни ветар. Он дува од пролећа до јесени и то обично до пола ноћи и слабије, али може дувати и преко дана и тада је прилично јак. У пролеће доноси кишу. Најзад постоји овде још и ветар назван »кривац« или »белашки ветар«, који дува са Беласице. То је врло редак ветар, не тако јак и доноси кишу и снег. Вегетација тера већ почетком марта.

Успева све као и у Тиквешу, а има и шипкова (нарова), који су нарочито добри око Валандова. Има и смокава. Како овде има воде за наводњавање, то се редовно добијају две жетве. Сеју се обично озима жита, која сазру до јуна. После овога се оре и сеје кукуруз, који дозри у октобру. За овим опет се оре и сеје озимица.

У Демир-Капијској Клисури је прелаз између Тиквешке и Ђевђелијске котлине. Прелаз је око 113 км на жељезничкој прузи. Северније од њега преовлађује клима Тиквеша, а јужно клима Ђевђелијске котлине.

Дојранска котлина има нешто оштрију климу, са јачом зимом и топлијим летом, него што је у Ђевђелијској котлини. Остали податци дали су на страни*. Дешава се да се цело језеро замрзне.

У Струмичкој котлини се осећа утицај медитеране климе, ма да зима има снега и мразова, који често замрзавају речице. У Беласици су мразеви јаки и снег, на северној експозицији остају по пет по шест месеци. Кише падају у пролеће и јесен и то више у јесен. Успева све културно биље, као и у осталом делу округа. На-

* Види предњу белешку.

рочито се много пиринча производи. Од воћа има: јабука, крушака, шљива, трешања, смокава, грожђа. Пшеница дозрева у половини маја, а кукуруз у августу. Има две жетве. Ветрови су: вардарац, који је овде северни ветар, јужни ветар назван »горњи ветар« и источни ветар. Вардарац највише дува зими, врло је хладан и силан. Он ломи и искорођује дрвета, доноси и растерује кишу. Јужни ветар дува у пролеће, ређе у јесен, доносећ обично топлу кишу. Источни ветар доноси чисто време и голомразице.

У опште узевши ветрови овде јако утичу на климу. Појединих година зима може доћи рано и бити врло непријатна због влаге и ветрова. Други пут опет лепо пријатно време без мразева може се одржати до децембра, до Божића. Тако исто већ фебруара могу мразеви у блажијим крајевима престати, а некад могу трајати и до априла. Зима 1922.-23. године била је доста строга. Код села Галишта у Родобиљској планини на пет стотина метара надморске висине било је мразева још у првој половини априла.

Знајући да је за шумарске задатке потребна клима изражена у бројевима, предузео сам мерење температуре и воденог талога за фебруар, март и април. Темепература је мерена обичним термометром, а киша је хватана у обичном кухињском суду, па је талог срачунаван. Овим податцима не може се због тога придавати каква тачност коју тражи метереологија, али ипак могу послужити за оријентисање. Термометар је био утврђен на првом спрату на северној страни зграде. Температура је мерена четири пута дневно, да би се што више приближило максимуму и минимуму.

Из тих мерења израчунато је

		фебруар	март	април
средња месечна температура	C°	9·1	10·47	14·25
месечни водени: талог у мм		92·04	238·80	67·50

На први поглед удара у очи велика количина воденог талога, 398.34 мм за три месеца. Из овога не треба извући закључак да је крај богат са воденим талогом. Ово је пролеће изузетно било врло кишовито. Падале су необично јаке кише, које су собом донеле готово катастрофалну поплаву. Вардар се на неким местима попео за пет до шест метара.

Ипак као средњи годишњи талог могло би се узети 600 мм, не бојећи се да је превише узето.

Важнија је подела талога перко године, а за њу знамо у главном да је неповољна. Лети кад највише треба кише најмање падају.

II. ШУМЕ И ШУМСКА ПРИВРЕДА.

1. Шуме и шумска привреда. Пре него што пређемо на опис саме шуме са шумарског гледишта биће корисно да опишем флору овога округа у колико то интересује једног шумара. Већ по опјсу климе могло се очекивати да ће флора бити интересантна, што у ствари и јесте. Приметио сам следеће врсте дрвета, шибља и других за шумара интересантних биљака:

Abies pectinata, Picea excelsa, Pinus silvestris, Pinus Laricio austriaca, Pinus halepensis, Cupressus sempervirens, Juniperus Oxycedrus, Juniperus Sabina, Taxus baccata, Quercus pedunculata, Quercus sessiliflora, Quercus Cerris, Quercus conferta, Quercus coccifera, Quercus macedonica, Fagus silvatica, Alnus glutinosa, Carpinus orientalis, Ostrya carpinifolia, Castanea vesca, Juglans regia, Juglans nigra, Ginkgo biloba, Salix alba, Salix purpurea, Salix Caprea и друге врбе, Populus tremula, Populus nigra, Populus alba, Populus pyramidalis, Ulmus campestris, Ulmus montana, Celtis australis, Tilia, Ailanthus glandulosa, Acer platanoides, Acer pseudoplatanus, Acer campestre, Acer monspessulanum, Acer obtusatum, Ilex aquifolium, Pirus communis, Pirus malus, Sorbus torminalis, Robinia pseudoacacia, Fraxinus ornus, Platanus orientalis, Corylus avelana, Buxus sempervirens, Cornus mas, Cornus sanguinea, Crataegus monogyna, Crataegus, Oxyacantha, Prunus spinosa, Phillyrea latifolia, Sambucus nigra, Syringa vulgaris, Punica granatum, Nerium Oleander, Clematis Vitalba, Palxurus aculeatus, Colutea arborescens, Tamarindus indica, Hedera Helix бамбусова трска.

Abies pectinata, јела. Народ је назива »ела«. Она се налази у Рожданској планини и то помешана са буквом и бором или у мањим чистим састојинама. У свим овим деловима налази се на највишим партијама шуме. У Рожденској пл. и Кожуху пење се до 1900 м надморске висине од прилике. Спушта се у овом округу од прилике до 800 м надморске висине. Достиже висину до 26 м од прилике и има је прилично велике старости. Јужно од ових планина до Солуна нисам имао прилике да је видим.

Picea excelsa, смрча. Ово дрво нисам нигде у округу видео, али сам чуо. По исказу шумарских службеника из овога дела Македоније треба да је има у Рожденској планини, више села Рождена у оном висинском реону у којом је и јела. Треба да се налази појединачно између јеле и бора. Даље треба да се палази појединачно између јеле и бора. Треба да је има у Морихову више села Витолишта, и одатле се, по исказу, пребацује ка Рождену. Народ у околини Витолишта треба да је зове »еловбор«. Нисам чуо да је има у Беласици, али сам опет чуо да је има око Охридског Језера, више варошице Подградца на месту зв. Галичица. У сваком случају све ово треба проверити, јер је ствар веома важна. Јужна граница смрче према овоме ишла би од Охридског Језера можда негде преко Перистера а на Нице планину од прилике границом између краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Грчке. Оволико спуштање смрче на југ, ако би је овде било, могло би се тумачити једино њеним пењањем у висину и што се Морихово у опште одликује више континенталном климом.

Pinus silvestris, бели бор. Овај бор се налази у Рожденској планини помешан са црним бором, који је у овом округу много више заступљен. Иде ниже него црни бор и највише га има на 900 до 1000 м надморске висине. Израсте до 25 м висине и како је обично растао у склопу стабло му је право, чисто од грана и врло лепо. Око Витолишта и Полчишта, има га више.

Pinus Laricio, црни бор се налази у Беласици и у Маријанској планини са Кожухом и најзад у Рожденској планини. У Бе-

ласици је на гребену и нешто испод гребена заједно са јелом и буквом. Овде се спушта и доста ниско, истина не у самој Беласици. Одма јужно и југо-западно од вароши Струмице уздижу се врло стрми брегови. И на тим бреговима на надморској висини од 200 до 300 м налази се проређени (већином у рату), кржљави и рђавога облика црни бор. У Маријанској планини је измешан са јелом и буквом, а има га и чистог, но ни ту није тако доброг облика. И овде је некада, како изгледа бор био више распрострањен и спуштао се доста ниско. Западно од села Хуме на надморској висини 500 до 600 м од прилике налазе се остатци негдашње црноборове шуме разређени и закржљали борови. Бор је долазио готово до самога села Хуме. Само село је на кречњаку, који ту узима облик краса. Недалеко од села на запад на томе красу нашао сам један бор у виду кишобрана, што је типично за бор на оваком земљишту (сл. 12. показује тај бор а уједно и земљиште).

Сл. 12.

Највише црног бора има у Рожденској планини где образује границу шуме. Ту је он са јелом, буквом и белим бором као и чист. Овде је и најбољега облика и узраста. Достиже висину до 25 м. Спушта се до 600 м, а пење се 1600 м управо до границе дрвета. Можда се пење и нешто више. На тој висини пак слаб је и узрастом и обликом. Најбоља дрвета сам видео на 900 до 1000 м висине.

Pinus halepensis. Видео сам само једно дрво у Ђевђелији (у дворишту хотела »Bellevue«) вештачки одгојен висок је до 8 м.

Juniperus sempervirens, чемпрес виђен на истом месту где и предходно т. ј. у Ђевђелији у неколико примера кржљавијег изгледа. Одгојен ради украса.

Juniperus Oxycedrus. Овог дрвета има свуда кроз округ по нижим и топлијим деловима. Узраст му је разнолик од жбуна до грма. На многим местима могао би бити бољег облика, него што је, кад га козе не би сатирале. Појављује се помешан са прнаром (зим-

зелени храст. Quercus coccifera), Juniperus Sabina, грабом, храстом, а појављује се на мањим површинама и чиста. То је обично у виду макије. Облик грма 3 до 4 м висине је ређи. Таквог облика има највише око Црне реке испод села Клинова, као и источно од села Галишта. Од Црне реке у тој клисури код села Галишта па до села Плошког највише га има. Овде он расте на самом голом камену кречњаку. И у опште, колико сам видео долази на сувљем, слабијем земљишту и топлијим странама. Пење се од прилике до 800 м надморске висине. Народ га овде зове смрека.

Juniperus Sabina је доста често дрво. Има га свуда где у I. Oxycedrus, а највише у Радобиљској планини све до села Клинова и Праведника. Ту је и најбољега узраста. Појављује се ту у лепоме облику, до 10 м висине, често са чистим стаблом, те издалека личи на бор. Лепших и виших примерака има са леве стране Црне реке источно од села Галишта. Ту се местимично појављује и у облику састојине у примеси са J. Oxycedrus-ом.

Има један такав део са леве стране Црне реке између села Галишта и Клинова. Земљиште је ту готово од самога камена кречњака у облику краса врло огољено. Лети је ту веома суво и топло. Пење се од прилике до оне висине до које и I. Oxycedrus. Народ га зове »тиса«. Изван овог најповољнијег места већином расте у облику жбуна. Има га доста у Демир-Капијској Клисури.

Taxus baccata, тиса је овде ретко дрво, кога је тешко наћи. Нашао сам је само у Маријанској планини и то један примерак, који је сада посечен, више села, Серменина код места зв. Царкур, а остале у близини Клисуре села у Демир-Капијској Клисури. Више тога села, код места зв. Студена Вода на огромном стењу кречњака нашао сам 32 дрвета. Поред ових нашао сам још 3 дрвета јужно за један час од села на месту зв. »Преод« на путу (стази) за Кофил. Можда је некада било више дрвета, што се да закључити и из доста жалосног стања у коме се ова садања дрвета налазе. Земљиште на коме се налазе каменито је, стрмо, плитко и са мало хумуса. Налази се у друштву са Juniperus Oxycedrus и Sabina, зеленником (Buxus sempervirens) и храстом. Таблица на страни 580 даје податке о нађеним дрветима.

О овој тиси једино могу дати податке Клисурчани. Они је пак не зову тиса него л и н а. Они знају да јој је лишће отровно, а то су, како прича вели, дознали на овај начин: Некада је у томе селу владала колера. Неки сељак препоручи тису као лек против ове болести. Требало је њоме окитити куће, па колера неће ући у те куће. Сељани тако и ураде. На њихову несрећу, магарићи, којих овде има доста, наједу се ових гранчица и поцркају. Разуме се, да су Клисурчани одмах напустили овај начин лечења.

Quercus pedunculata, Sessiliflora, Cerris, Conferta се налазе по целом округу, у чистим састојинама или помешана са другим врстама дрвета, из семена и изданачких. Пењу се највише до 1000 м висине. Дрвета лепог облика и узраста нисам опазио, чему ће поред климе о земљишта бити узрок још начин којим се са шумом поступало и још поступа.

Quercus coccifera, прнар, зимзелени храст је овде прилично распрострањен. Појављује се у чистим састојинама као и у друштву са храстом, грабом и грипом (Phillyrea latifolia). Има га око Дојранског језера, на јужној падини Беласице по нижим деловима и у долини Вардара од саме Демир-Капије, па на југ. Најзад пребацио се за нешто и у Струмички део, те га има јужно и југозападно од Струмице у њеној близини. Највише га има у срезу Ђевђелијском са десне стране Вардара између села Давидова, Гробова, Кованаца, Негораца, Смоквице и Мировча. Има га и у облику жбуна и у облику грма ма да је овај последњи облик ређи. У облику грма налазио сам га код самог села Татарли (17 дрвета), Терзели (10 дрвета), Габрова (око 50 дрвета), Мировче (1 дрво) и у самом селу Смоквици (око 15 дрвета). Понека од ових дрвета достижу знатну дебљину. Тако је једно дрво код Татарли дебело око 80 см, а има их неколико и од 60 см. Висина је код неких и до 12 м. Сл. 13. показује дрвета код села Татарли.

Сл. 13.

Облик грма је овако редак због тога што га и козе и људи немилосрдно сатиру. По самоме земљишту и климатским приликама на највише места растао би у облику грма, када би био остављен сам себи т. ј. када би био заштићен од коза. То се лепо види сада после рата, када сразмерно има много мање коза, него пре балканског рата. Тако остављен сразмерно у миру за последњих 10 година прнар се на многим местима отргао.

Народ прави разлику између белог и црног прнара као и дивпрнара са крупним лишћем. Разлика између белог и црног прна а врши се према лишћу, а чини ми се и према пупољцима.

Прнар се појављује још на сразмерно врло сувом и сиромашном земљишту. Пење се до 600 м. надморске висине од прилике.

Quercus macedonica, македонски храст сам такође нашао у овоме округу и то на једној прилично тесно ограниченој површини. Има га само испод села Галишта (Велово брдо), па затим низ Га-

лишку реку на обема странама клисуре кроз коју ова река протиче. Рђавог је облика, низак и ако прилично дебео. Ово долази с једне стране због рђавог земљишта — стрмо, каменито, суво — а са друге стране због рђавог поступања — кресање за лисник. Пење се можда највише до 500 м надморске висине.

Налазишта тисе у Македонији.

Редни број	Обим у см	Дебљина у см	Висина у метрима	Место где се налази	Примедба	Редни број	Обим у см	Дебљина у см	Висина у метрима	Место где се налази	Примедба
1	12	3.8	1.5	Студена вода више села Клисуре	Висина је цењена од ока. Дебљина је мерена на 1·30 м. од земље, а код ниских дрвета и ниже	19	32	10.2	2.0	Студена глава више села Клисура	Висина је цењена од ока. Дебљина је мерена на 1·30 м. од земље, а код ниских дрвета и ниже
2	12	3.8	3.3			20	34	10.8	3.0		
3	13	4.1	1.5			21	35	11.1	2.0		
4	14	4.4	2.0			22	36	11.4	3.0		
5	14	4.4	3.0			23	39	12.4	4.0		
6	15	4.8	2.0			24	40	12.7	4.0		
7	18	5.7	1.5			25	40	12.7	5.0		
8	18	5.7	3.0			26	46	14.6	6.0		
9	22	7.0	1.5			27	50	16.0	6.0		
10	23	7.3	1.5			28	64	20.3	2.0		
11	24	7.6	2.0			29	73	23.2	7.0		
12	25	8.0	2.0			30	82	26.0	5.0		
13	25	8.0	2.0			31	85	27.0	5.0		
14	26	8.3	2.0			32	95	30.2	6.0		
15	26	8.3	2.0			33	182	58.0	6.0	Пресд на путу (стази) за Кофин	И висина и дебљина цењена од ока
16	27	8.6	3.0			34		12	5.0		
17	28	8.9	4.0			35		12	5.0		
18	30	9.5	4.0								

Fagus silvatica, буква је једно од најглавнијих и најраспрострањенијих врста дрвета. Налази се по свим планинама на већим висинама, образујући чисте састојине, као и мешане. Има је врло

старе, дебљине преко једног метра, а високе до 25 м. Спушта се до 500 м, а пење до 1500 м од прилике, а можда и више.

Almus glutinosa, црна јова. Македонци је називају лешка. Приметио сам у реци Дошници на путу између села Радње и Копришнице, као и више села Коњског. Могуће да је има још на коме месту.

Betula verrucosa, бреза је примећена у Маријанској пл. на већој висини, око 1000 м над морем. Појављује се у лепом облику и узрасту.

Carpinus orientalis, граб обично назван. Carpinus betulus нисам овде нашао. Граб је овде доста распрострањен, но већином је изданачки. Појављује се и чист и помешан. У висину се ниже пење него храст, до 700 м надморске висине од прилике. Пати много од коза, те ће то и бити узрок да га нигде, куда сам пролазио, нисам видео у облику већег дрвета. Налази се на разним земљиштима, често веома рђавим.

Ostrya carpinifolia, црнограбић је дрво које се може чешће срести, истина на извесним местима у мешавини са другим дрветима. Налазио сам га у Родобиљској пл. на месту звано »Овниште« и више села Галишта, затим у мало већем броју у Рожденској пл. на Чатерни, између села Клинова и Мрежичког. Има га и у Маријанској пл. Могуће је да га има и по другим планинама. Пење се до 800 м висине од прилике. Најбољег је облика и узраста на северним експозицијама. Ту може достићи висину и до 12 м и дебљину до 50 см. На јако нагнутом плитком и каменотом земљишту често узима савијен облик и управно на нагиб, а не на земљино средиште. Но о овоме ће бити говора доцније.

Castanea vesca, питоми кестен се налази у Беласици у Струмичком срезу. Неколико дрвета сам нашао и код села Копришнице више Демир Капије. У Беласици је прилично распрострањен и достиже знатну дебљину. Налазе се дрвета дебљине и 130 цм, но висина им је испод 20 м. Заузима подножја и висине до 400—500 м, али се пење и до 1000 м.

Juglans regia, орах се налази на блажијим местима заштићеним и у шуми. Нашао сам га у долини речице, која се улива у Вардар код 112 км жељезничке пруге (Вода зир). Ту су га људи раније подигли.

Juglans nigra и Ginkgo biloba сам нашао у неколико примерака на самој жељезничкој станици Демир Капије. Ту је вештачки подигнут. Престављају лепо развијене примерке.

Salix, врбе. Има их разних врста, али се у њихово тачније испитивање нисам упуштао. Налазе се крај река и мочарних места. У селу Радњи нашао сам неколико врло лепих примерака жалосне врбе. Овде је донета пре неколико деценија из села Богданаца код Ђевђелије.

Populus tremula, трепетљика налази се у шуми са буквом, бором и јелом. Више засеока Алшара у Рожденској пл. (место Мрамор-Јела) налазио сам лепих примера, висине преко 20 м, са доста подмладка, на 800 до 900 м надморске висине.

Populus nigra, топола није тако често дрво. Неколико врло лепих примерака видео сам код Струмице.

Fopulus alba, бела топола може се видети крај Вардара.

Populus pyramidalis, јаблан се виђа око насељених места. Радо га подижу Турци. Видео сам га и више села Ралишта на надморској висини 500 до 600 м.

Ulmus campestris, пољски брест сам виђао на више места по целом округу и то на топлијим, блажијим деловима, близу или у насељеним местима и крај река и речица (у клисури Црне реке). Обично је рђавог облика јер му крешу гране.

Ulmus montana, планински брест нисам видео. Чувари шума су ми говорили да га има и у планини.

Celtis australis, копривић — кошћела. Народ га у овом крају назива »копривка«, наводећи да му је лишће слично коприви. Налазио сам га појединачно по целом округу, обично у близини потока и речица, тако у селу Негорцима код Ђевђелије, у Градачкој речици на неколико километара више села Градеца и најзад у Галишкој реци испод села Галишта. Ту га има највише. Чувари шума кажу, да га има и у Струмичком срезу. Достиже дебљину до 50 см и висину до 12 см. Налази се само на топлим, благим местима, мале надморске висине (до 300 м).

Tilia, липе сам налазио у Маријанској и Градачкој планини, као и у Беласици. Местимично се налази у већем броју у мешавини са грабом, храстом и другима. Махом је рђавог облика због кресања грана.

Ailanthus glandulosa, пајасен, кисело дрво сам видео у Ђевђелији по улицама. Донесен је са стране и можда ће некад играти важну улогу овде.

Acer platanoides, млеч сам налазио у Радобиљској планини на месту звано »Чашке« више села Губавца. Надморска је висина око 600 м. Ту се налази са другим дрветима: буква, црнограбић, Acer monspessulanum, Sorbus torminalis и други. Треба да га има и на другим местима.

Acer pseudoplatanus, планински јавор нисам видео, али сам од чувара шума чуо да га има у планинама (Маријанска) на већој висини.

Acer campestre, клен, куновина се може чешће срести на мањим надморским висинама. Обично рђавог облика.

Acer obtusatum и A. monspessulanum. Ова дрвета сам налазио у Родобиљској планини на месту зв. »Овниште« више села Грбавца и у Рожденској пл. на Чатерли између села Клинова и Мрежичког. Има их затим и у Маријанској пл. Достижу дебљину до 50 см и висину 10—12 м. Налазио сам их и на северним експозицијама до 900 м надморске висине. Поменута су места каменита, са плитким земљиштем и стрма.

Ilex Aquifolium приметио сам само у Маријанској пл. више села Серменина близу места зв. »Царкур«. Ту сам видео неколико примерака на врло стрмом, одроњивом земљишту, северној експозицији, до 700 м надморске висине.

Pirus communis и Pirus malus, дивља крушка и дивља јабука налазе се овде по шуми.

Sorbus torminalis, брекиња се налази где и A. monspessulanum и obtusatum.

Robinia Pseudoacacia, багрем се налази по насељеним местима у топлим деловима округа. Играће некада велику улогу у овом крају.

Fraxinus ornus, црни јасен је често дрво овде, бели јасен нисам приметио. Расте са другим дрвима у мешавини свуда по округу. Видео сам га само изданачког. Налази се само по блажим, нижим деловима.

Platanus orientalis, платан се такође чешће среће. Налази се обично дуж потока и река на наносном, шљунковитом земљишту, образујући где где читаве састојине. Једна таква интересантна састојина налази се између села Челевца и Иберлије, у Челевачком потоку (срез Неготински). То је стара састојина од дебелих дрвета, доста лепога облика, што је овде ређе, јер их људи много крешу, те су онакажени. Нису ретка дрвета преко метар дебљине. Код села Габрова у Петровачкој реци нашао сам једно дрво необичне дебљине. Обим му износи 6.20 м, а то је близу 2 м дебљине. Дебло му је кратко и шупље, као што то обично бива код старих платана. Изданке тера врло енергично.

Corylus avelana, леска се чешће среће по шуми.

Buxus sempervirens, зеленика, шимшир је сразмерно доста заступљен. Има га у срезу Ђевђелијском у долини Вардара. Највише га има у Демир-Капијској Клисури, затим испод села Копришнице у Копришничкој и Дренској реци. Појављује се у облику жбуна већином, где где пак у облику мањег дрвета 3 до 4 м висине и до 10 см дебљине. Најнапреднији је у огранцима Марјанске пл., који граде Демир-Капијску Клисуру (Кофил). Турци су га доста искоришћавали.

Cornus mas, дрен, Cornus sanguinea, пасдрен, Crataegus monogyna, бели глог, Crataegus oxyacantha, црни глог, Prunus spinosa, трњина се срећу по шуми и у близини насељених места, по границама њива, ливада и имања.

Phillyrea latifolia. Народ у овоме крају назива га г р и п. Није ретко дрво. Има га по целом округу на благим, топлим и ниским местима. Највише га пак има у огранцима Марјанске пл. у друштву са прнаром, Juniperus oxycedrus и Sabina, зеленикoм, грабом и храстом. Ту је и најнапреднији, нарочито у Демир-Капијској Клисури (Кофил). Овде се појављује и у облику грма до 20 см дебљине, можда и више и 4 до 5 м висине. Често расте на врло рђавом земљишту.

Sambucus nigra, зова се може такође наћи по шумама, но не тако често.

Syringa vulgaris, љиљан, јоргован сам налазио у Демир-Капијској Клисури и Градачкој планини у облику жбуна. Неће бити без интереса да напоменем, и ако не спада у овај предмет, да се у клисури Вардарској између Велеса и Зеленикова налазе читаве састојине љиљана на врло стрмим, каменитим странама.

Punica granatum, шипак, нар. Народ га у овом крају назива калинка. Има га по благим, ниским деловима округа. Највише га има код самога Валандова, који је због тога чувен. Гаји се као воће.

Nerium oleander сам видео само у Ђевђелији и то изданке од посечених дрвета за време рата. Донесен је са стране.

Tamarix indica сам такође видео у Ђевђелији, доста је закржљао. Зими не промрзава.

Clematis vitalba, бела лоза, павит, скробут, Paliurus aculeatus, чалија, Colutea arborescens, Hedera Helix, бршљан могу се видети по шумама по топлијим нижим деловима округа. Colutea arborescens расте на кречном земљишту. Чалија је местимично доста густа.

Bambusa, бамбусова трска. Дознао сам, но сам нисам стигао да испитам, да у мочвари код села Богородице не далеко од Ђевђелије има бамбусове трске. Да ли је и у колико ово бамбусова трска не знам, али као обична наша трска није. Заслужује да се тачније испита.

(Наставиће се.)

Les forêts et l' exploitation des forêts en Macédoine.

L' auteur publie les résultats de ses études et recherches en Macédoine, la contrée la plus méridionale de notre pays.

Rédaction.

Ing. Anton Šivic [Ljubljana]:

Gozdarstvo Slovenije leta 1923

po statističnih in drugih podatkih.

(Nadaljevanje.)

GOZDNE DREVESNICE.

Razločujem: A) Drevesnice, ki jih okrbuje gozdarsko oseble polit. administrativne uprave v svrho dobavljanja gozdnih sadik naročnikom po zmernih, eventualno znižanih cenah in po potrebi brezplačno — predvsem malim gozdnim posestnikom. Te vrste drevesnice so v Sloveniji: državne, okrajne, občinske.

Dalje razločujem: B) Drevesnice, ki so last posameznega zasebnika, kateri v njih vzgaja sadike v prvi vrsti ali izključno samo za lastna (režijska) pogozdovanja na svoji lastni zemlji. K tem drevesnicam prištevam domensko-državne, dalje drevesnice verskega zaklada in posameznih vele- in srednjih posestnikov. (Občinskih drevesnic, ki bi vzgajale sadike za gozde, ki bi bili zasebna last kake občine v Sloveniji ni.)

O stanju drevesnic, navedenih pod točkama A) in B) dajeta priobčena dva izkaza za leto 1923 pregledno sliko z ozirom na število drevesnic, obdelano ploskev, posejano množino semenja, zalogo sadik koncem leta, oddajo odnosno porabo sadik. Pri drevesnicah, izkazanih pod A) so pridejani tudi izkupilo za sadike, vzdrževalni stroški ter krediti in podpore.

Vrste posejanega semenja v tabelah nisem hotel detajlno izkazati, ker bi tabele postale preobširne in nepregledne; iz istih vzrokov nisem navedel zaloge sadik po posameznih drevesnih vrstah. Omenjam le, da se je posejalo največ smrekovega semena; poleg tega manjše množine belega, črnega in gladkega bora, macesna, jelke, akacije, kostanja, hrasta, itd.

Od izkazane zaloge sadik odpada največja množina na smrekove, manjša na beli in črni bor, macesen, jelko, akacijo, jesen, kanadski topol itd.

Predaleč bi zašel, ko bi hotel detajlirati izkupilo za sadike. Cene so bile l. 1923 v splošnem sledeče:

1000 kom. 3 letnih smrečic, presajenih, 100 Din.;
1000 kom. 3 letnih smrečic, nepresajenih, 75 Din.;
1000 kom. 2 letnih borov, nepresajenih, 75 Din.;
1000 kom. 2 letnih macesnov, nepresajenih, 100 Din.;
1000 kom. 2 letne akacije 112 Din. 50 p.;
1000 kom. 1 letne akacije 100 Din.;
1000 kom. okoren. kanad. topolov 1000 Din. i. t. d.

A) Državne (javne), okrajne, občinske in druge, iz javnih sredstev vzdrževane ali podpirane gozdne drevesnice, ki jih oskrbuje gozdarsko osebje drž. polit. admin. uprave za potrebe naročnikov.

Čigava je drevesnica? Kje se nahaja?	Celolna ploskev	Posajeno in posejano	Pola, prazne lehe	Leta 1923 posejano seme v kg	Zaloga sadik konec l. 1923.	Leta 1923 oddanih sadik	Leta 1923 se je izkupilo za sadike Din	Izkupilo se je por abilo kako	Vzdrževalni stroški l. 1923	Kredili in podpore Din				Kdaj poteče zakupna doba	Opombe
	ha				v tisočih				Din	države	pokrajine	okrajev	javnih fondov		
Državne drevesnice															
Celje	0.2950	0·2000	0·0950	30	578	67·7	5326	Ovdano v državno blag.	5547	5535				1928	
Černomelj	0.2500	0·1247	0·1253	24	598	30·5	2550	„	5605	4179					
Kočevje	0.8000	0·3314	0·4686	56	2.459·5	159·2	15686	„	10358	8077	2.475			1933	
Radgona	0.4000	0·1810	0·2190	10·5	254	65·6	5834	„	5269	5269				1926	
Logatec	0.5500	0·2600	0·2900	36·5	687	14·5	1362·5	„	11660	10751				1931	
Radmirje	0.1444	0·0561	0·0883	12	111	2	150	„	2390	3842				1931	
Murska Sobota	0.3525	0·1547	0·1978	13·7	148·5	19	1855·5	„	3573	3753				1927	
Novo mesto	0.6196	0·2392	0·3804	39·5	1.595	92	8721·6	„	8451	6451	2.000			1925	
Ptuj	0.4090	0·2332	0·1758	400*)	245	44	7499	ter nabava	6838	7256				1930	*) mnogo domačega kostanjevega semena
Ljubljana	0.3305	1·2060	0·1245	242·5	5.800	539·8	17479·44	gozd. semena **)	37453	16520				1926	**) 21.236 Din
Skupaj	7.1510	2.9863	4.1047	864·7	12.476	1.034·3	96464·05		97144	71433	4.475				
Okrajne drevesnice															
Kamnik	0.2300	0.1400	0.0900	26	360·5	92	7287·5	za vzdrževanje drevesnice	6600	375		700		1925	
Škofja Loka	0.1600	0.1152	0.0448	17	430	6·5	765	„	4450		2200	.	500	1930	
Šmartno	0.2402	0.1350	0.1052	22·5	400	46	4600	„	6605	562		800		1924	
Rateče	0.1450	0.0856	0.0594	23	270	109 6	9253	„	6563	2380		2000		1927	
Skupaj	0.7752	0.4758	0.2994	78 5	1460·5	254·1	21.905·5		23823	3317	2200	3500	500		
Okrajni zastop Slovenj gradec	0.1300	0.0800	0 0500	10	78·5	37	2214	okr. zastop	3053			3053			
Podružnica J. Š. U. Slivnica	0.8540	0.1079	0.7471	101	355				14791				14791	do preklica	Drevesnica se je l. 1923. ustanovila

B) Domensko-državne, verskozakladne in zasebne gozdne drevesnice

Čigava je drevesnica; kje se nahaja	Celotna ploskev	Posejano in posajeno	Pota, prazne lehe	Leta 1923 posejano seme v kg	Zaloga sadik konec l. 1923	Tekom l. 1923 se je: porabilo za lastno režijo sadik:	Tekom l. 1923 se je: oddalo drugim posestnikom, etc:
	ha				v tisočih		
Domenskodržavne drevesnice							
Martinček	0·0229	0·0116	0·0113	1·5	21·5	3·55	
Verskega zaklade drevesnice:							
Rovtaca	0·0364	0·0094	0·0270	1·5	25		
Ribčeva	0·0190	0·0125	0·0065	1·5	29·2	3·60	
Notr. Bohinj	0·0040	0·0025	0·0015	0·5	1·5		
Poljane	0·0185	0·0112	0·0073	1·0	4		
Trata	0·0936	0·0411	0·0525	3·1	48·2	2·7	12·5
Mrzli Studenec	0·1296	0·0370	0·0926	9·0	461	14·5	
Kranjska dolina	0·0723	0·0254	0·0469	6·0	79	14	
Martuljek	0·0240	0·0128	0·0112	4·0	124		
Opatova gora	0·0803	0·0803					
Mali boršt	0·0575	0·0575		23·5	120·3	71·6	
Krakovo	0·1000	0·1000					
Skupaj:	0·6352	0·3897	0·2455	50·1	892·2	36·4	12·5

B) Domensko-državne, verskozakladne in zasebne gozdne drevesnice.

Čigava je drevesnica; kje se nahaja	Celotna ploskev	Posejano in posajeno	Pota, prazne lehe	Leta 1923 posejano seme v kg	Zaloga sadik konec l. 1923	Tekom l. 1923 se je: porabilo za lastno režijo sadik:	Tekom l. 1923 se je: oddalo drugim posestnikom, etc:
	ha				v tisočih		
Mokrice-Ekonomo	0·0100	0·0050		1			
Jelovica-Premogovna d. d.	0·0930	0·0460	0·0470	10	130		
Zagorica-W. Gaetz	0·6800	0·3600	0·3200	6·5	30·6	23·6	
Grmače-Apfaltrern	0·0550	0·0400	0·0150	1·5	31	11	
Želimlje-Auersperg	0·5500	0·3600	0·2000		100		45
Bistra-Galle	0·2400	0·1800	0·0600		40	20	
Vrhnika-Jelovšek	0·0300	0·0100	0·0200		50		
Negova-Trautmannsdorf	0·3000	0·2500	0·0500	5	55	17	
Snežnik-Schönburg	0·1896	0·0300		8	20		
Ravnik-W. Graetz	0·0470	0·0400			34		
Haasberg „	0·1100	0·0275			24	3·5	5·5
Cigonce-Allems	0·0800	0·0800		5	60	40	
Čeršak-d. d.	0·0400	0·0400		3	30		
Pekre-Reiser	0·0500	0·0500		2	20	12	
Radvanje-Rossmanit	0·1000	0·1000		6	80	40	
Slivnica-Schönborn	0·0600	0·0600		4	50	30	
Sv. Lovrenc-Löschnig	0·0100	0·0100		1	15	10	
Vurperk-Herberstein	0·0400	0·0400		9·5	91		
Gornji grad-Škofija	0·0700				190	61	
Ljubno „	0·0700				29	7	
Luče „	0·0800				425	3	
Marijin grad „	0·1400				684	51	
Mur. Sobota-Szapary	0·3000	0·2800	0·0200	18	110	5	
Kupšinci	0·5000	0·4500	0·0500	39	267	34	
Šalamunci	0·2200	0·2000	0·0200	6	43	25	

Zasebne drevesnice:								
Planina-Hoschek	0·2204	0·2204		22·5	408	43		
Podsreda-W. Graetz	0·0240	0·0240		11	140			
Brežice-Attems	0·2800	0·2800		16	252	8·3		
Kozje-Kobi	0·0250	0·0250		37	511	16		
Pišece-Moscon	0,0500	0·0500		1	23·5	5		
Rajhenburg-Trapisti	0·0030	0·0030			2	8	1·2	
Jurklošter-Faller	0·0470	0·0470		3·5	56	34·5		
Ostjrica-Piussi	0·0140	0·0140		2·5	120			
Trbolje-Premogovna d. d.	0·1088	0·1088		5·5	68·5	80		
Hrastnik „	0·0096	0·0096		2	11	7		
Celje-mesto	0·0400	0·0400		3	50	30		
Kopišče-Kamniška Kor.	0·3400	0·1166	0·2234	25	500	43		
Kočevje-Auersperg	0 1800	0·1400	0·0300	31	333·5			
Lukanja-W. Graetz	0·1443	0·1443			140			
Konjice „	0·0602	0·0602		4·5	150	27		
Pardovec „	0·0420	0·0420			57			
Rakovec-Thurn	0·5000	0·5000			62	28·5		
Vitanje-Steinbeiss	0·0010	0·0010		2·5	22			
Mislinje-Perger	0·1868	0·1868			200	78		
Kokra-Lamezan	0·0872	0·0700	0·0172	3	230	120		
„ „	0·0450	0·0303	0·0147	2	200			
Hrib-Dr. Fuchs	0·0600	0·0420	0·0180	2	170	40		
Korito „	0·0100	0·0080	0·0020		10			
Sv. Katarina-Dr. Born	0·0780	0·0650	0·0130	4	200			
„ „	0·1360	0·1170	0·0190	7	350	129·3	20	
Zalog-E. Dolenc	0·1200	0·0800	0·0400	6	30	17·5	1	
Jezersko-občina	0·0588	0·0390	0·0198	3	30			
Blegaš-Heinrihar	0·0200	0·0030	0·0170	1	20	2		
Rakovnik-Barbo	0·1000	0·0800	0·0200	5·2	20	10		
Boštanj-Jakil	0·2160	0·2058	0·0102	10·2	29·5	27·5		

G. Lendava-Bathyany	0·1289	0.0105		3	2		
Leše-Henkel	0·0180				26		
Bistra-Thurn „	0·2000				50	3	
Libuče „	0·0800				10		
Govec „	0·0160				11	8·7	
Jankovec „	0·0140				12	4·5	
Mežica „	0·0180				20	4·5	
Kotlje „	0·1500				18	6	
Novski vrh	0·0160				12	6·2	
Črneče-Halbärth	0·1000				70	15	
Dravograd-Hirschler	0·5000				40		27
Mežića-Rudokop	0·0400				20		
„ „	0·048				32		
Radoha-Hrv. E. b.	0·0600	0·0400	0·0200	7	2·1	2·7	
Hmeljnik-Wambold				4	25	25	
Ciglenca-Herberstein	0·6100	0·5500	0 0600	6·5	100	80	
Rogatec-W. Grätz	0·3800	0·3000	0·0800	6	30	6·8	
Sv. Tomaž-Križniški red	0·2950	0·1380		2	10	10	
Sveča-Hamre	0·0864	0·0690		6	56		
Ormož-Georgević	0·0780	0·0640			13·4		
Ravnice-Lippit	0·1000	0·0950		7	120	65	
Stoprce-Gosp. zveza	0·0800	0·0650		2	30		
Pristava-Kr. ind. dr.	0·0200	0·0050	0·0150	2	50	50	
Razbor-Thurn	0·0300	0·0200	0·0100	3	55	15	
Marenberk-Suppanz	0·0500	0·0400	0·0100	2	16	13	
Ribnica-Lenarčič	0·1300	0·0800	0·0500	3	120	4	
Legen-Thurn	0·0300	0·0200	0·0100	5	25	5	
Sv. Primož-Prigel	0·0300	0·0200	0·0100	2	10	2	
Skupaj:	10·5600			342·4	7780·6	1473·1	99·7

Ozira vrednim malim posestnikom so se v posameznih primerih oddale sadike brezplačno ali za znižano ceno.

Sadike smo oddajali večinoma na spomlad, izjemno na jesen.

Najprej so se opozorile na naročitev sadik one stranke, ki so prejele uradne ukaze, da pogozdijo goljave in sečine v gozdu.

Letina je bila l. 1923 za razvoj drevesnic v obče ugodna; le v nekaterih krajih je napravil škodo ogrc (Melolontha vulgaris L.).

Da niso producirale državne in iz javnih sredstev vzdržavane in podpirane drevesenice večjega števila sadik, je pripisovati dejstvu, da so bili s proračunom dovoljeni krediti mnogo p r e n i z k i in povsem nedostatni, da bi se bile mogle obdelati vse prazne ploskve v drevesnicah. Država, ki pobere iz državnih drevesnic ves donos, bo zato imela toliko manj dohodkov, ljudstvo pa premalo sadik, da bi pogozdilo vse sečine po gozdih.

Zasebniki si zatorej, kakor je iz izkaza B) posneti, pomagajo s pridelovanjem sadik v lastnih drevesnicah, ki se tembolj razvijajo, čim bolj se oddaljujemo od dobe svetovne vojne, med katero je bila skrb za drevesnice skoro popolnoma zastala.

(Nadaljevanje sledi.)

Les affaires forestières de Slovénie en 1923 (suite).

Aperçu général sur les pépinières de l'administration forestière et des particuliers.

Rédaction.

Dr. Hufnagl — Prof. Veseli [Sarajevo]:

Praktično uređivanje šuma.

(Nastavak.)

13. Obrast.

Stepen obrasta navodi se u desetinama pune sastojine. Pune su sastojine one, koje imaju prema svojoj dobi potpunu normalnu drvnu masu, temeljnicu, broj stabala te služe prihodnim skrižaljkama kao podloga.[18]

Obično se stepen obrasta prosuduje prema sklopu krošanja, pri čemu valja uvažiti, da ovaj ne pruža pouzdano kazalo, napose ne kod bukve, koja praznine između krošanja brzo ispuni granjem.

Kod kultura, koje se još mogu nadopuniti, označuje broj obrasta, koliko treba da se nadopuni. Ako se na pr. obrast kulture označi sa 0.7 znači to, da još 0.3 plohe treba da se nadopuni. U ovome dakle slučaju ne treba odviše strogo suditi te će se, gdje god ne treba nadopunjavanja, označiti obrast sa 1.

Gušće[19] i vrljikovina[20] obično je punoga obrasta. Tome nasuprot postaje obrast sastojine obično napredovanjem u dobi sve to rjeđi i to dijelom usljed štetnih prirodnih pojava, dijelom usljed gospodarskih mjera (proređivanja i t. d.), tako da sastojine u dobi sječe imaju obrast od 0.8—0.9, poprječno dakle 0.85. Pri posudjivanju obrasta ne uvažava se međutimna sastojina[21] — ako je ima — sastojina pod krošnjama, donja sastojina[22].

Sastojine obrasta 0.3 i nižeg zovu se progaline (plješine, proplanci).

Obrast 0.3—0.6 nađe se pri prirodnome pomlađivanju u oplodnim i progalnim sječama. Uzrok niskom stepenu obrasta valja navesti u sastojinskoj karakteristici.

Broj, koji označuje obrast, vrlo je važan i odlučan pri izračunavanju drvne mase po prihodnim tablicama.

---

[18] Pisac ovdje kaže: »Vollbestände sind jene lückenlosen Bestände, welche den Waldertragstafeln zugrunde liegen«.

[19] Fourrés, Dickungen.

[20] Perchis, Stangenhölzer.

[21] Peuplement accessoire, Zwischenbestand.

[22] Sous-étage, Unterstand.

14. Ustanovljivanje drvne mase (gromade).

Ako se govori o drvnoj masi, valja uvijek jasno izraziti, razumijeva li se pod tim izrazom u opisu sastojina i cijelome operatu masa bez kićevine (Derbholz) ili masa sa kićevinom (Baumholz) t. j. ukupna drvna masa.

Pod masom bez kićevine razumijeva se deblovina i granjevina od 7 cm debljine naviše; što je ispod ove debljine, spada u kićevinu.

Pri uređivanju visokih šuma može se često preporučiti, da se uvaži samo masa bez kićevine, jer kićevina ostaje obično neiskorišćena na sječini ili se spali, dočim se vrlo rijetko izrađuje u prostorne mjere, tako da su podaci o količini kićevine obično proizvoljni.

Samo u slučaju, ako uređivač pri ustanovljenju drvne mase upotrebljava Feistmantel-ove ili slične skrižaljke, koje nemaju podataka o masi bez kićevine, mora u skrižaljke i prihodne račune uvrstiti masu sa kićevinom.

U većini slučajeva dovoljno je, da se ustanove i u spis sastojina unesu mase onih sastojina, koje su već prekoračile polovinu dobi ophodnje.

Samo u slučaju, da se iz kojeg mu drago razloga sječna mjera ustanovljuje po kojoj metodi normalne zalihe (n. pr. po austrijskoj kameralnoj taksi), valja ustanoviti i mase mlađih sastojina.

Način, kako se ustanovljuje masa pojedinih sastojina, različit je prema potrebnome stepenu tačnosti, prema veličini šume, načinu gospodarenja i dobi sastojina. Što je opseg gospodarskog razreda manji, to tačnija je metoda potrebna pri ustanovljenju masa. Isto je tako potrebna veća tačnost za izračunavanje masa pri onim oblicima gospodarenja, kod kojih se ne upotrebljavaju velike gole sječe, nego pripravne sječe, sječe na krpe (lijevke), progalne sječe, prebiranje ukratko, koji upotrebljavaju gospodarenje najmanjim plohama, da se postigne prirodno pomlađenje.

Sastojine, koje će se predvidno sjeći narednih 10—20 godina, treba snimiti tačno po stablima. Pri mlađim sastojinama biće dovoljno ustanovljenje masa po prihodnim skrižaljkama, gdjekada dapače i procjenom od oka.

Od mnogih načina za ustanovljavanje drvne mase cijelih sastojina navešćemo kao tačan način metodu po skrižaljkama mase; nakon toga ćemo pobliže razložiti upotrebu prihodnih skrižaljka.

a) Metoda po skrižaljkama mase oslanja se na skrižaljke, što daju za svaki prsni promjer i visinu, koja odgovara tome promjeru, sadržaj stabla bez kićevine ili s njom.

Ove skrižaljke[23] daju sadržaj pojedinoga stabla, ne smiju se dakle zamijeniti sa prihodnim skrižaljkama, koje

[23] Ovakove su skrižaljke takozvane Bavarske skrižaljke mase, one od Behma i najnovije od Grundnera i Schwappacha pod naslovom »Massentafeln zur Bestimmung des Holzgehaltes stehender Waldbäume und Waldbestände«, u kojima su obrađeni breza, bukva, hrast, joha, omorika, bor, ariž i jela. — Za crni bor izdao je skrižaljke K. Böhmerle, a za omoriku, jelu, bor i ariž Schiffe.

pokazuju masu cijelih sastojina za 1 ha, a biće o njima govora pod b).

Da bi se ove tablice mogle upotrijebiti pri ustanovljenju masa čitavih sastojina, mjeri se običnim klupiranjem također kod nekolicine stabala i visina. Za svaki debljinski stepen i visinu, koja mu pripada, potraži se tada u tablici kubični sadržaj pojedinoga stabla. Ovaj se pomnoži brojem stabala toga debljinskog stepena. Zbroj ovih produkata daje masu sastojine. Ovaj se način može upotrijebiti također kod nejednakih i mješovitih sastojina, samo valja pri očito čunjastim (nejedrim) stablima sniziti podatke tablica ili konačni rezultat za toliko postotaka, koliko odgovara manjem obličnom broju.

Uređuje li se šuma, za koju o sortimentima i cijenama nemamo upotrebljivih podataka iz računa i knjiga, može biti vrlo korisno, da se mase pojedinih tipičnih sastojina ustanove po metodi Urichovoj (ili Draut-ovoj odnosno Block-ovoj). Oborena primjerna stabla izradiće se onda u običajne sortimente prema zahtjevu tržišta, čime će se dobiti vrijedni podaci o toku prirasta na vrijednosti.

Ako je sastojina klupirana, može se njena masa naći dovoljnom tačnošću također i multiplikacijom temeljnice stabala sa srednjom visinom i obličnim brojem sastojine. Obični broj izvadićemo iz dotičnih knjiga ili iz šumarskog kalendara. Pri tome valja paziti na to, da se uzme obični broj, koji odgovara masi bez kićevine, ako se ima ustanoviti samo ova masa.

Sastojine do veličine od 3 ha najbolje će se klupirati cijele. Primjerne plohe, čija veličina ne bi smjela iznositi manje od 1 ha, upotrijebiti ćemo istom pri većim jednoličnim sastojinama. Pri prostranim površinama teći će primjerne plohe najbolje u obliku 20—50 m široke pruge kroz cijelu sastojinu, pri brdovitome terenu od podnožja prema hrptu.

Pri klupiranju se obično ne uzima obzira na međutimnu sastojinu, koja će se odstraniti prilikom narednoga proređivanja. Hoće li se ujedno ustanoviti i masa međutimne sastojine, obavlja se to na ovaj način:

U sastojini se od oka odredi onaj promjer u prsnoj visini, do kojega će se većina stabala izvaditi putem proređivanja. Klupiraju se sva stabla zajedno sa međutimnom sastojinom i to eventualno na način po skrižaljkama mase. Ona ispod navedenoga promjera dodijele se međutimnome korišćenju (užitku), a ostala glavnom. Međutimnu sastojinu treba izravno snimati na ovaj ili koji drugi način u onim šumama, u kojima se zbog prekomjernoga korišćenja može da doznači samo mali etat u glavnome korišćenju spram kojega će mjera nuzgrednoga korišćenja biti odlučna po visinu šumske rente.

b) Ustanovljenje masa po prihodnim skrižaljkama u najužoj je vezi sa bonitiranjem, koje je bilo opisano na str.* jedno je uslov drugoga.

Prihodne su skrižaljke nizovi brojeva, koji za dobne stepene u razmaku od pet do pet godina označuju drvnu masu punih sastojina normalne šume, a osim toga sadržavaju još i druge za sastojinsku karakteristiku važne podatke.

* Brojevi stranica moći će se naznačiti kod konačne redakcije.

One se razlikuju po vrsti drveća, a osim toga se, kako je već bilo navedeno, razluči prema stojbini (staništu) 5—9 razreda vrsnoće.

Novije prihodne skrižaljke[24] sadržavaju pored drvne mase — razlučeno za kićevinu i debljevinu — obično još i broj stabala, temeljnicu, srednju visinu, oblični broj za masu sa kićevinom i bez nje i prirast na masi.

U ovim su skrižaljkama prihodi razvrstani na pet bonitetnih razreda.

Više puta spomenute Feistmantelove skrižaljke imaju devet razreda, ali sadržavaju samo podatke o masi sa kićevinom i to za masu glavne sastojine, tekući i prosječni sječivi prirast.

Za uređivača bile bi najpodesnije skrižaljke, koje bi uz podjelu na 9 do 10 boniteta sadržavale ove podatke: dob (od 5 do 5 godina), srednju visinu sastojine, masu sa kićevinom i bez nje i tekući prirast (isto sa kićevinom i bez nje).

Dok takovih skrižaljki još nema, imaće uređivač da za svoje potrebe nadopuni novije prihodne skrižaljke aritmetičkom interpolacijom tako,, da izmedu svaka dva stepena umetne po jedan, čime će dobiti 9 boniteta, za koje će uvrstiti samo gore navedene podatke. Prije nego li se upotrijebe skrižaljke za ustanovljenje sastojinskih masa (stojećih sastojina, stehende Bestände) mora da je provedeno bonitiranje stojbine na način, kako je bio opisan na str. —

Uređivač sada znade, koji će stojbinski bonitet potražiti u skrižaljkama. Za dalji je posao neophodno nužno poznavanje sastojinske dobi i stepena obrasta.

Budući da dobni stepeni u skrižaljkama iznose 5 godina, ne mogu se podaci o masi i t. d. ustanoviti izravno po skrižaljkama za sastojine, čiji broj godina nije djeljiv sa pet.

Hoće li uređivač biti tačan, može masi najbližega nižeg dobnog stepena pribrojiti 1-, 2-, 3-, 4-godišnji tekući prirast. Obično će biti dovoljno da se i za 1, 2, 3, 4 godine starije sastojine upotrijebe drvne mase narednog nižeg stepena.

Pri sastojinama, koje su doba ophodnje već prekoračile i koje se, kako je na str. — navedeno, stave u račun sa dobom od najviše o + 20 godina (o = ophodnja), treba ustanoviti masu izravnim mjerenjem. Ako bi se u izuzetnim slučajevima za to upotrijebile prihodne skrižaljke, koje nemaju podataka za tako visoku dob, treba najvišemu podatku skrižaljke pridodati prirast, koji ne smije biti veći od polovine prirasta, kako ga pokazuje skrižaljka za najviši dobni stepen.

Stepen obrasta je od osobite važnosti, jer tim brojem valja pomnožiti podatak skrižaljke, koji se odnosi na punu sastojinu, da dobijemo drvnu sadržinu i prirast dotične sastojine.

Pri mješavini raznih vrsti drveća treba pomnožiti podatke skrižaljka za svaku vrst drveća faktorom, koji označuje smjesu (strana*) pa rezultate sabrati. Konačni se rezultat ima još pomnožiti brojem obrasta.

[24] Da navedemo: Schwappach, Ertragstafeln der wichtigeren Holzarten in tabellarischer und graphischer Form. — Grundner, Untersuchungen im Buchenhochwalde. — Eichhorn, Ertragstafeln für die Weisstanne.

Po Schwappachovim se skrižaljkama na pr. nađe za 60-godišnju omorikovu sastojinu i III. bonitet drvna masa bez kićevine od 354 m³, a za borovu sastojinu masa od 242 m³; za sastojinu, u kojoj je pomiješano 0.7 omorike i 0.3 bora, a obrast je 0.8, bila bi drvna masa za 1 ha:

$$354 \times 0.7 = 248$$
$$242 \times 0.3 = 72$$
$$320 \times 0.8 = 256 \text{ m}^3.$$

15. Ustanovljivanje prirasta.

Ustanovljivanje i knjiženje prirasta nije pri uređivanju uvijek potrebno, ali ipak u većini slučajeva. Treba ustanoviti tekući godišnji i prosječni sječivi prirast.

U opisu sastojina nalazi se obično samo tekući godišnji prirast t. j. ona količina drveta, koja na sastojini priraste za jednu godinu dana.

Obično je dovoljno da se ustanovi i u opisu sastojina zavede prirast onih sastojina, koje su već prekoračile polovinu ophodnje o/2 ili dapače samo onih, koje pripadaju dvjema najvišim dobnim razredima od po 20 godina.

Ustanovljuje li se iznimno i prirast mladih sastojina, dakle ukupni godišnji prirast cijele šume, može se ovaj zgodno da uporedi sa odabranom sječnom mjerom (mjerom korišćenja).

Pod prirastom razumijeva se obično samo prirast glavne sastojine, prirast se međutimne sastojine ne uvažava.

Kao što kod određivanja drvne mase valja i kod prirasta istaknuti, da li se računa i sa prirastom kićevine ili bez njega. Dakako da se u istome elaboratu mora knjižiti i masa i prirast na isti način, dakle sa kićevinom ili bez nje.

T e k u ć i g o d i š n j i p r i r a s t može se u svrhe uređivanja ustanoviti kako slijedi:

1. Izjednačenje sa poprječnim sječivim prirastom, koji je kako je poznato, jednak kvocijentu $\frac{\text{masa}}{\text{dob.}}$ Prihodne skrižaljke pokazuju da je tekući prirast kroz po prilici 20 godina jednak prosječnom sječivom prirastu, samo što ova perijoda pri raznim vrstama drveća i raznim bonitetima pada u razno sastojinsko doba; po Schwappachovim su skrižaljakama na pr. oba ova prirasta kod omorike III. boniteta po prilici jednaka za doba od 80—100 godina.

Prema tome se tekući prirast 90-godišnje omorikove sastojine III. boniteta, čija je masa ustanovljena sa 450 m³, računa isto kao i prosječni sječivi prirast t. j. 450/90 = 5 m³.

Ovaj se način računanja prirasta dakle može da upotrijebi za ona razdoblja, za koja se po skrižaljkama ustanovi, da su oba prirasta približno jednaka, a to je općenito govoreći slučaj pri skoro sječivim i sječivim sastojinama. Tačnost će podataka biti još veća, ako se oni isprave srazmjerno prema razlici obaju prirasta u skrižaljkama.

O procjeni prirasta na sastojinama preko o godina (o = ophodnja) vidi stranu

2. U sastojinama od 50 do 70 odnosno 80 godina ima se najprije po Schneiderovoj formuli da odredi postotak prirasta. Ako m znači masu sastojine, pr godišnji prirast i p postotak prirasta, tada je ovaj $p = \frac{100\,pr}{m}$ a obratno se iz postotka dobije prirast po obličcu $pr = \frac{m.p.}{100}$

Schneiderov obličac glasi: $p = \frac{400\ (\text{do } 450 \text{ do } 600)}{n.\ d}$, gdje znači d dijametar = promjer stabla u prsnoj visini, n = numerus = broj godova na širini jednoga centimetra.

U brojniku se uvrsti konstanta od 450, 500, 550, ili 600 prema tome da li je porast u visini slab, srednji, jak ili vrlo dobar. Ovaj postotak daje prirast bez kićevine za jedno stablo.

Za cijele sastojine računa se postotak prirasta po postocima prirasta pojedinih primjernih stabala. Ako je na pr. bila ustanovljena sastojinska sadržina po skrižaljkama mase, odvoje se debljinski stepenovi od 10 do 10 cm. U svakome se debljinskom stepenu nabuši jedno do tri stabla, koja po ocjeni odgovaraju primjernom stablu toga stepena. Izračunaju se postoci ovih stabala, nakon čega se njihova geometrijska sredina uzme kao postotak prirasta za ukupnu masu. Ako bi bila odvojena četiri debljinska stepena sa masama m_1 m_2 m_3 i m_4 i ako bi postoci prirasta pojedinih stepenova bili p_1 p_2 p_3 i p_4, tada je sastojinski postotak prirasta

$$p = \frac{m_1\,p_1 + m_2\,p_2 + m_3\,p_3 + m_4\,p_4}{m_1 + m_2 + m_3 + m_4}$$

Katkada će biti dovoljno, da se za cijelu sastojinu odabere samo jedno ili dva srednja primjerna stabla pa da se njihov postotak prirasta uzme kao postotak sastojine.

Primjer: Omorikovo stablo srednjega porasta u visinu sa prsnim promjerom od 28 cm izbušeno je u prsnoj visini, a iver je pokazao, da na širini jednog centimetra ima 8 godova. Postotak prirasta računa se po tome

$$p = \frac{28 \times 8}{450} = 2.0\%.$$

Ako bi sastojinska masa bez kićevine iznosila po hektaru 240 m^3, bio bi tekući godišnji prirast

$$\frac{240 \times 2}{100} = 4.8\ m^3.$$

3. Za sastojine, čija je masa bila procijenjena po prihodnim skrižaljkama, uopće pako za sastojine do dobi od polovine ophodnje uzima se tekući godišnji prirast iz iste sastojinske skrižaljke. Ako u skrižaljci ne bi bio zaveden, izračuna se te se skrižaljka na taj način upotpuni. Ako bi na pr. bila po Grundneru za bukovu sastojinu III. stojbinskog (stanišnog) razreda masa bez kićevine u 70. godini 300 m^3, a u 75. godini 329 m^3, iznosi tekući godišnji prirast

$$\frac{329 - 300}{5} = 5.8\ m^3.$$

Ako se prirast potraži u skrižaljci, treba podatak skrižaljke da se pomnoži brojem obrasta, kako je to pogledom na masu bilo prikazano na str.

Prosječni sječivi prirast je u nekim slučajevima uređenja prihoda (vidi stranu . .) važna olina i to prosječni prirast za doba ophodnje kao i za doba sječe.

Ovaj se prirast računa:

a) Iz kvocijenta $\frac{\text{masa}}{\text{dob}}$ pri čemu je masa bila ustanovljena mjerenjem pojedinih stabala, a dob je ustanovljena isto tako tačno. Pri nejednakodobnim sastojinama mjerodavna je pri tome dob najvećeg stabalnog razreda. Pri nejednakodobnoj sastojini, kako je opisana na str. —, tačka 3. računao bi se prema tome prosječni sječivi prirast, tako, da se ukupna masa podijeli na 70.

b) Po sječnim rezultatima sastojina istoga položaja i obrasta, ako je bila tačno poznata dob sastojine u vrijeme sječe. Što nam stoji na raspoloženju opsežniji brojčani materijal, to je bolje upotrebiv izvedeni prosječni prirast.

c) Po prihodnim tablicama, ako je potreban niži stepen tačnosti, pri čemu valja uvažiti, da sječive sastojine imaju obično samo obrast od 0.8—0.9 i manje, radi čega treba i prosječni sječivi prirast tablica reducirati brojem obrasta.

Za svaki bonitet i vrstu drveća dobije se drugi prosječni sječivi prirast. Prosječna se vrijednost dobije analogno računanju prosječnoga boniteta, kako je to bilo opisano na str. tako, da se pomnoži ploha svakoga boniteta pripadnim prosječnim prirastom, na što se ovi produkti zbroje i broj podijeli ukupnom plohom.

16. Propisivanje gospodarskih mjera.

Prilikom obilaženja po šumi zabilježi uređivač u manualu kod svake sastojine, koje gospodarske mjere treba provesti u bližoj budućnosti. Ovi se propisi odnose u prvome redu na mjere, koje su potrebne obzirom na osnivanje i odgajanje sastojina.

Tek pošto se dovrši sječna osnova za naredni decenij, mogu se ove odredbe eventualno dopuniti zavadanjem propisanih sječa vjetrobranih prosjeka, čistih, pripravnih, progalnih sječa i t. d.

Prema stepenu spreme egzekutivnoga osoblja i odredbama dotične službene instrukcije propisat se gospodarske odredbe u tančine ili samo površno.

Ako je lice, koje gospodari, stručnjak, uređivač će mjere koje se odnose na kulture i odgoj sastojina propisati obično samo općenito i u sporazumu sa ovim licem; inače će možda biti potrebno tačno uputstvo.

Propisi neka ne prelaze razdoblje od deset oodina. Zadaća je međutimne revizije, da se brine za dalju budućnost.

Odluči li se (str.), da se odgojne sječe porazdijele na razdoblje kraće od 10 godina, propisaće se u opisu sastojina dakako samo one sječe, koje se imaju provesti u tome razdoblju.

U stupcu »gospodarske mjere« navesti će se dakle sa nekoliko riječi:

a) Obzirom na osnivanje sastojina: nalog za pošumljenje čistina i nadopunjenje nepotpunih kultura i to uz navađanje vrsti drveća, koja se ima odgojiti i eventualno načina kulture.

b) Obzirom na odgoj sastojina: propisivanje čišćenja, proređivanja i kresanja.

c) Mjere prethodnoga pomlađivanja, njege tla, odgoj pod sastojinom odvodnjavanje, odgoja predrasta i podrasta progalnih i dovršnih sječa.

17. Sastavljanje specijalnoga opisa sastojina (sastojinska križaljka).

Ako je za svaku sastojinu pokupljen dijelom u manualu, dijelom u posebnim bilješkama materijal, kako je bio opisan u gornjim odsjecima, počima uređivač sastavljanjem sastojinske križaljke, koja je potrebna podloga svakoj vrsti uređenja prihoda.

Ova križaljka dobije glavu, kako je propisana na str. i poprečne linije te se štampom ili na drugi naačin umnoži.

Svaka sastojina dobije obilan prostor osobito za to, da bi se kasnije mogle iz godine u godinu zavesti u zadnjem stupcu faktični rezultati sječe.

Sadržava li gospodarski razred više revira, zbroje se podaci za svaki napose, na što se istom sračuna ukupni broj za cijeli gospodarski razred.

Može se također preporučiti da se prostorom odijeljeni distrikti napose zbroje.

Glava sastojinske križaljke imaće se promijeniti prema vrstama drveća, koje su zastupane i prema vrsti gospodarenja.

Postoji li mješavina hrasta i bukve, podijeliće se glavna sastojina mjesto na »tvrdo« i »meko«, na »hrast« i «bukva«.

U uvodu sastojinskoj križaljci ima uređivač da tačno navede, na koji su način pojedina data križaljke ustanovljena; neophodno je

Sastojine			Položaj i tlo	Ploha	Bonitet	Obrast	Dob	Vrst drveća i sastojinska karakteristika
ime	br.	lit.		ha				

potrebno, da se navede, na koji su način ustanovljene mase i prirast. Ako su bile upotrebljene skrižaljke masa i prihoda, treba navesti autore. Vrlo je poželjno, da se prihodne skrižaljke uopće zavedu u elaboratu, napose, ako su u novim skrižaljkama samo interpolisani boniteti. Dakako da će se prepisati samo oni dijelovi skrižaljke, koji su bili upotrebljeni.

Ponova se upozorava, da se i u sastojinskoj skrižaljci ima jasno izraziti, da li se misli pri masama i prirastu »drvo bez kićevine« kao u našem primjeru ili »sa kićevinom«.

Ako je sastojinska skrižaljka gotova, slijede poslovi, koji smjeraju na određenje sječne mjere ili mjere korišćenja.

Prvi je od ovih poslova sastavljanje skrižaljke (rasporeda) dobnih razreda.

18. Skrižaljka (raspored) dobnih razreda. Sastavljanje skrižaljke.

Šuma se prema veličini i položaju podijeli u dobne razrede od 10 do10 ili od 20 do 20 godinaa. Posao je po prilici isti. Prema tome se obično radi veće tačnosti odabiru manji razredi.

Kad se govori o dobnim razredima, ako nije izrično drugo navedeno, misle se obično dobni razredi od 20 godinaa. Da budu primjeri u ovoj knjizi što kraći, usvojena je ova podjela. Uređivač će pako pri šumama sa intenzivnim gospodarenjem i do veličine od 3.000 ha odabrati u praksi obično razdjele od 10 do 10 godina.

Obično se označi najmladi dobni razred kao prvi (I.), a naredni sa II. III. IV. V. VI.

Tablica dobnih razreda stoji u tijesnoj vezi sa ophodnjom koja će se odabrati ili je već utvrđena. Uređivač si je već tokom dosadanjega rada stvorio o tome sliku te znade već koji će dobni razred biti zadnji odnosno najviši. Za pojedinu sastojinu u dobi od 150 godina neće se dakako otvoriti VIII. dobni razred, nego će se mali broj

Masa glavne sastojine bez kićevine						Propisivanje gospodarskih mjera	Faktično korišćenje u deceniju					
masa				Tekući godišnji prirast					Masa bez kićevine			Kićevina
ploha		ukupno					godine	ploha				
tvrdo	meko	tvrdo	meko	1 ha	ukupno				tvrdo	meko	ukupno	
m^3								ha	m^3			

sastojina, koje su starije od vremena ophodnje, uvrstiti u jedan dobni razred, koji se navede iza ostalih dobnih razreda, koji sižu do

Ima li vrijeme ophodnje za desetice lihi broj (70, 90, 110 godina, uvrsti će se sve sastojine u dobi od preko 100 godina u VI. razred.

Ima li vrijeme ophodnje za desetice liki broj (70, 90, 110 godina) valja odabrati dobne razrede od 10 do 10 godina, jer će tako dalji računi postati pregledniji.

Glava se za skrižaljku dobnih razreda uz ophodnju od 80 godina rasporedi ovako:

		Dobni razredi					
Odjel	Ploha	I	II	III	IV	V	
Br. lit.	ha	1—20	21—40	41—60	61—80	81 i više.	Čistine hektara.

Raspored dobnih razreda sastavlja se napose za svaki gospodarski razred (str.), imamo dakle obično toliko tablica dobnih razreda koliko je bilo izlučeno gospodarskih razreda.

Tlo, koje nije određeno za odgoj šume, ne računa se.

Sada se sastojina za sastojinom unese u navedenu skrižaljku. Budući da je za uređivanje važan samo konačni broj, nije potrebno, da se baš cijela opsežna skrižaljka na čisto prepisana uvrsti u operat.

Pri uvrštenju nejednakodobnih sastojina valja uvažiti:

a) Nejednakodobne sastojine mogu se uvrstiti u dobni razred, koji odgovara njihovoj poprječnoj dobi, tačnije je pako i može se zbog toga preporučiti, da se dijelovi tih sastojina uvrste prema svojoj dobi u svoje dobne razrede (vidi o tome str.).

b) Pri oplodnim i progalnim sječama podijeli se ploha sastojine prema obrastu u dva dijela, od kojih se reducirani dio, koji je obrastao starim drvećem, dodijeli odnosnome dobnome razredu a ostatak prema tome ima li podmlatka ili ne I. dobnome razredu ili čistinama. U oplodnoj sječi od 2 ha u sastojini od 90 godina sa obrastom 0.6 otpasti će n. pr. 1.20 ha na V. dobni razred, a 0.80 ha na razred čistina i to, ako još nema naleta ili ponika.[25]

c) Sa progalinama se obično postupa isto tako; pri obrastu od 0.3 otpada 0.7 na čistine.

Ako ima mnogo progalina, uvrsti se eventualno uz čistine posebni stupac »progaline«, u koji se ove onda uvrste sa punom plohom.

d) Ponovo valja istaknuti ono, što je bilo već navedeno na str. tačka 4, naime da katkada valja izlučiti iz skrižaljke dobnih razreda matične šume (Stammwald) prirast na kulturama i mladim sastojinama, koji potječe od kupnje ili novoga pošumljenja. Ovo vrijedi obično za reviziju, pri kojoj se razmjer dobnih razreda rado uporeduje sa prijašnjim stanjem, pri čemu ovaj prirast na plosi dje-

[25] Semis de graines ailées, Anflug.
Semis de graines lourdes, Aufschlag.

luje nepovoljno. Ovo je odvajanje još važnije pri revizijama šuma, koje su povjerbine (fideikomisi), prilikom separacije.[26]

e) Vrlo je korisno, da se za pojedine vrsti drveća, koje su u većoj mjeri zastupane, sastave posebne skrižaljke dobnih razreda, ma da se tim vrstama drveća gospodari jednakom ophodnjom. Tako će se odmah razabrati, kojoj vrsti drveća pripadaju većinom stariji razredi, a po tome i sječe u narednom deceniju.

Ova je podjela vrlo nužna, ako se vrsti drveća znatno razlikuju po vrijednosti, jer onda treba sječnu mjeru (mjeru korišćenja) snabdjeti skupljim i jeftinijim drvetom tako, da se postignu što jednoličniji prihodi.

Pri sastavljanju ovih skrižaljki dobnih razreda za pojedine vrsti drveća, dodijele se mješovite sastojine onoj vrsti drveća, koja je u mješavini najviše zastupana, ili se plohe u desetinama dodijele srazmjerno pojedinim vrstama drveća.

Upotreba skrižaljke dobnih razreda pri uredivanju je raznolika. Konačni brojevi daju već po sebi sliku o sastavu šume i o prihodima: što više prevlađuju stariji razredi, to će biti veći prihodi bližih decenija.

Obično se raspored dobnih razreda upotrebljava za naredne operacije:

a) Za ocjenu vremena ophodnje (vidi str. —).

b) Za ustanovljenje srednje dobi cijelog gospodarskog razreda. Pri ovome prosječnome računu uzima se, da su uz razrede od 20 godina sastojine I. razr. u dobi od 10 godina, II. razr. od 30 godina, III. razr. od 50 godina itd. Uz razrede od 30 godina računa se za sastojine I. razr. dob od 5 godina, II. razr. 15 godina itd.

Ploha svakoga razreda pomnoži se prosječnom dobom, a zbroj se produkata podijeli ukupnom plohom tla, koje služi odgoju šume.

Primjer za dobne razrede po 20 godina.

Konačne sume tablice neka su u cijelim brojevima:

	I	II	III	IV	V	
Čistine	1—20	21—40	41—60	61—80	i više	Suma
32	510	496	465	443	214	= 2160 ha

Iz toga prosječna dob cijeloga gospodarstvenog razreda:

$$
\begin{array}{rcl}
32 \times 0 & = & 0 \\
510 \times 10 & = & 5100 \\
496 \times 30 & = & 14880 \\
465 \times 50 & = & 23250 \\
443 \times 70 & = & 31010 \\
214 \times 90 & = & 19260 \\
\hline
\text{Suma: } 2160 \;\; . \; . \; . & & 93500 : 2160 = 43 \text{ godine.}
\end{array}
$$

[26] Usporedi o tome piščevo djelo: »Gutsadministration und Güterschätzung«, Wien 1918., Naklada Carl Gerold' Sohn.

c) Upoređenje sa normalnim razmjerom dobnih razreda.

Prije nego li se ustanovi normalni razmjer dobnih razreda mora da je ophodnja već poznata, nadalje mora da je već ustanovljeno, koliko će proteći godina od sječe do podizanja nove šume. Ovo vrijeme iznosi jednu do tri godine, a ako se međutimno odgajaju poljski plodovi, i više.

Ako je ploha gospodarskog razreda i ophodnja onda je ploha normalne godišnje sječe $\frac{p}{o}$ a to je ujedno i veličina normalne čistine, ako se nova sastojina zameće godinu dana iza sječe; manje se upotrebljava za određenje normalne čistine obličac $\frac{p}{o+1}$

Ako će se nova sastojina podići istom nakon dvije godine, može se gornja veličina uzeti dvostruko, pri intervalu od tri godine trostruko. Više je u običaju, da se normalna čistina računa pri intervalu od dvije godine po obličcu $\frac{p}{o\ 2} \times 2$, a pri trogodišnjem intervalu po obličcu $\frac{p}{o+3} \times 3$.

Razlika od plohe zemljišta, koje je namijenjeno odgoju šume i normalne čistine podijeli se brojem dobnih razreda koji odgovara ophodnji, čime se dobije normalna veličina jednoga dobnog razreda. U gornjem primjeru iznosila bi normalna čistina uz ophodnju od 80 godina i interval od jedne godine 2160 : 80 = 27 ha; ostatak 2160 — 27 = 2133 treba podijeliti na četiri razreda; normalna ploha jednoga dobnog razreda je dakle 2133 : 4 = 533 ha.

Ovaj se normalni odnošaj dobnih razreda potpiše obično pod faktični, na što se istaknu razlike u svakome razredu. U našem bi promjeru to izgledalo ovako:

Čistine	I	II	III	IV (i V)	Ukupno
Faktično	32	510	496	465	657 = 2160 ha
Normalno	27	533	533	533	534 = 2160 ha
Dakle više	5	—	—	—	123
manje	—	23	37	68	—

Ovo poređenje, koje se kadkada izračuna također i u postocima ukupne plohe, pokazuje da u najstarijem razredu imade višak, dok u srednjim razredima postoji neznatan manjak.

(Nastaviće se).

L' aménagement des forêts pratique (suite).

Une traduction de l' oeuvre pratique du docteur Hufnagl avec supplément original sur les méthodes français et suisses. (à suivre).

Rédaction.

Настава и наука

СТОГОДИШЊИЦА НАНСИЈА.

Говор Министра Агрикултуре Durand-а приликом прославе.*

Госпође и господо!

Када се прослављују годишњице, па макар се оне односило на најсретније догађаје наше егзистенције, обично се осећа нека врста меланколије и сете. То је због тога, што нас те годишњице подсећају да смо превалили још једну етапу у нашем тако кратком животу.

Али данас ништа слично томе не може умањити радост ове наше свечаности, јер установа, — чију стогодишњицу данас славимо због њених великих и несумњивих заслуга за земљу и човечанство, створена чистог духа, али исто тако добро организована и за административне функције — нема ограниченог трајања, везаног за законе природе. Она ће живети тако дуго док то буду хтели они, којима је поверена брига о општим интересима земље, — а с те тачке гледишта присуство Министра Агрикултуре нека вам служи као видан знак будне владине бриге за Високу Школу Вода и Шума и као предзнак, да ће ова установа живети још дуго и дуго.

Мало час сте чули моралну и научну историју ово лепе и велике школе. На један диван начин приказане су вам и заслуге наставе и васпитања, које су у њој добиле стотина генерација ватрених младића, жељних да науче савлађивати природу према концепцијама знаности, дубоко везаних за земљу, коју су имали учинити плодном, прожетих вером у племенитост изабраног позива.

Може ли бити лепше благодарности установи, која је толико сарађивала на процвату општег добра, него што је скорашња одлука законодавчева, којим одваја овај научни Институт од општег административног тела да би му дао његову сопствену егзистенцију и дајући му ранг опште јавне установе? Може ли бити већег поверења у његову судбину? Ето још једног доказа, да ова одлука није никад била умеснија и оправданија него што је сада. Па и онај, коме су сада поверени шумарски интереси земље, придружује своју особиту захвалност панегиристима које сте мало час чули. Његово француско срце било је особито дирнуто ласкавим опажањима господе страних делегата, јер је шумарска знаност дело мира par excellence ујединила цивилизоване народе без обзира на границе.

Господо шумари! Имајте увек пред очима пример ваших старијих, који су учинили многа велика и лепа дела. — Али ја мислим, да је моја препорука у овоме погледу била излишна, јер знам како су живе традиције шумарског кадра, које у овој школи имају свој дубоки корен. Ова школа је ланац, који веже славну прошлост са плодном будућношћу и влада зна, да је ствар која је њој поверена, у добрим рукама. — Племенит је позив, који сте сами изабрали. Ви га вршите са једним познавањем,

* Доносимо овај говор као интересантан доказ како се у другим земљама цени шумарска струка и какав углед уживa. — Уредништво.

достојним сваке хвале, са неуморним радом и пожртвовањем у свакој прилици. Ја вам честитам! — Са савршеном лојалношћу, коју улажете у свако ваше дело, ви извршавате уговор, који вас веже за државу. Беспрекидан рад, који не полаже наде у сјајне награде, има у себи заиста нечег великог.

Вашу интелигенцију, вашу пожртвовност, у послу, ваше знање и све ваше способности ви сте могли посветити неком другом позиву, у свакоме случају, много рентабилнијем. Но ви сте више волели да служите земљи и држави и ви то чините са великим моралним схватањем.

Voltaire је казао:

»Све хтети, особина је луђака, то је његово дело.

Скромност је благо мудраца. Он зна меру у јелу, у послу и задовољству.

Зна исто тако стати у трку и савладати своје жеље«.

Ја не познајем тачније дефиниције умерености и скромности. Она може потпуно да се примени на наш шумарски кор, чије лепе интелектуалне и моралне особине ја оцењујем сваког дана. Као и ваши предци и ви сте, у сталном додиру са природом, научили, да све оно, што је претерано, није добро и гледајући хармонију у природи, ви сте били и остали пријатељи реда. Истраживање равнотеже и нормалних односа у опште ви сте из Шумарске економије пренели у све прилике живота.

Ви знате шта је дисциплина, јер свакога дана радите на томе да савладате природу, тог великог бунтовника.

Витезови »Зелене кнегиње«, удаљени од хучне вреве великих вароши, ви у свако ваше дело улажете идеал и зато и имате вере у посао, који предузмете, зато у њега улажете најбоље што имате, макар како да је незахвалан задатак, који имате да свршите. Таква дела достојна су само племенитих људи.

Свуда, где пролазите, ви стварате богатство, вашом бригом од неродних поља постају лепе шуме; необуздане бујице постају мирни потоци. Подижоте упропашћене шуме, а оне, које се могу правилно искоришћавати, уређујете старајући се, да оне даду друштву најбоље и најпотребније продукте. — Ви сте у исти мах и шумари и инжињери и правници и администратори, тражећи решења разних економских проблема, које модеран живот, у односу са шумарском науком, ставља пред вас. Ма колико да је сложен и компликован ваш занат, ви опет тражите да проширите поље ваше активности. Средња техничка шумарска настава као и пропаганде и популаризовања шумарства, ширите свуда око вас лепу и паметну реч, како би сте тиме допринели да се воли шума и да постане лепша и продуктивнија.

Ето због свега овога можемо рећи, да су и настава и васпитање у Високој Школи Вода и Шума учинили велико и плодно дело.

Montaigne је казао за своју књигу »Есеја« да је то дело написано у доброј намери (bona fide). — Ако ми дозволите ово упоређење, ја ћу рећи, да је и ова свечаност приређена у доброј намери. — Неопходно је потребно, да се изнесу на видело заслуге, којима може да се подичи једна струка, која је, на жалост, слабо позната у широким слојевима. И због тога је и административни савет Високе Школе Вода и Шума имао пуно право да овој свечаности даде сав могући сјај, како би се француска

шумарска знаност могла што боље упознати како у Француској, тако и у иностранству.

Хвала вам, дакле, свима који сте дошли на ову прославу у тако великом броју и тиме допринели да она буде што свечанија и једнодушнија.

На крају да изјавим једну жељу: да ова спомен-плоча, која је данас положена као успомена на данашњи дан, остави свима један наук: да каже свима, да отаџбина зна бити благодарна свима онима, који јој добро служе, да она даје част само за част и да, пре или после, она зна да награди науку, разумевање дужности и пожртвовање.

С француског **Ђ. М. Ј.**

Практични државни испити.* Наредбом Господина Министра Шума и Рудника од 17. јуна 1923. год. Бр: 18121, а у циљу што бржег изједначења државне шумарске службе, прописани су испити за самостално вођење државног шумарског газдинства у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца.

У сврху бржег и лакшег регулисања службених односа, чл. 22. исте наредбе прописани су и ванредни испити, за оне шумарске чиновнике са факултетском спремом, који су после ослобођења постављени у државној шумарској служби у ма којем крају наше државе, као и за оне, који су били у државној шумарској служби у крају где је овај испит био прописан, па га нису положили или су можда били ослобођени.

Овако прописане ванредне испите до сада је полагало 51 кандидат, од којих је испит положило 49 кандидата, а само два кандидата не.

Последни ванредни испити у смислу решења Господина Министра Шума и Рудника од 2. јануара 1925. године Бр: 5. одржани су у току од 1. до 10. маја ове године; и са њима су завршени ванредни испити, те се према томе а на основу решења Господина Министра Шума и Рудника од 15—7—1925. год. Бр: 24427, у будуће имају обављати само редовни, онако, како је то предвиђено чл. 2, 3, 4 и 5 поменуте наредбе о полагању овога испита, док то у току времена не буде друкчије наређено.

На основу напред поменутога решења Господина Министра Шума и Рудника и прописане наредбе идући редовни испити за самостално вођење државног шумског газдинства одржаће се при Генералној Дирекцији Шума у Београду а у времену од 1. до 10. маја 1926. године, па према томе се молбе за полагање овога испита заједно са домаћом радњом имају предпостављеној власти поднети најдаље до 15. децембра 1925. године, која ће их потом доставити Генералној дирекцији Шума у Београду на даљу употребу.

По одредбама чл. 2. поменуте наредбе, право на полагање овог испита имаће само она господа кандидати, који су до дана испита у пракси провела најмање пуне две године, рачунајући ту и време од дана положеног трећег државног испита.

Напомиње се г. г. кандидатима, да без овога испита немогу бити унапређени, па стога са полагањем истог не треба одуговлачити.

За сва даља обавештења кандидати се имају обраћати на секретара испитне комисије г. Милоша Јовановића, инспектора Генералне Дирекције Шума у Београду.

---

* Замољени уврштавамо овај позив. Уредништво.

Broj Nro.	Sortiment po vrsti drveta	Sortiment selon essence	Sortiment nach Holzart	Jedinica mjera Unité de mesure Maszeinheit	Cijena - Prix - Preis na tovarnoj stanici à la station d' expedition an der Verlade-Station Dinara — Dinars	Cijena - Prix - Preis na odredištu au lieu de destination am Bestimmungsort
	I. Hrastovina	**I. Chêne**	**I. Eiche**			
1	Trupci za oplatice	Grumes de placage	Furnier-Klötze	m³	2750—4000	
2	Trupci za pilenje I. kl.	Grumes de sciage Ier Choix	Säge-Klötze I. Kl.	m³	1500—2000	
3	Trupci za pilenje II. kl.	Grumes de sciage IIe Choix	Säge-Klötze II. Kl.	m³	800—1100	
4	Polovnjaci kompaktni	Wainscoat	Wagenschuss (Kompakt)	m³		
5	Polovnjaci ispiljeni	Wainscoat-Logs	Wagenschuss-Boules	m³	. . . . .	Cif London 19-25 £
6	Srednjače	Centerplanks	Centerplanks	m³	. . . . .	Cif London 17-23 £
7	Okrajčene piljenice ispod 50 mm	Planches dessous 50 mm	Unbesäumte Bretter unter 50 mm	m³	2200—2800	
8	Okrajčene piljenice iznad 50 mm	flacheuses dessus 50 mm	Unbesäumte Bretter über 50 mm	m³	2500—3100	
9	Blistače	Quartiers	Spiegelware	m³	4000—5000	Belgijska granica Frontière belge Belgische Grenze 1200 belgfcs
10	Okvirnice	Châssis	Chassis	m³	. . . . .	
11	Vratnjače	Portières	Thürlstücke	m³	500—7000	
12	Daske za ljesove	Cercueil	Sargbretter	m³	4500 - 5000	
13	Bočnice	Sur dosses	Hochschnitt	m³	3200—4800	
14	Listovi	Feuillets	Feuillets	m³	4700—7500	
15	Četvrtače	Chevrons	Staffeln	m³	2000—2300	
16	Tavanjače	Pavimenti	Belagspfosten	m³	. . . . .	cca Lit 1200·— Postumia
17	Piljenice za bačve	Plateaux douelles	Douellpfosten	m³	1800—2100	cca Lit 1000·— Fob Trieste
18	Popruge	Frises	Friesen	m³	1600—2300	
19	Željeznički pragovi	Traverses de ch. d. f.	Eisenbahnschwellen . .	1 komad pièce Stück	50—80	
20	Francuska dužica	Merraines français	Französische-Dauben .	1000 komada „ pièces „ Stück	16000—22000	
21	Bačvarska dužica	Douves allemandes	Binder-Waare . . .	po akovu par seaux per Eimer	80—120	
22	Telegrafski stupovi	Poteaux télégrafiques	Telegrafen-Stangen. . .	1 komad pièce Stück	40—50	

Broj Nro.	Sortiment po vrsti drveta	Sortiment selon essence	Sortiment nach Holzart	Jedinica mjera Unité de mesure Maszeinheit	Cijena - Prix - Preis: na tovarnoj stanici á la station d' expédition an der Verlade-Station Dinara — Dinars	Cijena - Prix - Preis: na odredištu au lieu de destination am Bestimungsort
	II. Bukovina	**II. Hêtre**	**II. Buche**			
1	Trupci za pilenje I. kl.	Grumes de sciages I-er Choix	Säge-Klötze	m³	310—400	Talijanska granica / Frontiére italienne / italienische Grenze
2	Trupci za pilenje II. kl.	Grumes de sciages II-e Choix	Säge-Klötze	m³	200—300	
3	Planke parene	Plateaux etuvé	Pfosten gedämpft	m³	1300—1400	600—700 Lit
	Planke neparene	Plateaux non etuvé	Pfosten ungedämpft	m³	1250—1350	580—660 Lit
4	Daske parene	Planches etuvé	Bretter gedämpft	m³	1459—1700	500—700 Lit
	Daske neparene	Planches non etuve	Bretter ungedämpft	m³	1350—1600	480—660 Lit
5	Popruge	Frises	Friesen	m³	600—800	
6	Četvrtače	Chevrons	Staffeln	m³	800—1200	
7	Željeznički pragovi	Traverses p. ch. d. f.	Eisenbahnschwellen	komad / Pièce / Stück	40—50	
8	Ogrijevno drvo I. kl.	Bois de chauffage I-er Choix	Brennholz I. Kl.	Wagon	2750—3200	
	Ogrijevno drvo II. kl.	Bois de chauffage II-e Choix	Brennholz II. Kl.	Wagon	2400—2600	
9	Drveni ugalj	Charbon de bois	Holzkohle	Wagon	9000—9500	
	III. Ostalo tvrdo drvo	**III. Les autres bois durs**	**III. Andere harte Hölzer**			
1	Jasenovi trupci	Grumes en frene	Eschen-Klötze	m³	700—800	
2	Brestovi trupci	Grumes en orme	Ulmen-Klötze	m³	500—600	
3	Javorovi trupci	Grumes en erable	Ahorn-Klötze	m³	700—800	
4	Grabovi trupci	Grumes en charme	Weissbuchen-Klötze			
	IV. Meko drvo.	**III. Bois tendre**	**IV. Weiches Holz**			
1	Meka građa tesana	Bois tendre équarri	Weiches Holz bezimmert	m³	350—500	
2	Meka građa piljena	Bois tendre scié	Weiches Schnittmaterial	m³	600—750	
3	Telegr. stupovi (jelovi)	Poteaux telegr. (sapin.)	Teleg.-Stangen (Tanne)	komad / pièce / Stück	50—80	

Литература

Кошанин Н.: Четинари Јужне Србије. Гласник Скопског Научног Друштва. Књ. 1. Св. 1. Скопље 1925. П. 1—15. с три слике и 2 карте у тексту. Наша литература о ошумљавању, како је познато, веома је сиромашна на оригиналним идејама. Ове могу да произтјечу тек из тачног познавања екологије и геоботанике аутохтоног а нарочито ендемичног дрвећа. У највише случајева употребљаване су код нас методе, које су реципиране из сјеверне, средње и западне Европе. Те су методе за наше сјеверозападне крајеве још употребиве, али би било готово несавјесно, кад би их шумар употребио и за југозападне наше крајеве. Ти су крајеви већ у давној билинској прошлости одржали много особитих четињара. Било је то с разлога, што је згодни географски смјештај тога краја (он се налази на граници између средње- и јужноевропског и ориенталног подручја) и за највећих климских осцилација омогућивао, да се одржи старо биље. Поред тога тим згодним смјештајем било је омогућено и непрестано уселљавање нових типова. Овом згодном смјештају имадемо да захвалимо оно обиље врсти четињара у Јужној Србији. Коликогод је била ова геолошка прошлост четињара повољна, толико су били каснији вијекови неповољни. Дошао је човјек, који је у доњим регијама сјекао шуму, да дође до дрвета за огријев, грађу и продају. Човјек је на тај начин у Јужној Србији уништио веома много шума. Од оних бројних четињара, који су преживјели геолошке непогоде, очуваше се тек скромни останци. Ти су останци данас скромни са шумарског гледишта, али нам говоре, да је баш тај крај за те четињаре најподеснији.

С те тачке гледишта полази и Кошанин, приказујући четињаре, који расту у Јужној Србији. Тек су неки од њих од шумарске вриједности. Кошанин прије свега тачно испитује распрострањење сваког од тих четињара, констатира станишта, на којима они долазе и даје перспективе шумарске. Он констатира да је данас велик дио Јужне Србије неошумљен услијед нерацијоналног овчарства и господарства, а да баш у нашим балканским специјалитетима имадемо најподесније објекте за ошумљавање тих голети. Кошанин се уклања томе, да препоручи за ошумљавање оне четињаре, који имаду у Јужној Србији границу свог ареала (распрострањења). Он мимо једне шумарске комисије из године 1914., која је препоручила ошумљавање смрчом, држи за најподесније четињаре за ошумљавање планина Јужне Србије молику (**Pinus peuce**) и мунику (**Pinus leucodermis**). Моника је дрво силикатног тла и сјеверних планинских нагиба, муника воли само вапнено тло и стране окренуте југу. Поред тога Кошанин препоручује црни бор (**Pinus nigra**) и арбански бор (**Pinus bruia**) за пошумљавање брдских и жупних крајева. У високим планинама изнад границе данашње шуме треба да се што више сади смрча (**Picea excelsa**) и кривуљ (**Pinus mughus**), који имаду овдје инди-

ректну функцију заштићујући шуму испод себе од лавина и бујица. Свакако нам ова Кошанинова расправа показује у нашем шумарском настојању велики напредак и први већи корак к еманципацији. Приложене слике и карте чине радњу још занимљивијом и приступачнијом, па је топло сваком шумару препоручујемо. Шумар ће наћи у тој радњи бројне побуде, а уједно и доказ како треба ботаника и шумарство да раде руком о руку.

Др. И. Певалек.

*

ШВАЈЦАРСКА.

»Bibliographie Forestière«. Par Dr. Philippe Flury. Berne 1925. Примили смо изравно од аутора ову публикацију, која представља предлог, како да се удеси класификација шумарства као науке — у циљу библиографском. Аутор је израдио свој предлог на основу децималног система Melvil Dewey-јевог и иде затим да се и шумарска библиографија удеси конформно с оном интернационалног института за библиографију. (»Institut International de Bibliographie à Bruxelles). **У.**

*

KNJIŽEVNA OBJAVA.

Izašla je iz štampe knjiga

KATEKIZAM O UZGAJANJU ŠUMA.

Pitanja i odgovori iz područja uzgajanja šuma, šumske botanike i pošumljavanja krša.

Sastavio

DRAGUTIN D. VESELI,

profesor na Šumarskoj Školi u Sarajevu.

Sa 20 slika.

U vlastitoj nakladi piščevoj.

Cijena 30 dinara sa poštarinom.

Knjiga će kao priručnik dobro doći i svakome šumaru, a osobito onome, koji uči ili se pripravlja za ispit.

Naručuje se kod pisca.

Zakonodavstvo

NACRT ZAKONA O LOVU KRALJEVINE SRBA, HRVATA I SLOVENACA.*

Pojam i obim lovačkog prava.

Čl. 1.

Pravo potiče iz prava svojine na zemljištu.

Pravo lova jest pravo isključivog izvršivanja lova na određenoj teritoriji (lovištu) po odredbama ovoga zakona, naročito pravo, svu divljač loviti i sebi prisvajati, kao i odeljene uporabive delove (rogove; jaja i t. d.), te divljač zaštićenu lovostajom gajiti i razmnožavati.

Čl. 2.

Divljač se deli u sledeće kategorije:

1. u korisnu divljač (zaštićenu obustavom lova, lovostajom),
2. u štetnu divljač (bez zaštite obustave lova),
3. u zvjerad.

Ad 1. u korisnu divljač, zaštićenu obustavom lova (lovostajom), ubraja se:

jelen (Cervus elaphus),
platan-jelen šarenjak — damjak (Cervus dama),
kozorog (Capra ibex),
divokoza — divja koza (Rupicapra rupicapra),
divlja ovca (muflon) (Ovis musimon),
srna (Cervus capreolus),
poljski zec — zajec (Lepus timidus),
planinski zec (Lepus alpinus),
dabar — dober (Castor fiber),
svizac — svizec (Arctomys marmota),
tetreb — divji petelin (Tetrao urogallus),
tetreb mešanac — spačnik (Tetrao medius),
tetreb ružovac — ruševec (Tetrao tetrix),
lještarka — gozdni jereb (Tetrao bonasia),
snježnica — snežna jerebica (Lagopus mutus),
grivna jarebica — sklna jerebica (Caccabis saxatilis),
trčka — poljska jarebica (Perdix perdix),
prepelica Coturnix coturnix),
prdavac (hariš) — kosec (Crex crex),
fazan (Phasianus colchicus, torquatus) i ostale variacije,
droplja (Otis tarda),

---

* Donosimo ovaj nacrt što ga je izradilo ministarstvo Šuma i Rudnika, jer držimo da je potrebno, da se i naše udruženje pozabavi ovim pitanjem. Molimo drugove šumare lovce, da ovaj nacrt prouče te da svoje primjedbe, mišljenja i predloge pošalju što prije na adresu Udruženja. Uredništvo.

divlji puran (Meleagris gallopavo),
sve vrste šljuka — kljunačev (Scolopacidae),
sve vrste divljih plovaka — pataka — rac (Anatidae),
sve vrste divljih gusaka — gosi (Anseridae),
gem — pelikan (Pelicanus),
labudovi (Cygnidae),
ždralovi — žerjavi (Gruidae),
vivak — priba (Vanellus vanellus),
bukavac — nebogled — bobnarica (Botaurus stellaris,
rode — štorklje (Ciconidae),
liske — vodne putke (Fulicae, gallinulae),
divlje grlice (Turturidae),
divlji golubovi — golobi (Columbidae),

Ad 2. u štetnu divljač (bez zaštite obustave lova) spada:
divlja svinja (Sus scrofa),
lisica(Canis vulpes),
kuna zlatica (Mustela martes),
domaća kuna — kuna belica (Mustela foina),
tvor — dehor (Mustela putorius),
jazavac — jazbec (Meles taxus),
zrndav — nevestica — hermelin (Mustela erminea),
lasica — podlasica (Mustela vulgaris),
vidra (Lutra vulgaris),
vidra močvarica — vodni dehor (Mustela lutreola),
jamčić (vretna) fret (Fetorius furo),
kunić — kunec (Lepus cuniculus),
hrčak — hrček (Cricetus frumentarius),
tekunica (Spermophyllus citillus),
veverica (Sciurus vulgaris),
puh — polh (Myoxus glis),
orli (Aquilae),
sokoli (Falconidae, sem Falco gyrfalco, F. peregrinus, F. subbuteo, F. vespertius),
mišarji (Buteonidae),
skarnjaci — škarnjaki (Milvidae),
kobci — kragulji (Accipitridae),
jastrebi (Asturidae),
eje — lunji (Circidae),
strvinari (Gypidae-Vulturidae),
buljine — sove (Striges),
velika ušara — uharica (Bubo maximus),
čaplje (Ardeidae), (sem obih belih čapalja i kašikare) (Ardea alba), garzetta i leucorhodea),
vodni gavran — kormoran (Phalacrocorax),
gnjurci — potapljači (Columbidae, podicipidae),
galebovi (Laridae),
morske laste — čigre (Sternidae),
ronci — ribići (Mergidae),

gavran — krokar (Corvus corax),
vrane i kavke (Corvidae),
krcaljka (Nucifraga),
šojka kreja — šoja (Garrulus glandarius),
svraka — sraka — (Pica caudata),
vodeni kos (Cinclus aquaticus),
vodomar — vodomec — (Alcedo ispida),
Ad 3. Zverad:
medved (Ursus arctos),
vuk ili kurjak — volk (Canis lupus),
šakal (Canis aureus),
ris (Felis lynx),
divlja mačka (Felis catus).

Za vreme parenja, leženja i hranjenja mladih- u načelu zabranjen je lov korisne divljači.

Vreme obustave lova odrediće oblasne skupštine Uredbom prema mesnim prilikama.

Kod pernate divljači pobrojane pod 1. i 2. ima se voditi računa još i o propisima o zaštiti poljoprivrede i zaštiti prirodnih znamenitosti.

Oblasne skupštine ovlašćene su, ako to traže interesi zemljoradnje, da putem Uredbe izmene kategoriju, za koju od napred pobrojane divljači, odnosno da uvedu u označene kategorije i koju novu vrstu divljači.

Čl. 3.

Korisnu divljač (zaštićenu obustavom lova po čl. 2., 1.), gajiti, loviti i sebi prisvajati dozvoljeno je samo zakonitom ovlašteniku lova na njegovom odredjenom lovištu, pa i onome, kome ovlaštenik to bude dozvolio.

Štetnu divljač (bez zaštite po čl. 2./2.) loviti i sebi prisvajati dozvoljeno je takodjer samo zakonitom ovlašteniku. Ali svaki vlasnik, zakupac odnosno uživaoc imanja ima pravo, da istoga otera, uhvati ili ubije štetnu divljač — samo ne vatrenim oružjem — ako time osujeti štetu, koja neposredno preti njegovoj imovini; tako ubita ili uhvaćena štetna divljač ima se predati ovlašteniku lova.

Zverad može tamaniti svako, u svako doba i svud, sa vatrenim oružjem pak samo sa privolom ovlaštenika lova.

Ko zverad ubije na zakonom dozvoljen način, može istu i zadržati; inače ona pripada ovlašteniku lova dotičnog lovišta, na kome je ubita, odnosno pronadjena.

Izvršivanje prava lova.

Čl. 4.

A) Vlastita lovišta i rezervati lova na tudjem zemljištu.

a) Svakome vlasniku zemljišta (jezera i ribnjaka), čija površina iznosi barem 200 ha arondiranog i neprekinutog poseda, tako, da se po celom posedu može prolaziti bez prelaza preko tudjeg poseda, pripada pravo izdvajanja vlastitog lovišta.

Putevi, željeznice i za njih vezani objekti, reke i potoci, koji seku zemljište istoga vlasnika, dalje jezera i ribnjaci na takvom zemljištu nemaju se smatrati kao prekid lovišta. Ostrva se imaju smatrati za teritorije, koje se bez prekida drže zemljišta na obalama.

S druge strane ne može se smatrati jednim lovištem zemljište istoga vlasnika ako je podeljeno u više delova, a vezano samo privatnim putem ili vodom, koji izmedju njih prolaze zemljištem drugoga vlasnika.

Odluku o pravu vlastitog lovišta izdaje sreska upravna vlast na zahtev vlasnika.

Pravo vlastitog lovišta počinje tek nakon isteka postojećeg zakupnog roka.

Izvršivanje lova na tudjim enklavama u sredini vlastitog lovišta pripada uz pravednu oštetu ovlašteniku vlastitog lovišta. Način odredjivanja odštete regulisaće oblasne skupštine Uredbom posjeda.

Spajanjem (komasacijom) od 2 ili više posjeda raznih vlasnika ne može se svoriti pravo vlastitog lovišta.

b) Na isti način pripada pravo vlastitog lova sopstveniku zemljišta ogradjenog zidom, mrežom ili kakvom drugom stalnom ogradom bez obzira na veličinu površine, svrhu i položaj, dok ova ograda traje i verovatno onemogućava ulaz divljači spolja.

c) postojeći rezervati lova na tudjem zemljištu ostaju na snazi, ali se novi ne mogu više stvarati. Rezervati lova na tudjem zemljištu mogu se na zahtev vlasnika opterećenog zemljišta otkupiti. Način otkupa i odredjivanje visine otkupnine regulisaće oblasne uredbe.

d) Zemljište velikih poseda, koja su po zakonu o agrarnoj reformi odvojena i predata u posjed interesantima agrarne reforme, kao glavni objekti pridružiće se opštinskim lovištima, a odpadajući dio zakupnine na dotične površine pripada sadašnjem vlasniku, dok se ne provede ekspropriacija odvojenog zemljišta po zakonu o ekspropriaciji velikih posjeda.

Čl. 5.

B) Zakupna lovišta.

Sva zemljišta, van vlastitih lovišta i rezervata na tudjem zemljištu, zajedno sa tekućim vodama združuju se u opštinska lovišta. U svrhu provedbe ove ustanove ima sreska vlast svoje područje porazdeliti po granicama političkih opština t opštinska lovišta, sa ovlaštenjem, da u svrhu arondacije učini izvesne manje ispravke granica, tako, da se iste pridržavaju prirodnih medja (kosa planina, dolina, potoka, reka itd.).

Opštinski atari sa manjom površinom od 500 ha priključiće se općinskom lovištu one susedne opštine, sa kojom tvore najprirodniju lovačku jedinicu.

U slučaju, da je opštinski atar veći od 1500 ha može sreska vlast teritoriju iste po povoljnom mišljenju opštinskog suda i oblasnog lovačkog udruženja podeliti u dva ili više lovišta, ako to dozvoljavaju interesi lovarstva. Svakako opštinsko lovište ne sme biti manje od 500 ha.

Na zahtev sopstvenika lovišta odnosno zakupca lovišta, sreska vlast ovlaštena je, po prethodnom saslušanju oblasnog lovačkog udruženja, granicu lovišta ispraviti u svrhu arondacije istog.

Čl. 6.

Opštinska lovišta u smislu čl. 5. izdaje sreska vlast dotične teritorije putem javne licitacije pod zakup.

Sreska vlast ima pravo da odobri ponudu ono ponudjača, koga smatra za unapredjenje lovarstva za najpovoljnijeg. Ako bi opština sebe smatrala odlukom sreske vlasti materijalno prikraćenom ima pravo žalbe na Velikog Župana.

Kod licitacije opštinskih lovišta mora svaki učesnik položiti 2%ponudjene sume u korist oblasnog lovačkog fonda.

Zakupiti lovište može i više lica. Broj zakupaca mora biti srazmeran veličini površine lovišta i to tako, da na svakih 200 ha može doći samo po jedno lice, a broj zakupaca ne može biti veći od 10 članova.

Zakupno vreme traje po pravilu 10 godina; ali je sreskoj vlasti osigurano pravo, da može za slučaj devastacije lova sa strane lovaca zakup pre isteka zakupnog doba razrešiti. Zakupno vreme može sreska vlast i produžiti.

Pazakup može dozvoliti sreska upravna vlast, ali ukupna suma pazakupnine nesme prelaziti sumu godišnje zakupnine, a broj pazakupaca nesme biti veći od 10.

Zakupnina opštinskih lovišta ima se uračunati u opštinske prireze od zemljarine svih posjednika na teritoriju opštinskog lovišta srazmjerno površini njihovog zemljišta i ide u opštinsku kasu. Ako je zakupnina lovišta veća od prireza zemljarine ne vraća se opštinarima. Sopstvenici vlastitih odnosno rezervatnih lovišta imaju u svrhu jednakosti tereta opštinskog prireza uplaćivati u istu kasu zakupnini opštinskog lovišta srazmjeran doprinos u ime opštinskog prireza, ili svoje lovište priključiti opštinskom lovištu.

Dalje odredbe o davanju opštinskih lovišta pod zakup o privremenom razrešenju zakupnih ugovora i o produženju zakupa, o pazakupa itd. propisaće Oblasne Uredbe.

Čl. 7.

Sreska vlast ima sastaviti spisak sviju vlastitih i zakupnih lovišta, i rezervata lova na tudjim zemljištima sa potrebnim podacima, koji se ima održavati stalno u skladu sa stvarnim stanjem (katastar lovišta).

Čl. 8.

C) Lovačko-policajni propisi.

Nitko nesme izvršivati lov bez propisane lovačke isprave, koju izdaje nadležna sreska vlast. Lovačke isprave važe za teritorij pojedine oblasti osim onih, koji će se izdati čuvarima lova, samo za odredjeno lovište.

Dalje propise o oblasnim lovačkim kartama izdaje Ministar Šuma i Rudnika pravilnikom.

Čl. 9.

U naseobinama i u blizini kuća i zgrada na odstojanim od 150 m može se divljač tražiti i goniti, ali je zabranjeno ubijati ih oružjem. Na dvorištima, vrtovima i zemljištima, koja su trajno ogradjena tako, da je pristup dozvoljen samo kroz vrata, pravo izvršivanja lova suspendovano je.

Kao ograde u smislu prednjeg stava ne smatraju se one ograde, koje su postavljene samo u svrhu odbrane stoke na paši.

Čl. 10.

Oblasne skupštine prema mesnim prilikama izdaće oblasne Uredbe o načinu izvršivanja lova, o nadzoru pomoću zakletih čuvara lova, o izvršivanju lova sa strane gostiju i šumarskih namještenika, o tamanjenju (odstreljevanju) divljači u svrhu zaštite poljoprivrede, o ograničenjima i obvezama kod izvršivanja lova na tudjem zemljištu, o hajkama, o nagradama za tamanjenje zvjeradi, o zabranjenim lovačkim sredstvima i nedozvoljenom načinu lova, o postupku i visini kazne kod lovačkih krivica, koja nesme prelaziti 1000 dinara odnosno 14 dana zatvora.

Čl. 11.

Lovačka udruženja.

U svrhu gajenja i unapredjenja lovarstva, u cilju stručnog prosvećivanja i organizacije lovaca i u cilju što boljeg i saveznijeg izvršivanja postojećih zakona, uredaba i propisa o lovu sa strane lovaca, mogu se osnivati lovačka udruženja i to: u sedištima upravnih oblasti: oblasna lovačka udruženja, koja mogu osnovati u središtima sreskih upravnih vlasti, prema potrebi područine ili sreska udruženja, koja su samo sastavni deo oblasnih udruženja.

Po odobrenju Ministra Šuma i Rudnika može se i za teritoriju od dve ili više oblasti obrazovati jedno oblasno lovačko udruženje.

Oblasna lovačka udruženja mogu organizovati »Središnju Upravu Lovačkih Udruženja« za svu teritoriju kraljevine SHS.

Lovačka udruženja dužna su na traženje upravnih vlasti davati mišljenja o stručnim pitanjima lovarstva.

Lovačka udruženja ne mogu držati u svojoj sredini članove, koji ne poštuju javne propise o lovu. s

Lovačka udruženja, koja su primila kakvu državnu pomoć iz lovačkog fonda ili iz drugih državnih sredstava dužna su predlagati oblasnoj vlasti godišnji izvještaj o svom novčanom poslovanju.

Kod potvrdjivanja lovačkih zakupnih ugovora, sreska vlast ima, ako joj licitanti nebi bili dovoljno poznati, predhodno zatražiti mišljenje oblasnog lovačkog udruženja.

Svaki zakupac lovišta mora biti član lovačkog udruženja dotične oblasti u čijoj se teritoriji nalazi lovište.

Pravila oblasnih lovačkih udruženja sa područinama ili sreskim lovačkim udruženjima odobrava Veliki Župan, a pravila »Središne Uprave Lovačkih Udruženja« Ministar Unutrašnjih Dela u sporazumu sa Ministrom Šuma i Rudnika. Veliki Župan ima pravo potvrdjivanja predsjednika oblasnog lovačkog udruženja i sviju područina odnosno sreskih lovačkih udruženja na svome području, a Ministar Šuma i Rudnika predsjednika oblasnih lovačkih Udruženja i Središne Uprave lovačkih udruženja.

Čl. 12.

Nadzor.

Pravo nadzora nad izvršivanjem lova pripada državi. Ovo pravo nadzora vrši Ministar Šuma i Rudnika preko vlasti opšte uprave, oblasti srezova, te potporom lovačkih udruženja.

Čl. 13.

Lovački fond.

Kod oblasti ustanovljaju se oblasni lovački fondovi, koji imaju služiti unapredjivanju lovarstva.

U ove fondove imaju da udju u glavnom kao prihodi pristojbe za lovačke isprave, takse 2% od licitacije osim iznosa za taksene marke, sve globe lovačkih krivica, i sav novac prodatih konfiskovanih lovačkih stvari.

U oblastima, gdje ovakovi fondovi već postoje imaju se predati oblasnom odboru na rukovanje.

Za rukovanje ovim fondovima izdat će oblasna skupština pravila (statute).

Čl. 14.

Naknada štete.

Svaki zakupac lova na tudjem zemljištu odgovoran je za svu štetu, koja se uzrokuje izvršivanjem lova sa strane lovaca, kerova odnosno od divljači (šteta kod lova), i za svu štetu korisne divljači počinjenu sopstvenicima (šteta divljači).

Veličinu odštete odredjuje izborni sud, koji sačinjava načelnik ili njegov zamjenik i jedno lice sa strane odštećenog i jedno sa strane ovlaštenika lova.

Načelnika i njegovog zamenika imenuje sreska upravna vlast po saslušanju dotičnog opštinskog odbora i oblasnog lovačkog udruženja za vrijeme od tri godine za jednu ili više susednih opštinskih lovišta.

Presuda izjbornog suda, donešena većinom glasova, izvršna je.

Bliže odredbe propisat će o tome oblasne skupštine uredbom.

Čl. 15.

Prelazna naredjenja.

U oblastima, gdje do sada nisu postojala ni vlastita ni zakupna opštinska lovišta, sopstvenici arondiranih poseda od barem 200 ha u smislu čl. 4. ovog zakona imaju pravo, da traže od sreske vlasti da se taj njihov posed proglasi vlastitim lovištem i unese u katastar lovišta.

Obrazovanje opštinskih zakupnih lovišta u smislu čl. 5. ovoga zakona mogu zaključiti oblasne skupštine; sreske i skupštine i opštinski sud svake opštine većinom glasova za odnosna područja.

Čim polovina od broja opština, koje sreske odnosno oblasne teritorije, zaključi izdavanje svoga atara kao lovišta pod zakup, ima se ovo dotično sresko, odnosno oblasno područje po službenoj dužnosti od nadležnih sreskih vlasti porazdeliti u opštinska lovišta, unijeti u katastar lova i pojedinačno izdati pod zakup javnom licitacijom. Na osnovu ovakovog zaključka oblasnih odnosno sreskih skupština ili opštinskog suda imaju sreske vlasti dotične teritorije odmah u smislu čl. 5. ovog zakona razgraničiti opštinska zakupna lovišta unijeti u katastar lovišta, te u smislu čl. 6. ovoga zakona izdati putem licitacije u zakup.

Oblasna skupština ima za taj slučaj odmah izdati uredbu predvidjenu ovim zakonom za reguliranje prilika lovarstva prema mesnim potrebama. Do donošenja oblasne uredbe Veliki Župan izdaće potrebna naredjenja u smislu zaključnih odredaba.

Čl. 16.

Za oblasti srezova i opštine, koje nisu u smislu čl. 12. ovoga zakona donijele zaključke, da se obrazuju opštinska lovišta, važe odredbe dosadanjih zakona o lovu u koliko nisu u protivnosti sa ovim zakonom, za vreme od 10 godina od dana stupanja na snagu ovog zakona. Iza toga roka Narodna skupština odrediće, dali se imaju opštinska lovišta u život sprovesti ili ne.

Čl.17.

Zaključne odredbe.

Ovome zakonu priložen je nacrt oblasne uredbe, koja ima da služi kao primjer za pojedinosti u svima teritorijima sa opštinskim lovištima.

Na teritorijama, gdje postoje i gdje se po ovom zakonu uvedu zakupna opštinska lovišta, oblasne sreske vlasti imaju si pridržavati priložene Uredbe, formulara za raspis licitacija i zakupnih ugovora, dok oblasna skupština ovo ne reguliše Uredbom.

Čl. 18.

Rokovi postojećih zakupnih ugovora na opštinskim lovištima donošenjem ovoga zakona, ne menjaju se, ako se oblasnom uredbom ne odredi drukčije. U ostalom važi i za postojeće zakupne ugovore propisi novoga zakona o lovu.

Čl.19.

Ovaj zakon stupa na snagu, kad ga kralj potpiše i kad se obnaroduje u »Službenim Novinama«.

Stupanjem na snagu ovoga zakona prestaju važiti sve odredbe dosadašnjih zakona o lovu, u koliko su u protivnosti sa odredbama ovoga zakona.

Dosadašnji zakoni o lovu prestaju važiti sasvim, danom stupanja na snagu predvidjenih oblasnih uredaba na području dotičnih Oblasti.

Ministri Šuma i Rudnika i Unutrašnjih Dela neka se staraju o njegovom izvršenju.

Lovstvo

Ing. I. Čeović [Zagreb]:

Lovačka izložba u Zagrebu.

Dana 8. septembra o. g. otvorena je lovačka izložba u Zagrebu. Ovo je prva naša izložba, koja je obuhvatila sve pokrajine naše države, koja je prikazala lovnu faunu svih naših krajeva, te koja je iznijela lovne trofeje iz naših lovišta, kojima bi se mogao ponositi svaki. narod.

Imali smo već i prije, a i poslije rata lovačkih izložba (Zagreb, Ljubljana, Subotica) nu te su imale samo lokalni karakter budući su iznašale lovnu faunu odnosne pokrajine.

Priredjivačima ove izložbe pošlo je u punoj mjeri za rukom, da pred nas iznesu i da nam prikažu dragocjene i prekrasne trofeje, koli pojedinačne toli i potpune zbirke. Osim rogovlja jelena, lanjaca, šarenjaka, srnjaka, divojaraca, kozoroga, muflona, kljova veprova, medvjedjih, vučjih, lisičjih, kunećih itd. krzna, nalazimo u izložbi i prebogate zbirke plastičnih preparata, skoro svih vrsta divljači i zvjeradi, koje žive u našoj državi. Nu ono što tu izložbu najviše diže i daje joj izražaj, ne monotonosti, već izražaj ljepote i života, jest upravo bezprimjerno lijep arangement i poredjaj, koji nam oduzima dojam prostorne stješnjenosti, a dočarava boravak u svježoj i širokoj prirodi, bogatoj najraznovrsnijom divljači.

Sa ulaza u veliku industrijku palaču Zagrebačkog Zbora, u kojoj je izložba priredjena, kroči nam noga u prebivalište naših ptica močvarica — k lijepom jezeru obraslom trskom, šašom, sitom i lopočem, optočenom, vodom nanesenim šljunkom, dok nam pogled leti preko njega u nizinsku šumu, koja nam svojim odbačenim zlatno-žutim lišćem

dočarava kasnu jesen, doba uživanja svakog pravog lovca. I odavde nam pogled leti dalje dok se ne zaustavi na vrletnom gorju, gdje kraljuje ures njegov, ponosna divokoza i gdje sa visoke omorike oholi tetrijeb čuva stražu nad kokama svojim, dok se sa klisure ruši malim slapom žubor-potočić, koji protječe kroz šumu i ulijeva se u jezero.

Kao što smo naprijed spomenuli, dočarava nam pogled na ove tri skupine, potpuno prirodno carstvo naše divljači, koja je tamo razmještena u onim položajima i kretnjama, koje su joj sopstvene u slobodi — u prirodi.

Pokraj jezera vidimo na visokom suhom drvetu 3 orla štekavca (ribiča) kako oštrim okom paze, hoće li se na površini jezera pokazati koja riba, da se na nju bace strijelovitim lijetom.

Nedaleko jezera smjestio se zdepasti pelikan (gem), gutajući sa zadovoljstvom ulovljenu ribu.

Na lijevoj obali sjede ponosni labudovi, dok pokraj njih drže stražu rode, čaplje i žličarke i prezirnim okom gledaju na jata najraznovrsnijih pataka, koje su se raštrkale po šljunku.

S druge strane jezera vidimo razne gnjurce i ronce, pripravne da svakim časom nestanu pod vodom.

Dalje od ovih zabadaju šljuke i bekasine svoje duge kljunove u močvarno tlo, da si potraže kojeg slasnog crvića. U šašu pak stisnuli su se bukavci (vodeni bik), koji svojom strašnom rikom mnogom praznovjerniku tjeraju strah u kosti.

Konačno vidimo ondje i vidru, kako iz vode nosi ulovljenu ribu svome mladunčetu.

Na prelazu iz ovog močvarnog kraja u nizinsku šumu susrećemo jednu od naših najtežih ptica trkalica, droplju veliku koja je na žalost u našim krajevima već dosta rijetka.

Nedaleko od nje pasu u bezbrižnom miru gnjeteli (fazani) dok na njih iza grma borovice vreba lukava lija. Pokraj jednog grma skupilo se poslije dnevnog umora jato trčaka, od kojih si neke čiste perje, druge pripravljaju noćni ležaj, dok stari pjevac pazi, da li im ne prijeti kakova pogibelj.

Nu tek što smo se nadivili ovim našim milim kokicama nehotice se trgnemo, jer nam u tom času pogled pada na dvije šumske šljuke, koje u jesenskom proletu strijelovito sjeku zrak između ogoljenih krošanja stabla, da nas ostave sve tamo do Josipova, kada će lovac poslije zimskih lovova obješenu pušku, opet da skida s klina.

I u najljepšem snatrenju o proljetnom lovu na šljuke, okrećemo se na drugu stranu, kamo nas vuče kao neko muklo nečujno režanje, a pogled nam pada na dva mrka iz gorice vuka, koji su u borbenom stavu iscerili svoje oštre zube, prijeteći jedan drugom radi mrtvog kozleta, kojega je jedan vukonja svojom teškom šapom o zemlju pritisnuo.

I jedva da smo se mogli oteti dojmu, kojim nas je ispunila snaga tih zvjerova, a koji su strah i jauk naših gorana, već zapažamo kroz grmlje i šikarje gordog vepra, kako sa dugom njuškom, oštrim kljovama i izdignutog hrpta, sitnim očicama gleda nepozvanog rušitelja njegovog mira.

I pred tim kolosom pada nam i nehotice na pamet pisana predaja, da je i jedan od naših slavnih banova iz obitelji Zrinski, ispustio svoju plemenitu dušu, rasparan kljovama ovakove grdosije.

Puštajući prošlost, vraćamo se opet sadašnjosti, jer nam na se svraća pažnja divlja mačka, koja se pokraj izvora ispod vrletnih stijena stisnula na jednoj grani, vrebajući na brbljavu šojku, koja poviše nje sjedi.

Ne čekajući hoće li šojka svoju brbjavost platiti glavom, polazimo dalje i dolazimo do vrletnih stijena, u donjim regijama obraslim visokim omorikama, dok joj vrhunac ozelenjuje bor i klekovina. Kako ni jedan goranin nije obukao svoje »bergštajgere«, a oni iz plodnih ravnica rešpektirajući strmine i visove, zadovoljavamo se svi, da gorsku faunu pogledamo odozdo.

I gle, u dubokom brlogu kojeg donekle zakriva debela omorika, smjestio se medonja, čekajući da pane noć, da podje gundjajući svoju medvjedju pjesmu, potražiti koji dobar zalogaj. Kakvom je vjernošću to prikazano neka nam služi i to, da je i omorika pred brlogom ogrebena medvedjim pandžama, dok su više grančice, koje je medo trebao za svoj ležaj — otkinute.

Dok ovako promatramo medu i njegovu okolinu zapažamo gore na omoriki velikog tetrijeba, gdje sa visoka baca zaljubljene poglede svojoj koki, koja pod omorikom čeprće.

Da ih ne bunimo u njihovom miru polazimo dalje i susrećemo kradljvca naših kukuruzišta i vinograda — jazavca, baš u času, kada se sprema da nam umakne u svoje duplje. U njegovoj blizini sjede dvije kune, kao da se čude, odakle najednom u njhovoj blizini toliko užurbanih ljudi.

Malo dalje smjestile se šumske sove i ušara velika, dok na rubu nizinske šume vidimo razne druge grabilice kao škanjce mišare sa pljenom u kljunu. Pokraj njih ispod pećina kopkaju po tlu vrane i gavranovi, nemareći za one dvije lisice, koje se malo podalje igraju.

Ni same stijene vrletnih gora nisu bez života, jer eno gdje su se uz klisuru na izbočenom kamenju udobno spustile dvije jarebice kamenjarke i galica crvenokljuna.

U dubini klisure smjestio se čagalj, kojeg još podosta ima na poluotoku Pelješcu i na Korčuli — a koji je po srodstvu bliz našem vuku.

Nu bilo pravog lovca počelo je da brže udara, kada je bacio pogled na vrhove stijena gdje je ugledao dvije ponosne divokoze, od kojih jedna želi da vratolomnim skokom predje na drugu hridinu.

A tamo visoko, izvan dohvata puščanog hitca smjestio suri orao i kraljevskim mirom promatra, što se oko njega zbiva. Uz suroga orla vidimo i bjeloglave lešinare i zera bradaša, gdje sjede na liticama ili u veličanstvenim lukovima kruže iznad vrletnih stijena.

Ovim bi ukratko prikazali glavnu skupinu, koja se prostire sredinom izloženog prostora, na površini od preko 500 četvornih metara.

Njezina ljepota i vrijednost leži u tome što su ovdje dovedeni u potpuni sklad flora i fauna sa životom i običajima životinja.

Pripominjeno da su izloženi predmeti za ove skupine uzeti iz Narodnog Muzeja i muzeja Jugoslovenskog šumarskog udruženja.

Ostali izložbeni poredjaj okolo glavne skupine, koje smo opisali, a uzduž zidova, razdjeljen je u odjele, kojih je osamnaest na broju. Nastojalo se, da se izlošci poredaju u odjelima po raznim krajevima naše otadžbine, kako bi došla doizražaja ona fauna, koja je ponajviše u tim krajevima zastupana.

U prvom odjelu, koji je ukusno pretvoren u lovačku sobu, bili su izlošci Nj. Veličanstva Kralja i Kraljice.

Od izloženih rogova, jelena, srnjaka divojaraca, vanredno je lijepo rogovlje velejelena dvadeseterca, kojeg je ubio Nj. Veličanstvo Kralj god. 1924. u Belju.

U drugom odjelu izložene su trofeje i zbirke iz Slovenije. Ovdje dominiraju svojom ljepotom rogovi divojaraca i divokoza, a da pokraj svega toga ne potamnjuju ljepotu izloženog rogovlja srnjaka. Moramo naročito spomenuti rogovlje srnjaka, koje je izložio g. P. Perles iz Ljubljane, a koje svojom veličinom i ikričavošću spada medju najljepše trofeje ove izložbe. Vrijedno je spomenuti rogove jedne divokoze, koji odaju obospolni (hermafroditski) značaj životinje. Jedan je naime rog izrazit rog divojarca, dok drugi divokoze. Ovdje vidimo takodjer i prekrasne rogove kozoroga, koji svojom ljepotom i veličinom privlače svakog lovca.

Ljepotu ovog odjela podižu takodjer i razne slike iz Slovenskih lovišta, a naročito slike Nj. Veličanstva Kralja i Kraljice sa lovova u Sloveniji.

Odjel treći ispunila je Bosna i Hercegovina.

Premda su se izlagači nadali da će Bosna i Hercegovina biti mnogo jače zastupana, ipak su izloženi predmeti vrijedni najveće pažnje, jer se po svojoj ljepoti i originalnosti mogu takmiti sa najljepšim izlošcima. Naročito moramo spomenuti orijaškog medvjeda kojeg je izložio G. Fabijani iz Sarajeva, pa prekrasnoga Kneževićevog medvjeda i medvedicu iz Teslića pa vuka »zlatana« od g. Simeta.

Od mnogobrojnog rogovlja srndaća iskače ovdje svojom ljepotom i jakošću, rogovlje, koje je izložio g. Knežević iz Teslića.

Prekrasnu kolekciju rogovlja a naročito starinskog bosanskog oružja izložio je g. Makanec obl. vel. župan u. m. iz Travnika.

Lovačko udruženje u Sarajevu izložilo je reliefe sa bogumilskih grobova iz XIII. i XIV. stoljeća, koji nam prikazuju razne scene iz lovačkog života.

Tako nam jedan relief prikazuje parforce lov na jelena, drugi lov strijelicom, treći lov sa sulicom i lov sa psima, dok nam jedan prikazuje lovca u lovačkoj opremi i na koncu jelena samca.

Odjel četvrti primio je u sebe Dalmaciju, Srbiju i dio Hrvatske i Slavonije.

Dalmaciju je zastupalo sa svojim izlošcima društvo za zaštitu divljači na Marjanu u Splitu. Tko je prošo kroz krševe Dalmatinske, kroz ono more užarenoga kamenja, taj će istom moći da shvati što nam je društvo Marjan svojim izlošcima pokazalo. Pokazalo nam je, da se sa mnoge dobre volje, sa još više rada i požrtvovnosti može iz ničesa da

stvori nešto. Tko je još vidio i brdo Marjan sa njegovim krasnim zelenim šumicama, sa tek zasadjenim biljakama bora u pustom kamenu, sa visokim suhozidima ogradjenim šumskim branjevinama, i sa velikim brojem srna, gnjetela, jarebica i zečeva, taj će moći tek da dobije pojam truda i rada, koji su članovi društva, kao lovouzgajatelji, u svoje vrleti uložiti. Ne možemo da mimoidjemo, a da ne spomenemo, da izmedju drugih, glavna zasluga pripada Dr. Račića liječnika iz Splita i Ing. K. Grubića, oblasnog šumar. referenta u Splitu. Prvoga kao inicijatora, organizatora i podupiratelja, a drugoga kao požrtvovnog šumara i lovca, koji je svojom stručnim znanjem ozelenio brdo Marjani pod zelenom zaštitom uzgojio ono obilje raznolike divljači.

Izložbeni juri učinio je samo djelo poštovanja i pravde, kada je društvo Marjan, kao uzgajatelja lova odlikovao zlatnom kolajnom.

Na žalost nas sviju lovaca, možemo da o izlošcima iz Srbije kažemo vrlo malo, jer osim nekoliko neznatnih komada, neima izložaka, o kojima bi se moglo govoriti.

Mi smo uvjereni, da je za okupacije Srbije neprijatelj mnogo toga odnio, što bi bilo vrijedno da se izloži i što je u Srbiji predstavljalo lovnu faunu. Nu i pokraj svega toga mori nas bojazan, da u Srbiji, bar u nedalekoj prošlosti i nije bilo divljači u onoj mjeri, koja bi po konfiguraciji terena i po obilju hrane i životnih uslova morala da bude.

Uvjeravaju nas poznavaoci Srbije, da divljači u Srbiji ni danas nema, dapače niti u šumama, koje su daleko od ljudskih naselja.

Ova nas činjenica dovodi do razmišljanja i traženja uzroka tom stanju. Držimo, da nećemo pogriješiti, ako uočivši, da je Srbija po svojoj konfiguraciji, po uslovima života za divljač, kao stvorena da bude prepuna najraznovrsnije divljači — zaključimo, da je pomanjkanju divljači kriv jedino regalni način lova, koji omogućuje samo lov a onemogućuje uzgoj lova.

U tom našem zaključku potkrepljuje nas i činjenica, da je u Hrvatskoj i Slavoniji za vrijeme prevrata stanje divljači bilo svedeno skoro na nulu — nu ipak se u zadnje vrijeme, zahvaljujući zakupnom sistemu lova, divljač popela skoro na predratni brojčani niveau.

Koliko štetu trpi Srbija u narodnom gospodarstvu uslijed takovoga stanja, pokušati ćemo dokazati, kada budemo govorili o statistici lova u Hrvatskoj i Slavoniji.

Ostali prostor u odjelu četvrtom, te odjel peti do desetog dio jedanajstog, četrnajsti pa do osamnajstog ispunili su izlagači iz Hrvatske i Slavonije.

Predaleko bi nas vodilo, kada bi opisivali svaki odjel zasebno kao i trofeje svakog izlagača. Pokušati ćemo da u kratkim crtama prikažemo, što je u tim odjelima u glavnom izloženo, a pojedince ćemo spomenuti samo veće rijetkosti.

Već sam odjel četvrti prikazuje nam najraznovrsnije i prekrasne trofeje, koje je izložio veoma zaslužni predsjednik Hrv. društva za gajanje lova i ribarstva u Zagrebu Dr. M. Zoričić.

U tom odjelu, kao i u svim ostalim iskače svojom ljepotom raznovrsno rogovlje kapitalnih jelena, po izbor srnjaka, plastičnih preparata iz carstva pernate i dlakave divljači, njihovih krzna itd.

Odjel peti pruža nam oku ugodnu zbirku ptica močvarica od g. Zwillinga iz Zdenčine. Vanredno lijepo djeluju i originalne slike, koje prikazuju lovne predjele gospodina Zwillinga sa njegovih prostranih ribnjaka, gdje je većina izloženih ptica i postreljano. Tu se nalazi i bijela čaplja, koja je kod nas već vrlo rijetka, kao i velika ušara (bubo maximus) ustrijeljena u Crnoj Mlaki.

Ovde moramo da spomenemo i četvrto po ljepoti rogovlje srnjaka, nepravog 14-terca, koje svojim dimenzijama i ljepotom nadmašuje skoro sve ostale, a izložio ga je g. Olleschik pl. Ebheim iz Zagreba.

U odjelu šestom pada nam u oči krasna lovačka soba sa lijepim rezbarijama, koju je izložilo lovačko udruženje iz Bjelovara. Pored lijepih jelenskih i srnećih rogova, od kojih je (i u čitavoj izložbi) najljepše i najkapitalnije rogovlje srnjaka šesterca, koje je izložio g. Lončarić iz Skrada, Gorski Kotar, moramo spomenuti i velikog tetrijeba, koji je ustrijeljen na Sljemenu u zagrebačkoj gori po grofu M. Kulmeru.

Ovaj se odjel odlikuje i tim, što su u njemu izloženi i rogovi muflona, (divlje ovce), kojoj je domovina Korzika i Sardinija, a koja je k nama uvežena i rasprostranjena u zvjerinjacima R. grofa Erdödya u Novom Marofu i M. grofa Bombellesa u Opeci.

Pažnje je vrijedna i zbirka lovačkog oružja od M. grofa Kulmera prikazanog u njegovom razvitku počam od drvenog buzdovana i sulice sve do ubojite puške.

U odjelu sedmom moramo upozoriti na abnormalno rogovlje jelena, koje usljed ozlede ide jednom motkom prema gore, a drugom motkom prema dolje. Izložio je šumarnik g. A. Helebrant.

U odjelu osmom izložilo je sresko lovačko udruženje u Novoj Gradišci uz rogovlje sibirskog srnjaka, virginijskog jelena, gazele itd. takodjer i nekoliko ljepih plastičnih preparata raznovrsnih ptica, naročito močvarica.

U odjelu devetom, pokraj drugih izlagača vanredno je pažnje vrijedna zbirka g. I. pl. Igalffya iz Krapinskih Toplica-Trnovca. Pored prekrasnih jelenskih i srnećih rogovlja, vidimo ovdje plastičke preparate najraznovrsnijih pernara i dlakara, dok uz dragocjenu zbirku krzna, privlači našu pažnju i zbirka raznih predmeta, napravljenih iz lovnih trofeja, kao dugmeta od jelenskih zubi (grandla) okovanih u srebru, lepeza od dropljinih pera, perjanice od šljukinih krilnih perca, kozje brade, zečjih brkova itd. Još veću vrijednost dobivaju ove zbirke, ako spomenemo da je sva montiranja rogovlja, preparate životinja, učinjanje koža, ukrasne predmete itd. napravio i izveo sam g. Igalffy, kao pravi i profinjeni lovac.

Udesetom odjelu zadržava nas mnogostrana i lijepa zbirka grofa Bombellesa iz Opeke, u kojoj je zastupano veoma lijepo rogovlje jelena i jelena lopatara, srnjaka, a zatim ptice grabilice. Naročito našu pažnju privlači lubanja srnjaka sa rogovljem, oko kojeg se kao zamka ovila divlja loza, od koje se srnjak nije mogao osloboditi, te je na koncu od gladi uginuo. Vrlo poučna je i statistika lova u lovištu grofa Bombellesa, prikazana u brojkama i grafikonima.*

* Sve tabele o statistici lova darovao je gosp. grof Bombelles muzeju našeg udruženja, na čemu gospodinu darovatelju izričemo našu blagodarnost.

Odjel jedanajsti pruža nam krasne zbirke jelenskog i srnećeg rogovlja, od kojih je spomena vrijedno rogovlje nepravog srnjaka osamnajsterca, izloženo po g. Dr. V. pl. Vučetiću iz Martijanca. U istom odjelu zastupana je i Vojvodina po državnom dobru Belje.

Ovi su izlošci vrijedni svake pažnje, jer svojom rijetkošću i ljepotom nadmašuju mnoge izloške u izložbi. Tu vidimo krzno gorostasnog vepra, koje je zapremilo skoro cijelu jednu stijenu, zatim ukusno složenu zbirku veprovih kljova, dok nam odbačeno rogovlje jelena godišnjaka do jelena dvadeseterca prikazuje godišnji razvoj rogovlja.

Odjel dvanajsti i trinajsti zauzela je Vojvodina po izlagačima gg. Tripolski iz Bača, Valentića iz Apatina, markize Palaviccini i grofice Schönborn iz St. Futoga.

Možemo mirne duše reći, da je Vojvodina ovim izlošcima dostojno zastupana. Tu vidimo prekrasnog rogovlja jelena srnjaka, plastičnih preparata svih mogućih životinja naše lovne faune, raznih slika iz lovačkog života, kao i lijepo prikazanu statistiku lova. Naročito moramo upozoriti na vrlo zanimivu seriju odbačenog, a po tom montiranog rogovlja jednog jelena iz godine 1909., 1910., 1911., 1912. 1913. i 1914., koje posljednje godine je isti jelen i ubijen, kao 22-terac. Po razvitku rogovlja opažamo odmah, da je to jelen odhranjen u zvjerinjaku, ali i pokraj toga nam razvoj njegovog rogovlja pruža lijepu sliku, iz koje vidimo kako se u samih šest godina rogovlje silno pojačalo.

Koliko su nas dosadanji odjeli sa svojim izlošcima napunjali veseljem zbog ljepote izložaka, to nas odjel četrnajsti baca u duboko razmišljanje. Ovdje su se u svojim ogromnim dimenzijama pružile pred nama kosti lovnih životinja, koje je diluvijalni čovjek svojim primitivnim oružjem lovio i njihovim se mesom hranio.

Uz ogromno rogovlje losa, stoji rogovlje jelena orijaša — uz lubanju špiljskog medvjeda, leži rebro mamutovo — uz lubanju Rhinocerosa, šupljim očima u nas gleda lubanja bizona — a pokraj svega model diluvijalnog (krapinskog) čovjeka.

I u sebi se moramo nasmijati sebi samima, kad pomislimo, sa kakvim usavršenim i ubojitim puškama polazimo mi danas u lov, na nedužne trčke, jarebice, zečeve, divokoze itd. a sa kakvim neznatnim i slabim oružjem je lovio naš praotac one grdosije od životinja.

U istom odjelu vidimo divnu i skupocjenu zbirku starog oružja, koje je izložio g. Praunsperger iz Zagreba. Vidimo razvitak njegov od prvog luka i sulice do prekrasne puške. Upozoriti nam je, da je izloženi luk sa strijelicom jedini primjerak, za kojeg se zna da potječe iz naših krajeva i to sa Mohačkog polja. Tu vidimo i krasne pištolje na kremen, koji su bili u posjedu grofova Zrinski. Ova zbirka je zaista i zaslužila zlatnu kolajnu, koju je dobila.

Pokraj predhistoričkih životinja, koje je izložio geološki odio narodnog muzeja, vrlo nam dobro dolaze za poznavanje tragova, izlošci tragova pernate i dlakave divljači, otisnute u skrućenom pijesku, a koje je izložio šumarski fakultet u Zagrebu. To vidimo tragove divljači (trčke, fazana, jarebice, divlje mačke, kune, vidre, zeca, lasice, srne, jelena, vepra itd). u raznim njezinim kretnjama, t. j. u mirnom

hodu, u kasu i u bijegu. Po takovim tragovima možemo ustanoviti, kakove divljači imamo u našim lovištima, koje dobe i kakova spola je ta divljač. Lijepo je nadalje u relijefu prikazan umanjen jelen sa označenim nastrijeljenim djelovima tijela — dok je za svaku ranu prikazana na travi ili lišću boja krvi, koja izlazi iz dotične rane — kao što su u čupercima prikazane dlake, koje spadaju sa ranjenog dijela tijela. Po boji krvi ili po boji i duljini dlaka, svaki dobar lovac mora znati u koje je mjesto jelen ranjen.

Lijepa je i serija slika, koje nam prikazuju sve vrsti lovačkih pasa.

Najvrijedniji izlošci u ovom odjelu, a valjda i u cijeloj izložbi jesu tabele o statistici lova u Hrv. i Slav. od god. 1891.—1921., koju je izradio kr. zem. statistički ured pod nadzoru modličnog ravnatelja Dr. Signjara. Ova nam statistika prikazuje u brojkama, grafikonima, i preglednim mapama podizanje i nazadovanje lova kroz trideset godina. Prikazuje nam medjusobni odnos raznih vrsta divljači i zvjeradi, kao i njihovu napučenost u raznim krajevima Hrvatske i Slavonije.

Na ovu statistiku povratiti ćemo se i o njoj još koju opširnije progovoriti u jednom od narednih brojeva našega lista.

Odjel petnajsti do osamnajstog to jest pročelnu i zabatnu stijenu dvorane ispunili su takodjer izlagači iz Hrvatske i Slavonije. Od njih je spomena vrijedna zbirka pok. Kögla, jednog od osnivača Hrvatskog društva za gajenje lova i ribarstva u Zagrebu, kojemu je tu zbirku i poklonio.

Do ove, upada nam u oči lijepa zbirka baruna Gagerna iz Mokrica, koji ju je još ukrasio i originalnim slikama vlastitog rada, a prikazuje razne momente lovačkog života.

Okolo izložbene dvorane po stupovima, koji drže galeriju, izložene su razne trofeje i preparati uzeti iz muzeja Jugoslovenskog šumarskog udruženja.

Izmedu lijepih izložaka na cijeloj izložbi mnogo upadaju u oči prekrasni abnormiteti jelenskih, srnečih i divokozjih rogova. Od jelenskih spominjamo samo ono od g. Rukavine šefa gradiške Imovne Općine u. m. To je veliko i jako rogovlje od kojeg jedna motka u svojoj polovini kreće ravno prema dolje,, dok je uopće cijelo rogovlje posve deformirano. Ta deformacija je uslijedila, što je jelen dok su mu rogovi bili još u liku (bastu) bio ranjen hitcem (sačmom) u glavu i rogove.

Lijep je abnormalitet divokoze od g. V. Koprivnika inspektora Min. Šuma i Rudnika u Beogradu, gdje lijevi rog ide preko čela dolje i zavija se ispod lijevog oka. Srnećih abnormaliteta ima veoma mnogo i veoma lijepih, pak bi nas predaleko vodilo, a da bi ih sve opisivali. Galeriju izložbene dvorane zapremili su domaći trgovci oružja, koji su izložili mnogo dobrih i valjanih lovačkih pušaka i ostalog lovačkog pribora. Pokraj njih nalazimo krznare, koji su nam svojim lijepim izlošcima prikazali, kako je daleko već pokročila preradba, bojadisanje i izradba krzna.

Ovim bi ukratko prikazali našu prvu lovačku izložbu, za koju smo sa svih strana čuli samo pohvale i priznanja, što će svakako raz-

* Sve ove tabele darovao je direktor statističkog ureda gosp. dr. Signjar našem muzeju, na čemu izričemo darovatelju našu blagodarnost.

veseliti naše agilne priredjivače, i dati im pobude za daljnji intenzivni rad.

S naše strane moramo priznati, da nam je ova izložba pružila ugodno iznenadjenje, jer je izašla preko našeg očekivanja i ljepotom arangementa i ljepotom izložaka. Dapače, čuli smo sa više vjerodostojnih strana, da ta izložba niti najmanje ne zaostaje po svojoj ljepoti, za glasovitom medjunarodnom izložbom, koja je bila 1910. godine u Beču.

Ovom izložbom pokazali su nam izlagači, što sve može da učini savjestan i vrijedan lovac, koli kod uzgoja divljači toli i u općoj narodnoj privredi.

Ne ima najme dvojbe, da je tokom vremena dok se sva ta divljač uzgojila i pobila, palo u ruke našeg naroda mnogo i mnogo teških milijuna znatnih para i dinara. Tu je zasluživao i zemljoradnik kao fizički radnik sam i sa svojim voznim blagom, tu je zasluživao obrtnik mali i veliki, priugotavljajući razne odjevne i ine potrebštine za lovca i za lovište, zaslužila je industrija priugotavljajući puške, torbe, remene, fišeke, barut, sačmu itd. zasluživale su upravne općine kao zajednice zemljoradnika ubiranjem lovozakupnina za lovišta a na koncu zasluživala je i država na uvoznoj i izvoznoj carini, na taksama i pristojbama za puške, pse, lovne karte itd.

Ne ima na koncu dvojbe, da je sa ovom izložbom bjelodano dokazano, da je pobjeda, u borbi izmedju zastupnika regalnog i zastupnika zakupnog lovnog sistema — ostala na strani potonjih.

Ova izložba neka bude ujedno i pouka mjerodavnim faktorima, koji budu gradili novi lovni zakon, da dobro paze, kada se budu odlučivali za lovne zakonske sisteme, da narodno gospodarstvo, a po tom zemljoradnik i obrtnik i trgovac i industrijalac ne pretrpe teške gubitke, već da lov bude svima od koristi.

Lovci: Dobra Vam kob!

Из Југ. Шумарског Удружења

ИЗВАДАК

из записника 6-те редовите седнице главне управе Ј. Ш. У. одржане 13. септембра 1925. у Дубровнику.

Присутни

Предсједник: Др. Ђока Јовановић.

Подпредсједник: Милош Ћирковић.

Тајник и благајник: Инг. Иван Чеовић.

Одборници: Инг. А. Ружић, В. Дојковић, Инг. О. Детела, Инг. Ц. Божић, Инг. Д. Петровић, Инг. М. Мариновић, Инг. И. Слијепчевић, Л. Воркапић, Инг. Р. Стојановић, Б. Стаменковић, Инг. М. Љуштина, Инг. Ј. Гринвалд, Др. Бален и С. Бојић.

Након читања и овјеровљења записника 5-те сједнице, извјестио је тајник о пословању удружења за вријеме између 5-те и 6-те сједнице.

Нарочито је извјестио, да је одмах иза сједнице одржане у Крушевцу отпутовао у Београд у аудиенцију г. Министру шума и рудника, којему је изнио потребу што бржег доношења правилника за ванредне принадлежности шумарском особљу (депутата).

Господин Министар је обећао да ће проучити нацрте правилника које је израдило Министарство шума и рудника и Југословенско шумарско друужење и да ће настојати да се правилник праводобно донесе.

Након извјештаја тајника о пословању удружења прешло се на дневни ред, те је израдба правилника за предавања о шумарству у школама предана просвјетној секцији.

Предлог Рора-Чеовића за измјену наредбе Министра шума и рудника и Министра за аграрну реформу у предмету експропријације великог шумског посједа — предан је на проучавање законодавној секцији, тим да иста изнесе своје мишљење главној скупштини.

Предлог Петра Бамбуловића да се средњошколски апсолвенти шумарских училишта преведу у I. категорију, расправљен је детаљно, те је закључено да се Министарству шума и рудника и Државном савјету стави предлог, да се они апсолвенти који су имали на дан ступања новог закона о чиновницима 14 година службе и који су положили државни испит за самостално вођење шумског господарства, преведу у прву категорију.

Расправљало се надаље с предлозима Инг. Шебетића 1) да се прецизира наредба о уређењу шумарске службе и 2) да се шумарима као и осталим инжињерима даде уз обичајне дневнице и километрину такођер и теренски доплатак, 3) да се измјени наредба о полагању испита за вршење цивилно-мјерничке праксе.

О свим предлозима створени су закључци што се има подузети да се потпуно сачувају интереси шумара.

Уз решавање текућих послова створио се и детаљни дневни ред главне скупштине.

За нове чланове примљени су и то:

за редовите:

Др. Деметар Петровић, велепосједник Винковци.

Инг. Никола Деспот, шум. инж. Госпић.

Инг. Богдан Жагар, Приквеница.

за помагача:

Мијо Катавић, шумарски помоћник у Врговцу.

за подупирателя:

Иван Будиљ, чиновник шум. управе, Прача.

Иступили су редовити чланови:

Арнолд Герстман, шум. надзорник у м. Карловац.

Управа Грашћине, Снежник.

Умрли су:

Ђуро Мирић, лугар, Дрежник.

Добре Ковачевић, лугар, Дрежник.

IZVADAK

iz zapisnika 1-ve redovite sjednice glavne uprave J. Š. U. održane 16. IX. 1925. u Dubrovniku

Prisutni:

Podpredsjednik: Miloš Ćirković.

Tajnik: Ing. Ivan Čeović.

Odbornici: Ing. Ljuština, Ing. Detela, Bambulović, Ing. Sacher, Ing. Stojanović, Ing. Božić, Ing. Petrović, Dr. Balen, Ing. Ružić i Ing. Grünwald.

Potpredsjednik Ćirković otvorio je sjednicu u 11 sati, na kojoj su pretresani i rješavani samo tekući poslovi udruženja.

Budući nije za raspravu bilo nikakovih novih predloga to je sjednicu u 12 sati zaključena.

Naredna sjednica održati će se u Beogradu.

ČLANOVIMA NA ZNANJE.

Izvadak iz zapisnika IV-te redovite glavne skupštine donijeti ćemo u narednom broju.

U ovom broju nije mogao izvadak biti štampan, jer radi kratkoće vremena nisu izabrani skupštinski sekretari mogli isti pravodobno razraditi i tajništvu poslati.

ISKAZ

uplaćene članarine i pretplate u mjesecu augustu 1925.

Redoviti članovi:

Antonijević Eugen, Kutina Din 50.— (za g. 1925.); Mahr Karlo, Zmajevac Din 50.— (za g. 1925.); Ferenčić Stjepan, Čazma Din 50.— (za g. 1925.); Slavoljub Ilić, Beograd Din 50.— (za g. 1925.); Dr. Gjoka Jovanović, Beograd Din 50.— (za g. 1926.); Rotter Ivan, Topolovac (za g. 1925.); Nešković Borivoj, Srem. Mitrovica Din 50.— (za g. 1925.); Jovanović Lazar, Bajina Bašta Din 100.— (za g. 1925. i 1926.); Manojlović Branko, Čakovac Din 50.— (za g. 1925.); Frušić Andre, Nova Gradiška Din 300.— (za g. 1922.—1928.); Frković Ivan, Nova Gradiška Din 50.— (za g. 1925.); Nedimović Dušan, Čajniće Din 50.— (za g. 1926.); Baranac Slobodan, Aleksinac Din 50.— (za g. 1925.); Filipović Slavko, Ilok Din 50.— (za g. 1925.); Oehm Hans, Priština Din 50.— (za g. 1925.); Majić Josip, Banjaluka Din 50.— (za g. 1925.); Kosić M., Čačak Din 50.— (za g. 1925.); Radošević V., Vrhovine Din 50.— (za g. 1925.); Radčenko Fedor, Nikšić Din 50.— (za g. 1925.); Ježić Miroslav, Novi Din 50.— (za g. 1925.); Dožudić J., Belišće Din 50.— (za g. 1925.); Kelez Marin, Dubrovnik Din 50.— (za g. 1925.); Gorzo Ladislav, Klenovnik Din 50.— (za g. 1925.); Miloševć Dimitrije, Sarajevo Din 180.— (za g. 1922.—1925.); Maletić Ljubivoj, Beograd Din 100.— (za g. 1925. i 1926.); Branković Mihajlo, Novi Sad Din 180.— (za g. 1922.—1925.); Dunst Viktor, Beli Manastir Din 100.— (za g. 1924. i 1925.); Jurković Fabijan, Jasenik Din 100.— (za g. 1924. i 1925.); Ranitović Svetozar, Osijek Din 100.— (za g. 1924. i 1925.); Prandsteter Julio, Vukovar Din 50.— (za g. 1925.); Zec Dušan Petrinja Din 50.— (za g. 1925.); Uroić Josip, Čazma Din 50.— (za g. 1925.); Zeisberger Ernest, Retfala Din 50.— (za g. 1925.); Radojčić Svetozar, Srem. Kamenica Din 50.— (za g. 1925.); Kosić Aleksa, Beograd Din 50.— (za g. 1925.); Demetrović Gjuro, Zagreb Din 50.—

(za g. 1925.); Dr. Lujo Novak, Beograd Din 200.— (za g. 1923. do 1926.); Helman Matija, Nova Rača Din 50.— (za g. 1925.); Kopp Karlo, Daruvar Din 50.— (za g. 1925.); Oblak Franjo, Modruš Din 50.— (za g. 1924.); Puk Mirko, Zagreb Din 50.— (za g. 1925.); Babec Adam, Šibenik Din 50.— (za g. 1925.); Stanković Velimir, Srem. Mitrovica Din 50.— (za g. 1925.); Manojlović Milan, Nancy Din 50.— (za g. 1925.); Brausil Makso, Zagreb Din 100.— (za g. 1925. i 1926.).

Pretplatnici:

Šumska Uprava Nikšić Din 100.— (za g. 1925.); Jugoslovensko d. d. za šumsko gospodarstvo Din 50.— (za g. 1925.); Šumarska škola, Sarajevo Din 100.— (za g. 1925.); Direkcija Šuma brodske im. op. Vinkovci Din 900.— (za područne šumarije za g. 1925.).

Lične vijesti

ПОСТАВЉЕНИ СУ:

Станчић Милан, за канцелисту треће кат. треће групе при рачуноводству Дирекције шума у Сарајеву.

Пшорн Јосип, за шум. референта прве кат. девете групе код срез. погл. у Макарској.

Ротер Иван, за шум. реф. прве кат. осме групе при срез. погл. у Дубровнику.

Милетић Александар, за књиговођу треће кат. треће групе при Дирекцији шума у Чачку.

ПРОМАКНУТИ СУ:

Бевелаква Стјепан, за шум. надинжињера прве кат. седме групе у Косињу.

Францетић Антун, за пис. надофицијала треће кат. друге групе при Дирекцији шума на Сушаку.

Бегић Јурај, за владиног подтајника прве кат. седме групе при Дирекцији шума у Сарајеву.

Недић Анкица, за шум. канцелисту треће кат. треће групе при Дирекцији шума у Сарајеву.

Матишић Катинка, за шум. канцелисту треће кат. треће групе при Дирекцији шума у Сарајеву.

Кушчак Марија, за канцелисту треће кат. четврте групе при Дирекцији шума у Сарајеву.

Цвијетић Вукосава, за канцелисту треће кат. 4. групе при Дирекцији шума у Сарајеву.

Раус Хермина, за канцелисту треће кат. четврте групе при Дирекцији шума у Сарајеву.

ПРЕМЈЕШТЕНИ СУ:

Пихлер Милан, шум. савјет. од срес. погл. у Славонској Пожеги у Грачац.

Најхолд Божидар, шум. надинжињер из Винковаца срес. погл. у Чабар.

Секулић Милорад, шум. савјетник из Чабра, за таксатора петров. и. о. у Сремску Митровицу.

Медведовић Мато, *надшумар из Винковаца Дирекцији шума у Чачак.*

Бенаковић Јосип, шумарник из Винковаца срес. погл. у Војнић.

Половић Павао, *шум. надинжињер из Делница за шефа шум. управе у Св.* Року.

Уроић Јосип, шум. надзорник из Чазме шумарији крижевачке им. опћ. у Клоштар.

Згурић Михајло, шум. надинжињер из Зворника срез. погл. у Дрвенту.

Новаковић Владислав, окруж. шумар из Новог-Пазара шум. управи у Пећ.

Марковић Недељко, окружни шумар из Пећи шум. управи у Нови-Пазар.

Драженовић Иван, кот. шумар из Нове Градишке шумарији у Оријовац.

Полак Велимир, шум. савјетник из Госпића срез. погл. у Вировитици.

Радишевић Милан, шум. инж. пристав из Св. Рока шум. управи у Госпић.

Премужић Андрија, секретар из Сарајева Генер. Дирекцији шума у Београду.

Фрковић Иван, секретар од Градишке им. оп. Генер. Дирекцији шума у Београду.

Косовић Јосип, акцесиста званичник из Војнића срез. погл. у Сисак.

Рење Хинко, *надинжињер из Биограда н/М. за шефа шум. управе у Липовљане.*

Херман Јосип, *шум. инжињер од ђурђев. им. оп. шум. управи и Врбању.*

Словић Звонимир, шум. инжињер из Окучана за шефа шум. управе у Рајић.

Милић Гајо, шум. инж. пристав од Дирекције шума слуњско-банских им. опћ. шумарији у Двор.

Марчић Јосип, шум. инжињер из Макарске за пом. обласног шум. референта у Сплиту.

Велимировић Милован, канцелиста званичник од Дирекције шума у Скопљу срез. погл. у Тузлу.

Бјелић Јово, пис. официјал од Дирекције шума у Загребу, Генер. Дирекцији шума у Београду.

Петковић Павле, пис. надофицијал од Генер. Дирекције у Београду Дирекцији шума у Загребу.

Чернивец Ангела, админ. чиновник од Дирекције шума у Сарајеву шум. управи у Београду.

УМИРОВЉЕН ЈЕ:

Агић Оскар, шум. надсавјетник бродске им. оп. у Винковцима.

НА СЛУЖБИ СЕ ЗАХВАЛИО:

Спасојевић Живојин, админ. чинов. при шум. управи у Призрену.

Др. Александар Угреновић, јавни редовни професор загребачког универзитета, промакнут је Указом Његова Величанства Краља — по довршетку двадесет година службе — из 3. у 2. групу I. категорије.

Uspjeh dražbe hrastovih stabala kod Direkcije šuma imovne općine križevačke održane 18. septembra 1925. u Bjelovaru.

Tekući broj	Ime Nudioca	Sječina			Opaska
		Bukovac vrh Vukšinca	Trupinski Gaj	Mali Jasik	
		Ukupni broj stabala			
		1001	471	667	
		Procjenbena vrednost u dinarima			
		1,542.408	655.178	1,321.669	
1.	Petrinjska parna pilana d. d. prije šumski odio hrvatske eskompne banke Zagreb	—	662.700	1,454.130	
2.	Filipa Deutscha sinovi Zagreb	—	671.000	1,440.000	
3.	Slavonija D. N. D. za industriju drva Zagreb	**1,678.999**	(uvjetno) 842.024·68	1,482.314	Uvjetna ponuda ne dolazi u obzir
4.	Slaveks Zagreb	1,560.000	680.000	1,457.000	
5.	Slavija d. d. za industriju drva i uvoz robe Zagreb	1,669.190	668.741	1,313.527	(uvjetna)
6.	Schilinger Teodor poduzeće za izradbu šuma i veletrgovinu drvom Zagreb	—	—	1,363.000	
7.	Našička tvornica tanina i paropila d. d. Zagreb	1,565.000	660.000	**1.509.000**	
8.	Drvinje d. d. Zagreb	—	658.600	1,331.000	
9.	Oreščanin d. d. za izradbu šuma Zagreb	—	**746.320**	1,441.395	
10.	Nihag d. d. za industriju i trgovinu drva Zagreb	—	—	1,366.000	

GOZDAR.

Z gozdarsko šolo in državnim izpitom, dobro verziran v vseh v stroko spadajočih poslih in umetnem ribarstvu, z večletno prakso išče mesta. Ponudbe na upravo »Šumarskega lista« pod »Gozdar«.

Broj 3114 — 1925.

Broj 9004—1925.

OGLAS.

Dražba hrastovih i jasenovih stabala.

Dana **5. oktobra 1925.** prodavati će se putem javne pismene dražbe u uredu sreskog poglavara u Našicama 1078 hrastovih i 526 jasenovih stabala nalazećih se u pašnjačkoj šumi zvanoj Kelešinka vlasnost zemljišne zajednice Stjepanovci.

Isklična cijena gornjih stabala je 1,259.945.— D. (jedan milijon dvije stotine pedeset i devet tisuća i devet stotina četdeset pet dinara).

Pismene ponude biljegovane taksenom markom od 100 D. te obložene žaobinom u iznosu od 10% isklične cijene bilo u gotovu novcu, bilo u vrijednosnim papirima koji u kraljevini S. H. S. imadu zakonitu pupilarnu sjegurnost, imadu se predati u uručbeni zapisnik potpisanog sreskog poglavara najkasnije do 11 sati prije podne dana 5. oktobra 1925. po uredskom dobniku.

Pismene ponude imadu sadržavati:

a) ime. prezime i obitavalište nudioca,

b) točnu oznaku dražbenoga predmeta,

c) ponudjenu svotu izraženu brojevi i slovi,

d) izjavu ponuditelja, da su mu dražbeni uvjeti točno poznati i da na iste bezuvjetno pristaje.

Brzojavne ili naknadno stigle ponude ne će se uvažiti. Potanji dražbeni uvjeti, kao procjenbeni elaborat stoje interesentima na javni uvid za vrijeme uredovnih sati kod šumarskog referenta sreskog poglavara u Našicama.

Šuma Kelešinka udaljena je 2.5 klm. od željezničke stanice Našička Breznica.

Većina hrastovh stabala u ovoj šumi jesu zadnja hrastova stabla u srezu našičkom velikih dimenzija znamenitih slavonskih hrastovih šuma.

Sreski poglavar u Našicama.

Број 2945/1925.

ОГЛАС ЈЕФТИМБЕ.

Потписана Дирекција Шума одржаће **5. Октобра 1925.** године у 11 сати пре подне писмену (оферталну) јефтимбу, за добаву огревних дрва за правоужитнике у количини од 24.000 просторних метара.

Од наведене количине дрва има се поставити:

1. На обали Саве између Раче и Босута	пр. мет.	1370
2. На обали Саве код шуме Кљештевице	пр. мет.	1730
3. На обали Дунава код Чортановаца	пр. мет.	700
4. На обали Дунава код Бешке (Бешчанске скеле) . .	пр. мет.	2000
5. На обали Дунава код Старог Сланкамена . . .	пр. мет.	10200
6. На обали Дунава код Белегиша	пр. мет.	8000
Свега	пр. мет.	24000

Назначену количину дрва има досталац поставити Имовној Општини на одређена места најкасније до 30. Новембра 1925. године.

Понуде могу гласити на целу количину расписаног огревног дрвета, или на поједине партије (за свако одредиште посебно).

Прописно таксоване понуде, узеће се у обзир само у оном случају, ако буду на означени дан јефтимбе до 10 сати пре подне предане код потписане Дирекције, и ако понуди буде приложено 5% у име јамчевине од оне своте, за коју своту нудиоц кани продати дрва по чл. 88 закона о државном рачуноводству.

Сваки рефлектант мора допринети уверење (сведочанство) о надметачкој способности, те уверење да је радњу пријавио пореским властима, и платио порез за последње тромесечје, по чл. 87. закона о државном рачуноводству

Поближи увјети могу се сазнати код Дирекције свакога дана за време уредовних сати.

Сремска Митровица, 3. Септембра 1925.

Дирекција Шума
Петроварадинске Имовне Општине.

Broj: 11045/1925.
Predmet: Stari brod z. z. prodaja hrastova.

OGLAS DRAŽBE.

Temeljem odobrenja Velikog Župana zagrebačke oblasti u Zagrebu od 7./9. 1925. broj 67976 prodavati će se kod ovog sreskog poglavarstva dana**10. listopada** 1925. u 10 sati do podne javnom pismenom dražbom 2034 hrastova stabla nalazećih se u šumi z. z. Stari brod.

Isklična cijena jest 354.218 Dinara.

Šuma se nalazi neposredno uz državnu cestu Stari brod—Sisak—Lekenik, te je udaljena od želj. stanice Lekenik 14 kilometara.

Propisno biljegovane ponude sa 10% žaobinom treba predati do rečenog sata u uručbeni zapisnik ovog sreza.

Kasnije stigle ponude kao i ponude ispod isklične cijene se ne primaju.

U ponudi mora biti izričito navedeno, da su nudiocu dražbeni uvjeti poznati da na iste pristaje.

Pobliži dražbeni uvjeti mogu se viditi u uredovnici ovosreskog šumarskog ehničara za vrijeme uredovnih sati.

Sisak, 14. septembra 1925.

Sreski poglavar:
u. z. **Dr. Valačić** v. r.

Broj: 3218/1925.

OGLAS DRAŽBE HRASTOVIH STABALA.

Na temelju drvosječne osnove za godinu 1924./1925. te odobrenja Ministarstva Šuma i Rudnika u Beogradu od 9. oktobra 1924. broj 36501/1924. te broja 3.365/1923. od 9. jula 1925. i broj 29743/1925. od 1. septembra 1925., prodavat će se javnom dražbom i to samo putem pismenih ponuda, **dne 14. oktobra 1925.** u 10 sati prije podne kod Direkcije Šuma gradiške imovne općine u Novoj Gradiški hrastova stabla u šumama:

1. Radinje okružje XXVI. istočni dio — 1130 stabala hrasta lužnjaka sa iskličnom cijenom od 3.396.654 Dinara 34 pare.

2. Radinje okružje XXVI. zapadni dio — 1177 stabala hrasta lužnjaka sa iskličnom cijenom od 3.457.701 Dinara 44 pare.

Oba drvosjeka se nalaze u području šumske uprave Nova Kapela.

3. Kreševac okružje VII. i X. — 1238 stabala hrasta kitnjaka sa iskličnom cijenom od 592.386 Dinara 24 pare.

Drvosjek se nalazi u području šumske uprave Okučani.

Dražbeni uvjeti mogu se viditi svakog dana za vreme uredovnih sati kod Direkcije Šuma imovne općine u Novoj Gradiški i navedenih šumskih uprava.

U Novoj Gradiški, dne 7. septembra 1925.

DIREKCIJA ŠUMA
gradiške imovne općine.

Број 3604/1925.

ОГЛАС.

Код поглавара среза гламочког продават ће се у четвртак **15. октобра 1925.** у 10 сати прије подне путем јавне усмене и писмене дражбе 5000 кубика четињастог дрвета од сушика и лежика у шуми Старетини одјелка 3, 7, 8, 11 и 12 са искличном цијеном од 20 (двадесет) динара по куб. метру просјечно у шуми на пању.

Сваки нудиоц мора да положи прије почетка дражбе вадиј 10 посто (странци 20 посто) односно ако положе јамчевину у 4 посто обвезницама за ликвидирање аграрних односа у Босни и Херцеговини 20 посто (странци 40 посто) од иклично цијене у готовом или државним боновима и таксену марку од 100 динара.

Писмене понуде са вадијем и таксеном марком од 100 динара треба послати запечаћене поглавару среза гламочког и морају се предати најкасније до 10 сати на дан лицитације са натписом »Понуда за Старетину«.

Од куповине плаћа се 6% (шест) у фонд за пошумљивање и 2% у име таксених марака.

Стоји свакоме референту право да стабла која су обиљежена са бројем 1—1600 прије дражбе у шуми прегледа.

Досталац је дужан поред осталих трошкова сносити још трошкове око маркирања стабала.

Дражба се неће обавити ако истој не приступе, макар три озбиљна нудиоца.

Министарство Шума и Рудника бира слободно и може све понуде без навађања разлога одбити.

До ријешења везани су нудиоци на своје понуде.

Увјети продаје изложени су на увид код овога поглаварства.

Г л а м о ч, 28. сентембра 1925.

Поглавар среза:
Пешић в. р.

Broj: 9141/1925.
Predmet: Cvetković z. z. prodaja stabala.

OGLAS DRAŽBE STABALA.

Na osnovu odobrenja Ministarstva Šuma i Rudnika od 9. septembra 1925. br. 31.270 obdržavati će se dne **15. oktobra 1925.** u 10 (deset) sati prije podne

javna dražba u uredu sreskog poglavara u Jastrebarskom na stabla stojeća u šumi z. z. Cvetković, samo putem pismenih ponuda u dolje navedenim šumskim predjelima sa isključnom cijenom.

Skupina	Šumski predjel	Broj drveta				Količina drva sposobna za					Procjenbena vrijednost dinara
						građu				gorivo	
		hrast	jasen	jalša	brest	hrast	jasen	jalša	brest	za sve	
I.	Preboj	5.378	9.418	2.317	3.049	4.278	1.910	1.048	631	7.609	2,965.045
II.	Malinje	203	4.454	1.316	27	375	9.114	4.467	36	*5.190	3,309.924
III.	Klokočevica	2.762	.	.	.	4.372	.	.	.	**.	2,990.215

Opaska: Jalševo gorivo drvo u š. predjelu Malinje imade ostati na sječini u korist z. z. Cvetković. Vidi § 2. dražb. u.

**Kupac je dužan da u š. predjelu Klokočevica izradi za z. z. Cvetković 3.600 pr. m. gorivog drva. Vidi § 2. dražb. uvjeta.

Prodaje se svaka skupina za sebe, te nije dozvoljena kumulativna ponuda.

Rokovi za sječu, izradbu i izvoz u šum. predjelu Preboj i Malinje do konca marta 1928., a u š. predjelu Klokočevici do konca marta 1927.

Pismene ponude imadu biti zapečaćene, taksirane sa 100 Din. i obložene sa 10% od isključne cijene u ime žaobine.

Potanji dražbeni uvjeti mogu se vidjeti kod šumar. referenta sreskog poglavara u Jastrebarskom za vrijeme uredovnih sati.

Jastrebarsko, 12. rujna 1925.

Sreski poglavar:
Švuger v. r.

Broj: 1108.

PRODAJA BUKOVOG OGREVNOG DRVETA.

Kod šumske uprave u Ilidži prodavaće se u ponedeljak, dne **26. oktobra 1925.** godine u 10 sati pre podne putem javne usmene i pismene dražbe oko 500 pr. metara bukovog ogrevnog drveta u šumi Borovac općina Trnovo uz isključnu cenu od 8.50 (osam i 50) Dinara po prost. metru na panju.

Svaki nudioc mora pre početka dražbe položiti vadij od 425 dinara u novcu ili vrednosnim papirima, koji se primaju kod sklapanja ugovora sa državom i taksenu marku od 100 dinara. Strani podanici treba da polože dvostruki vadij.

Dostalac će platiti 6% od celokupne kupovnine u fond za pošumljivanje i sve troškove raspisa dražbe.

Pismene ponude sa vadijem i taksenom markom od 100 dinara treba poslati zapečaćene šumskoj upravi u Ilidži najkašnje do 10 sati 26. oktobra 1925. god. sa oznakom na omotu: »Ponuda za ogrevno drvo u Borovcu«.

Kasnije prispele ponude ne će se uvažiti.

Svakom reflektantu stoji slobodno da drvo pre dražbe pregleda.

Pogodbe kupnje i prodaje izložene su na uvid kod šumske uprave u Ilidži.

Ministarstvo Šuma i Rudnika bira slobodno između usmenih i pismenih ponuda i može sve bez davanja razloga odbiti.

Do rešenja vezani su nudioci na svoje ponude.

Ilidža, 31. septembra 1925. **Šumska uprava.**

Број 4115/1925.

ОГЛАС

о великој продаји храстових и других дрвета.

Код Дирекције Шума Петроварадинске Имовне Општине у Сремској Митровици продаваће се јавном писменом (оферталном) лицитацијом дана **19. Октобра 1925.** године у 11 сати пре подне ова дрвета:

Шумска Управа	Број хрпе	Шумскога среза			Број дрвета				Дрвна маса		Од куплених дрвета има достадац оставити бесплатно имовној општини	Процењена вредност дрвосека као исклична цена		Примедба
		Име	број	округ	Храст	Брест	Јасен	Граб	Грађе	Горива				
									м³		па. мет.	Динара	п.	
Моровићка	1	Непречава	3	14б 15б 16б	535	.	.	.	4058	1692	1668	2,704.574	48	До канала Босута има 3 клм.
	2	Варош		део	453	.	.	.	3171	1437				До канала Босута има 3·5 клм.
					.	41	.	.	205	77				
			5	14а	.	2	.	.	.	4	1636	2,634.126	94	
	3	Рађеновци		део	383	.	.	.	2477	1248				До реке Саве има 3 клм.
			13	4а	.	.	.	7	.	14	1096	1,937.283	73	
Босутска	4	Вратична			420	.	.	.	3214	1838				Лежи сасвим на обали реке Саве
					.	17	.	.	67	206				
				31	.	95	.	.	.	663				
				а	.	.	5	.	3	29				
			15		.	.	.	86	.	123	3386	2,112.140	39	
	5	Вратична			388	.	.	.	2948	2171				Исто
					.	16	.	.	34	135				
					.	57	.	.	.	348				
					.	.	4	.	17	48				
					.	.	19	.	.	103				
			15		.	.	.	28	.	32	3056	2,054.861	48	
		Свега	—	—	2179	228	28	121	16195	10168	10842	11,442.987	02	

Општи услови.

1. Лицитација ће се обавити искључивши усмене, једино на темељу писмених понуда.

2. Са 100 динара таксоване понуде (оферти) имају бити добро запечаћене, те ће се примати најкасније до 11 сати пре подне дана 19. Октобра 1925. године.

3. У понуди ваља нарочито навести, да су нудиоцу сви услови дражбе садржани у дражбеном записнику, који заступа место уговора добро познати, и да их у целости прихваћа. Понуди се имаде приложити у име вадиума 5% од проценбене вредности оне хрпе на коју понуда гласи, било у готовом новцу, било у државом загарантованим хартијама од вредности, или оним вредносним хартијама, којима држава признаје ваљаност јамства.

Хартије од вредности примају се по номиналној вредности.

Гарантна писма и уложне књижице новчаних завода не примају се.

Осим тога има се понуди приложити уверење, да је нудиоц наплатио државни порез за последње тромесечје, и да је радња протоколисана код судских власти чиме ће доказати да поседује надметачку способност.

4. Одобрење лицитације зависи од Министарства Шума и Рудника у Београду.

5. За сечу израђивање и изважање робе установљује се рок до 31. Децембра 1926. уз увјет, да се у хрпама број 1, 3, 4. и 5 почам од 1. Априла 1926. до 30. Септембра 1926. године обуставља свака израда и извоз.

6. Куповнина има се уплатити у готовом новцу у три оброка, и то: први оброк у износу од 25%куповнине 14 дана након обавести досталца да је лицитација одобрена, други оброк у износу од 25% куповнине 3 месеца после првога оброка, а трећи оброк у износу од 50% плаћа се 6 (шест) месеци после другога оброка.

Осим тога дужан је досталац платити одмах по одобрењу лицитације 2% у име таксене пристојбе и 1.7% разних других доприноса.

6. Сви остали дражбени услови, могу се дознати за време уредовних сати свакога дана код Дирекције Шума у Срем. Митровици, те код Шумских Управа Босутске и Моровићке у Моровићу.

8. На понуде које другачије гласе него што су услови неће се узимати обзир.

Сремска Митровица, 25. Септембра 1925. године.

Дирекција Шума
Петроварадинске Имовне Општине.

Број 808/1925.

ПРОДАЈА ВРБОВОГ И ТОПОЛОВОГ ДРВЕТА НА ПАЊУ.

На основу наређења Дирекције Шума у Апатину бр. 4389/1925. Шумска Управа у Панчеву продаваће путем оферталне лицитације у државној шуми која лежи у хатару општине Острва врбови и тополови дрвни материјал на пању у ниже набројеним сечама:

I. Дне 26. октобра 1925. продају се сече:

1. »Вел. Титра« у површини од 3.2 к. ј. исклична цена 11.910.— Дин. Кауција 1200.— Динара.

2. Острово у површини од 103.7 к. ј. исклична цена 366.315.— Дин. Кауција 36.700.— Динара.

II. Дне 27. октобра 1925. продају се сече:

3. Дубовић у површини 11 к. ј. исклична цена 101.229.— Дин. Кауција 10.200.— Динара.

4. Средопрудњак у површини 35.2 к. ј. исклична цена 146.139.— Дин. Кауција 14.700.— Динара.

III. Дне 28. октобра 1925. продају се сече:

5. Острово источни део у површини од 34 к. ј. исклична цена 164.960 Дин. Кауција 16.500.— Динара.

6. Острово западни део у површини од 43 к. ј. исклична цена 202.876 Дин. Кауција 20.300.— динара.

Услови:

1. На сечи под 3., »Дубовић« осим меког дрвета продаје се и сво тврдо дрво (храст, брест).

2. Писмене понуде имају се предати најкасније до 10 сати у означене дане лицитације а у канцеларију потписане управе, где ће се у 11 сати јавно отворити.

3. За свтаку појединy сечу треба поднети засебну понуду у засебном омоту.

4 Свака понуда мора бити таксирана са таксеном марком од 100 динара, а мора јој бити приложено уверење о надметачкој способности купца, и уверење да не дугује државног пореза за текуће тромесечје.

5. Куповна цена у смислу услова лицитације има се положити у четири једнака оброка.

6. Ближи услови лицитације и уговора могу се видети код Шумске Управе у Панчеву, а на захтев могу се и поштом добавити.

Шумска Управа у Панчеву.

Jasenovu piljenu robu,

najbolje bijele i žilave kvalitete, bez raspuklina i inih pogrešaka, koja leži na skladištu najmanje 4 godine, dugačku 4 metra i preko toga, debelu 70—120 mm., izrezanu od stabala posve čistih od grana i d belih barem 40 cm. kupujemo u svak j količini Ponude u dolarskoj valuti, postavno na nj mačku granicu, neka se šalju na adresu:

Karl Wissmann, Holzgrosshandlung

Ludwigshafen am Rhein.

Filialen in Düsseldorf und Amsterdam.

Isprobanu fosfornu rastopinu za vrane
s oblastno odobrenim naputkom za upotrebu.
Strihnin za lisice kao i za drugu zverad
Kozmetička sredstva, sve
športske i turističke higijenske potrepštine
žepne apoteke
prodaje i raspošilje promptno, solidno, kulantno
„Drogarija Adrija"
Ljubljana, Šelenburgova ulica 5.
usuprot glavne pošte.
NB. Otrovi se prodaju i šalju samo po uverenju policijskih vlasti

Jesensko pošumljivanje.
Šumske sadnice iz Alpa (šumski vrt u Schladmingu, Schladminger Forstgarten, morska visina iznad 820 m) dobavljaju od najboljeg klimatičkog sjemenja, šumski rasadnici (Forstbaumschulen) Steinkogler, Schladming, Njemačka Štajerska.

LOVAČKE PUŠKE
najfinije izrade, dvocjevke, risanice, trocjevke, automatske pištolje, revolvere, flobert puške, MUNICIJU I PRIBOR dobavlja
SLOVENSKA TVORNICA OROŽJA
ZALOGA P. WERNIG BOROVLJE, DR. Z O. Z.
RADOVLJICA (SLOVENIJA)

PRVO JUGOSLOVENSKO D. D. ZA ŠUMSKO GOSPODARSTVO I INDUSTRIJU, DESTILACIJA DRVA D. D.

Centrala:

ZAGREB

Boškovićeva 33.I

Poduzeća:

Tvornica za suhu destilaciju bukovog drveta u **Tesliću.** Parna pilana u **Tesliću** i vlastelinstvo u **Siraču** kraj Daruvara.

Produkcija:

Aceton, metilni alkohol, drveni kreč, drveni ugljen, ketoni, formaldehyd sredstva za denaturiranje, lahka i teška ketonska i acetonska ulja katran i smola, katranska kreozotna ulja, željezni lak. Sve vrsti smrčevog, jelovog i borovog rezanog materijala, javorovi i jasenovi trupci. Vapno za građevne i tvorničke svrhe.

СТРУГАРА
ПРОМЕТНЕ БАНКЕ Д. Д. У БЕОГРАДУ
НА ДУНАВУ

Прерађује све врсте грађевног материјала

смрчевог, јеловог и боровог

израђује шифбоден, коцке за калдрму, сандуке за паковање у свим облицима и димензијама.

УСЛУГА БРЗА И ТАЧНА

ЦЕНА ВРЛО УМЕРЕНА.

Dioničarsko društvo za eksploataciju drva
Zagreb, Trg N br 3
Telefon 16-34, 12-38
Brzojavi: „EXPLOITAT"

Parna pilana i tvornica parketa VIROVITICA

Prodajni ured BANJA-LUKA

Proizvađa i eksportira:

hrastovu robu, parenu i neparenu bukovinu, mekanu rezanu građu, gorivo drvo te parkete

Société Anonyme d' Exploitation forestière
Zagreb, Trg N br. 3
Téléphone 16-34, 12-38
Télégrammes: „EXPLOITAT"

Scierie à vapeur et fabrique de parquets VIROVITICA

Bureau de vente BANJA-LUKA

Produits et exporte:

matériaux en chêne, hêtre étuvé et non étuvé, bois tendre materiaux de construction, matérieux sciés et bois pour chauffage et parquets.

Radionica za prediznu mehaniku

VILJEM SEQUARDT

Ljubljana, Šelenburgova ulica 4.

Generalno zastupstvo i glavno skladište instrumenata

Starke & Kammerer, Wien.

Teodoliti, tahimetri, nivelacioni poljski i šumarski instrumenti, nivel. letve, trasirke, libele, busole, meraći lanci i vrpce, planimetri, pantografi, ombrografi, ombrometri, visinski barometri i aneroidi, **brojčani čekići, šumska kladiva i sve šumarske instrumente i potrebštine,** crtaći pribor, precizna šestila, svetlobni prozirni i milimetarski papiri, „Normograph"-šablone za pismo.

Brušenje risaćih pera i sve popravke točno i solidno. Zajamčeno precizna rektifikacija geodetskih instrumenata.

Slovenska industrija kožnatih odela

DRAGO SCHWAB

Ljubljana, Dvorni trg broj 3.

Izrađuje sve vrsti kožnatih odela, kao kaputa, gunjača, hlača, kapa i t. d. iz najfinije kože.

Specijalno skladište

engleskog i češkog sukna za odela i ogrtače.

Bogati izbor svakovrsnih odela, zimskih kaputa, ranglana, ogrtača i t. d.

Vlastita izradba!

Nepromočivi plaštevi, ogrtači za kišu od jednostavnih do najfinijih.

Za cij. gg. šumare znatan popust! - Tražite uzorke!

Tisak: Jugoslov. Novinskog d. d., Zagreb